

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

75 ГОДИНА ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

Ана Миленковић
Владимир Живановић

АНОТИРАНА БИБЛИОГРАФИЈА
БИБЛИОТЕКЕ ЈУЖНОСЛОВЕНСКОГ ФИЛОЛОГА

Издаје
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

Рецензенти
проф. др Рајна Драгићевић,
редовни професор Филолошкој факултету Универзитета у Београду
др Ана Голубовић,
библиотекар савешник, Катедра за славистику Филолошкој факултету
Универзитета у Београду

Коректура
Миљана Чопа

Прелом текста
Давор Палчић
palcic@eunet.rs

Дизајн публикације
Оливера Батајић Сретеновић

Штампа
Planeta print, Београд

Тираж
500 примерака

ISBN 978-86-82873-87-7

Ана Миленковић
Владимир Живановић

АНОТИРАНА БИБЛИОГРАФИЈА
БИБЛИОТЕКЕ ЈУЖНОСЛОВЕНСКОГ ФИЛОЛОГА

Уредник књиге и главни уредник
Софија Милорадовић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
Београд, 2022

Прошлост Библиошеке Јужнословенскої филолоїа као путоказ за њену будућност (Рајна Драгићевић)	7
Увод	15
Библиошека Јужнословенскої филолоїа Стара серија	25
Нова серија	47
Цитирана литература.....	128
Резиме	129
Summary	130

Прошлост Библиоџеке Јужнословенској филолоја као путоказ за њену будућност

Када је 1913. године објављена прва књига *Јужнословенској филолоја*, у Европи је било још само осам славистичких часописа, који су излазили у Русији, Пољској, Аустрији и Чешкој. Љубомир Стојановић и Александар Белић, оснивачи часописа, задали су себи и српској лингвистици задатак да, у складу са водећим токовима тадашње европске и светске филологије, начине часопис чији је један од најважнијих циљева био „проучавање нашег језика у вези са осталим јужнословенским и другим словенским језицима и испитивање њихових језичких споменика“ (СТОЈАНОВИЋ, Белић 1913: 2). *Јужнословенски филолој*, као један од најдуготечнијих славистичких часописа, представља знаменити споменик својим оснивачима, а радови који су у њему објављени током 109 година трајања вредан су показатељ главних токова српске и европске славистике 20. века и првих деценија нашег столећа.

И баш као што *Јужнословенски филолој* својим целовековним трајањем представља стожер развоја српске филологије, тако и *Библиоџека Јужнословенској филолоја*, основана 1928. године, својим скоро стогодишњим постојањем и сталним високим угледом едиције, издавача, уредника и аутора, чини саму срж и покретачку снагу српске славистичке мисли.¹

.....
1 Као што је већ речено, А. Белић се у конципирању *Јужнословенској филолоја* угледао на славистичке часописе који су настали пре њега. Од осам часописа-претходника, два су пољска – *Prace Filologiczne* (постоји од 1884. године) и *Rocznik Slawistyczny* (основан 1908. године). Заинтересовало нас је да ли је А. Белић основао *Библиоџеку Јужнословенској филолоја* по угледу на један од тих осам часописа-претходника, који су, можда, такође били пропраћени монографским едицијама, па смо се тим питањем обратили проф. Јану Соколовском (Jan Sokołowski), главном уреднику *Рочника славистичној (Rocznik Slawistyczny)*. Ево његовог одговора (из писма упућеног 2. VIII 2022): „Поскољку мне известно, никакoј Библиотеки «Рочника славистичног» не било. В Кракове была тољко Библиотека *Studium Słowiańskiego*, но она была основана лишь после II мировой войны. А может быть *Библиоџека Јужнословенској филолоја* это просто идея

Девет монографија објављених у старој серији ове библиотеке (од 1928. до 1938. године) своје прво издање имале су на страницама часописа *Јужнословенски филолоџ*, па су затим прештампане као посебна издања *Библиошке Јужнословенској филолоџа*.² Александар Белић их је, потом, приказивао у *Јужнословенском филолоџу*, а и други лингвисти су се поводом њих оглашавали у својим освртима или радовима и књигама. Монографије објављене у *Библиошеци Јужнословенској филолоџа* држане су на тај начин годинама у жижи читалачке пажње, чиме су утирале пут за даље токове српске лингвистике.

После Другог светског рата, од 1970. године до данас, објављено је 25 књига, углавном монографија, које спадају у нову серију *Библиошке Јужнословенској филолоџа*. Њихово објављивање изазивало је такође велику пажњу, јер су својим квалитетом морале привући уреднике и издаваче да би заслужиле публикавање у овој вредној едицији.

До 1928. године, када је објављивањем докторске дисертације Милоша Московљевића *Акценаншски систѐм њоцерској њовора* основана *Библиошка Јужнословенској филолоџа*, било је објављено осам књига часописа *Јужнословенски филолоџ*. У другој књизи о акцентима писали су С. Куљбакин, Ф. Рамовш, М. Ивковић и Л. А. Булаховски, у трећој књизи – С. Куљбакин, у четвртој – М. Ивковић и Л. А. Булаховски, у петој – Л. А. Булаховски, а у седмој је објављен део доктората М. Московљевића. То значи да је монографија Милоша Московљевића била у потпуности тематски и садржајно усаглашена с интересовањима и стремљењима Уређивачког одбора часописа *Јужнословенски филолоџ*. Већ је из те чињенице видљиво да је *Библиошка Јужнословенској филолоџа* осмишљена као могућност да се ауторима часописа обезбеди простор да опширније обраде теме које су од значаја и за сам часопис.

И остале монографије старе серије ове библиотеке баве се питањима која се у то време обрађују и у самом часопису – тематски се преплићу језик писаца, дијалектологија и историја српског језика.

Највећи број монографија *Библиошке Јужнословенској филолоџа* заснован је на докторским дисертацијама аутора. Ментор докторских теза које су објављене у оквиру старе серије *Библиошке* најчешће је био Александар Белић. Из његових приказа тих књига (а и они су публиковани на страницама часописа *Јужнословенски филолоџ*) јасно се оцртавају задаци који су били у фокусу истраживачке пажње у првим деценијама

.....
самого Белича, который прекрасно знал Россию и западноевропейские страны и творчески использовал опыт издаваемых в этих странах журналов. Например в Известиях ОРЯС, о которых Вы вспоминаете в своём письме, был опубликован целый ряд памятников славянской письменности.“ Ако је тачно да је *Библиошка Јужнословенској филолоџа* настала као оригинална Белићева идеја, тиме и *Библиошка* и *Јужнословенски филолоџ* додатно добијају на значају.

² Изузетак је учињен само у вези са једним делом прве књиге старе серије, а то је докторска дисертација Милоша Московљевића *Акценаншски систѐм њоцерској њовора*, чији је први део изашао у СДЗб 2 (1911), 307–360, док је други део објављен у ЈФ 7/1–2 (1927–1928), 5–68.

20. века, научни погледи самог Александра Белића, његови критеријуми и очекивања од научних радова ученика, а самим тим и оцене њихових монографија.

Из Белићевих критика монографија *Библиошке Јужнословенској филолоја* јасно је да су његова главна очекивања од квалитетних монографија била усмерена ка резултатима који ће **допринети прецизнијем увиду у језичку прошлост** српског језика и других словенских језика. Овакав приступ не чуди јер су почетком 20. века у жижи научних интересовања српских лингвиста још увек била искључиво компаративно-историјска истраживања, карактеристична за научну парадигму која је почела да се развија у 19. веку. То се најбоље види из радова који су објављени у првој књизи *Јужнословенској филолоја* (исп. ДРАГИЋЕВИЋ 2013). Само два рада у првом броју нису посвећена историјским истраживањима словенских језика. То су радови А. Мусића *Значење њерфективноја ѡрезенѡа у нејаѡивним ѡиѡањима у хрвајском или срѡском језику* (ЈФ 1: 27–34) и М. Ивковића *О звучним суѡласницима на крају речи у срѡском језику* (ЈФ 1: 66–72).

У таквим научним околностима, А. Белић од својих ученика очекује да у докторским дисертацијама, касније монографијама, дају јасан допринос историји српског језика и других словенских језика. Оцењујући монографију Радомира Алексића *Језик Маѡије Анѡуна Рељковића* (1931), А. Белић (1933: 265) примећује да се о једном писцу са језичке стране може писати на три начина: статистички, описно и историјски, а да се Алексић определио за описни начин. Белић износи неколико критика на рачун Алексићеве монографије, а све се односе на чињеницу да неке појаве које је описао није објаснио, тј. није их ставио у историјски контекст. Језик писаца сам по себи за Белића нема значаја, без обзира на детаљност описа и богатство грађе, ако уз опис не стоји историјско продубљивање сваке уочене језичке црте.

Наглашено дијакхронијски приступ очекује се и од дијалектолошких истраживања. А. Белић (1935: 161) започиње приказ монографије М. Стевановића *Иѡточноцрнојорски дијалекаѡи* следећом констатацијом: „Већ одавно очекујемо исцрпнији опис црногорских говора, а нарочито источноцрногорских; нарочито источноцрногорских због тога што се обично узимало да црногорски говори имају утолико више архаичних црта, уколико се више иде на исток.“ Испитивање црногорских говора није за Белића само себи сврха, већ се у првој реченици јасно истиче да је смисао тог описа у потрази за историјским цртама. Белић се обрадовао што је Стевановић показао да хипотеза о старини источноцрногорских говора није тачна, осим у случају пиперског говора, који боље од других црногорских говора чува архаичне карактеристике.

Много година касније, и сам Стевановић (1988: 29–30) писао је о приступу дијалектологији свога великог учитеља: „Белићеве дијалекатске студије нису само синхронично дати описи њихови у пресеку, него је он дијалекатске појаве посматрао у историјском развоју и објашњавао их лингвистичким законитостима, дакако, али и склоностима под којима су настајале и развијале се. У свима тим дијалектима, нарочи-

то у архаичним говорима источне и јужне Србије, а још и више у, исто тако архаичним, чакавским говорима, који су привлачили Белићев научни интерес, и које је он такође, теренски испитивао, открио је много елемената, врло значајних за историју језика.“

Занимљива су наизглед супротстављена Белићева очекивања од лингвистичког описа неког идиома. Он замера Р. Алексићу што је у истраживању фонетских одлика језика Матије Антуна Рељковића „материјал разбијен по језичким цртама, тако да се губе основне црте фонетике Рељковићеве“. Из ове примедбе јасно је да Белић очекује пуније слике појава које се обрађују, њихово довођење у везу, представљање целог система и улоге појединачних црта у систему, дакле, поглед на језичке појаве одозго.

Значај холистичког приступа наглашен је и у приказу Стевановићеве монографије (исп. БЕЛИЋ 1935: 180): „Сви испитивачи црногорских говора морају посматрати дијалекте које проучавају у целокупности њиховој, а не по неким нарочитим питањима која би унапред спремили. Само ће тако моћи утврдити праву језичку систему појединих говора и средишта (или жижа) одакле су појединачни језички покрети потекли. Међутим, квестионарски метод, као што су Малецки и Бошковић на себи осетили, не може се употребити у Црној Гори.“

И поред тако оштрог залагања за поглед на језичке јединице из перспективе целине идиома, на крају приказа Алексићевог доктората Белић износи донекле контрадикторан закључак: „Из свега се овога види да је А. марљиво проучио Рељковићев језик, али како је обухватио сувише много, цео његов језик са свих страна – није могао ићи сувише далеко за појединим цртама“ (БЕЛИЋ 1933: 270). Дакле, Белићу **није довољан само систем и место јединица које се испитују у систему, већ треба да буде обрађена и свака јединица понаособ**. Аутори монографија *Библиотеке Јужнословенској филолоји* најчешће су тако и поступали, али тамо где то недостаје, оштар Белићев суд јавно је био изречен у *Јужнословенском филолоју* да их опомене и подстакне на наставак испитивања.

Једно од кључних питања на које Белић очекује одговоре од својих кандидата који се баве историјским описом језика неког писца или дескрипцијом неког дијалекта гласи **шта је у идиому који истражују ново, шта је старо, а шта је позајмљено**. Оцењујући Алексићеву монографију, Белић (1933: 269) примећује: „Један је од најзанимљивијих и најзначајнијих делова ове расправе део у којем се говори о Рељковићевој синтакси. Штета је само што тај део није био још исцрпнији. Овде је још потребније неголи у другим одељцима стављати често питање: шта је црта пишчева језика, а шта је он са стране узео или са стране добио.“ Из те перспективе Белић оцењује све монографије и негодује ако аутор није јасно класификовао језичке црте по овом критеријуму.

Још једно важно очекивање је А. Белић имао од својих ученика у њиховим истраживањима, а то је **довођење у везу језичке црте у српском језику са ситуацијом у другим словенским језицима**. Тако, он похваљује Стевановићеве закључке у вези

са неслоготворним *ј* у црногорским говорима. Стевановић констатује да се овај глас различито понаша у зависности од тога да ли је по пореклу стар или је касније позајмљен, а Белић примећује: „Ово је и оштро запажено и оштроумно, ако је тачно; јер таквих случајева да се старији гласови исте врсте друкчије понашају неголи млађи, има много у словенским језицима“ (БЕЛИЋ 1935: 167).

Када год је то могуће, А. Белић од својих ученика очекује да у својим монографијама изложе и **закључке који имају шири теоријски значај**. Оцењујући докторат (касније монографију) Р. Бошковића *Развиџак суфикса у јужнословенској језичкој заједници*, Белић се осврће на неколико квалитета Бошковићевог истраживања који надилазе значај успешно описаног развитка суфикса: „О ономе што је био непосредни задатак његов: да се покаже узајамност јужнословенских језика не само на основу употребе истих наставака за грађење извесних категорија речи, него и према њихову морфолошком и семантичком развоју, Бошковић је, по моме мишљењу, дао излагање са несумњивим резултатима“ (БЕЛИЋ 1936а: 246). Мање општи допринос, али веома значајан и из данашње перспективе, Белић види у Бошковићевом схватању моције: „Морам нарочито истаћи да кроз цело испитивање Бошковићево провејава основна тачна идеја: да код именица нема оне моционалности коју налазимо код придева. Док се код придева од заједничког општег дела граде различни родови додавањем наставака, дотле се родови код именица, пошто се независно сваки од њих сагради, тек односом значења мужјака и женке, – доводе у везу. Они се, дакле, сусрећу“ (БЕЛИЋ 1936а: 235). Сваки закључак који има шири теоријски значај, попут наведених, Белић посебно истиче у својим приказима.

Након Другог светског рата, Библиотека Јужнословенској филолоја се обнавља, па 1970. године почиње објављивање монографија нове серије ове едиције. До данас је објављено 25 књига, а Библиотеку су уређивали уредници Јужнословенској филолоја – Михаило Стевановић, Милка Ивић, Предраг Пипер и Рајна Драгићевић. Највећи број монографија нове серије уредила је Милка Ивић. Научна интересовања у лингвистици су промењена, што се види и на страницама Јужнословенској филолоја, а самим тим и у монографијама Библиотеке Јужнословенској филолоја. Осим историјских тема, пажња аутора све чешће се усмерава на савремени српски језик. Поред граматичких анализа, све је више семантичких. Аутори се занимају за дијахронијски развој или савремено стање различитих појава у морфологији, творби речи, лексикологији и синтакси српског језика. У новој серији има и лексикографских дела. Више се не објављују само докторске дисертације већ и друге монографије. Оно што се није променило јесте брига о томе да се у оквиру ове едиције објављују само пробрана дела која задовољавају строге научне критеријуме.

Уредници Библиотеке Јужнословенској филолоја ишли су и иду стопама Александра Белића, оснивача едиције, и покушавају да одрже висок квалитет нове серије ове библиотеке. Као пример може се навести оцена монографије Даринке Гортан Премк

Акуза̄тивне син̄та̄ме без ѿредло̄а у ср̄скохрват̄ском језику, коју је у *Јужнословенском филоло̄у* XXIX објавио Михаило Стевановић, ментор доктората Д. Гортан Премк и уредник њене монографије. Језиком, стилем, концепцијски и на свим другим нивоима, Стевановићев приказ подсећа на критике Александра Белића. Баш као А. Белић, и М. Стевановић награђује своје ученике издвајајући њихова најквалитетнија запажања и оцењујући их као „оштроумна“, али и, без устезања, критикује делове који су могли бити бољи. Из тих критика које су обелодањене након одбрањених доктората закључује се да су Белићеви и Стевановићеви докторанди били прилично самостални током писања својих дисертација.

Највише вредности научног рада М. Стевановић запажа у истим оним квалитетима у којима их је видео и А. Белић. Оцењујући монографију Д. Гортан Премк, Стевановић (1973: 557) примећује: „Даринка Гортан се [...] није задовољила да уочене проблеме само изнесе него је увек настојала да открије и њихове импулсе и да их потврди доказима које је тражила у историјском развоју језика, поређењем појава у нашем и осталим словенским језицима, односно у појединим дијалектима нашег језика.“

Садашњи Уређивачки одбор часописа *Јужнословенски филоло̄* и *Библиотеке Јужнословенско̄ филоло̄а* наставиће да у овој едицији објављује само веома квалитетне монографије које доносе истинска померања у српској лингвистици. Част да објаве монографију у овој најстаријој српској лингвистичкој едицији, која постоји већ скоро један век, имаће они аутори који ће своје монографије посветити српском језику, али ће наш језик посматрати и кроз призму других словенских језика. Као и до сада, објављиваће се дела посвећена савременом језику, али и језичкој прошлости, стандардном српском језику, али и дијалектима нашег језика. Ако савремени српски језик буде у фокусу истраживања, очекиваће се да проблем који се анализира буде осматрен и из дијахронијске перспективе, а ако се аутор определи за историју српског језика, мора се осврнути на стање појаве коју испитује у савременом српском језику. Истраживање мора имати богату теоријску основу, али и прецизно представљену и класификовану разноврсну грађу, која ће омогућити садржајно емпиријско истраживање и омогућити долажење до поузданих закључака. Од аутора се очекује да донесе и закључке од општијег теоријског значаја, који се тичу српског језика или словенских језика и који произлазе из емпиријских истраживања одређене теме, али је надилазе и имају шири значај. Језичке јединице које су предмет испитивања морају бити сагледане свака за себе, али и из угла ширег језичког система којем припадају. Пошто Институт за српски језик САНУ сада има посебну едицију у којој се објављују докторске дисертације, у *Библиотеци Јужнословенско̄ филоло̄а* неће се више објављивати докторске тезе, или ће се евентуално публиковати само оне које доносе бар педесет процената новог материјала у односу на текст докторске дисертације.

Услови које монографија треба да испуни како би била објављена у *Библиошеци Јужнословенској филолоја* засновани су на очекивањима досадашњих уредника ове библиотеке, а пре свих Александра Белића, који је основао едицију с одређеним замислима, на које ћемо се из осећања дужности надовезати и с поштовањем их примењивати у даљем раду.

Уређивачки одбор *Јужнословенској филолоја* и *Библиошке Јужнословенској филолоја* дугује велику захвалност Ани Миленковић и Владимиру Живановићу, ауторима *Аноширане библиографије Библиошке Јужнословенској филолоја*, јер је захваљујући њима први пут исцрпно описана ова едиција, што ће српским и страним лингвистима омогућити да сагледају њен огроман значај. Ова Библиографија представља важан допринос историји српске и светске славистике јер омогућава прегледан и детаљан увид у *Библиошеку Јужнословенској филолоја*, која је уникатна у историји славистике по својој дуговечности и, нарочито, по значају тема које се обрађују на страницама њених монографија.

Аутори су у уводном тексту Библиографије описали главне одлике ове едиције, побројали књиге старе и нове серије, приказали временски распон и хронологију њиховог објављивања и периоде застоја у публикавању, указали на нераскидиву везу између часописа *Јужнословенски филолој* и *Библиошке Јужнословенској филолоја*, која припада часопису и на њега се у потпуности ослања. У публикацији су изнесени и библиографски подаци о књигама *Јужнословенској филолоја* у којима су објављене монографије старе серије пре него што су штампане у оквиру *Библиошке Јужнословенској филолоја*. Аутори су се посебно задржали на динамици излажења монографија нове серије *Библиошке* и описали како се у техничком смислу мењала и унапређивала опрема ових књига – навођење регистара, библиографије, резимеа и др. Веома стручно описани су и библиографски принципи који су примењени у публикавању монографија ове едиције.

Аутори *Библиографије* дали су прилично исцрпан опис садржаја сваке објављене књиге старе и нове серије *Библиошке Јужнословенској филолоја*. Осим тога, наведен је и садржај сваке књиге, и то преснимљен из саме монографије, што читаоцу омогућава да се упозна са његовом структуром и везама подређених и надређених целина, онако како је аутор ту везу желео да представи.

Аноширана библиографија Библиошке Јужнословенској филолоја значајна је већ и због тога што скреће пажњу на ову едицију, подсећа нас на њен значај и обавезује Уређивачки одбор да настави да је унапређује и да одржава висок квалитет књига које се у њој објављују.

Уређивачки одбор *Јужнословенској филолоја* дугује захвалност и Институту за српски језик САНУ за *Аноширану библиографију Библиошке Јужнословенској филолоја*,

као и за поверење указивано *Библиошеци Јужнословенској филолоја*, коју подржава и у најтежим временима и чији је ревност издавач.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

БЕЛИЋ, Александар. „Радомир Б. Алексић: Језик Матије Антуна Рельковића, Београд, 1931, 155 стр. Библиотека Јужнословенског филолога бр. 4. Прештампано из ЈФ IX–X“. *Јужнословенски филолој*, бр. XII (1933): стр. 265–270.

БЕЛИЋ, Александар. „Михаило С. Стевановић: Источноцрногорски дијалекат – с картом уз текст – ЈФ XIII (1934–5), 1–128 (Докторска дисертација)“. *Јужнословенски филолој*, бр. XIV (1935): стр. 161–181.

БЕЛИЋ, Александар. „Радосав Бошковић: Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници, Библиотека Јужнословенског филолога 6, ЈФ XV, 1–154“. *Јужнословенски филолој*, бр. XV (1936а): стр. 232–246.

БЕЛИЋ, Александар. „Васо Томановић: Акценат у говору села Лепетана (Бока Которска). – Библиотека Јужнословенског филолога 7. – Прештампано из ЈФ XIV, 1934“. *Јужнословенски филолој*, бр. XV (1936б): стр. 246–251.

БЕЛИЋ, Александар. „Mate Hraste: Šakavski dijalekat ostrva Hvara. – Библиотека Јужнословенског филолога 8. – Прештампано из ЈФ XIV, 1934“. *Јужнословенски филолој*, бр. XV (1936в): стр. 251–259.

ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „О српској славистици на почетку XX века из перспективе прве књиге Јужнословенског филолога“. *Јужнословенски филолој*, бр. LXIX (2013): стр. 33–48. ЈФ 1. *Јужнословенски филолој*, бр. I, св. 1–2, Александар Белић (ур.), Београд, 1913.

СТОЈАНОВИЋ, Љубомир, Белић, Александар. „Поводом покретања Јужнословенског филолога“. *Јужнословенски филолој*, бр. I (1913): стр. 1–3.

СТЕВАНОВИЋ, Михаило. „Даринка Гортан-Премк. Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику. – Библиотека Јужнословенског филолога 2. н. с. Београд, 1971, стр. 180“. *Јужнословенски филолој*, бр. XXIX (1973): стр. 553–559.

СТЕВАНОВИЋ, Михаило. „Научно дело Александра Белића“. *Од Вука до Белића и даље*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1988, стр. 27–38.

Проф. др Рајна Драгићевић
главни уредник *Јужнословенској филолоја*
и *Библиошеке Јужнословенској филолоја*

Увод

За разлику од „макрокосмичке“ природе одређених библиографија, којима је циљ да повежу и прикажу свеукупност људског знања, ова анотирана библиографија спада у „микрокосмички“ библиографски инструментариј, чији је циљ да, како језичким стручњацима, тако и свима онима који се интересују за језичка питања, представи постојање и трајање једне библиотечке збирке, монографске серије под именом *Библиошета Јужнословенскої филолоїа* (БЈФ), покренуте 1928. године. У овој ће библиотеци, у периоду пре Другог светског рата, бити објављено девет књига, да би тек 1970. године била поново покренута, сада као нова серија исте библиотеке. Упркос релативно дугој паузи, *Библиошета Јужнословенскої филолоїа*, која припада часопису *Јужнословенски филолої* (ЈФ), и данас се публикује.

Када је 1913. године Александар Белић, заједно са својим професором Љубомиром Стојановићем покренуо *Јужнословенски филолої*, имали су идеју да часопис излази у форми повременог списка, који би се бавио различитим садржајима из области јужнословенске филологије. Концепцијски узор нашли су у најстаријем славистичком часопису *Archiv für slavische Philologie*, који је 1875. године основао Ватрослав Јагић, као и у другим, тада објављиваним, славистичким часописима: *Извѣстия Императорской Академии Наук по Отдѣлению Русскаго языка и словесности*, *Русскій филологическій вѣстникъ*, *Филологическія записки*, *Listy Filologické*, *Prace Filologiczne*, *Rocznik Slawistyczny* и *Časopis pro Moderní Filologii*. У њему су објављивани радови из различитих области српске и славистичке филологије, опште лингвистике, као и упоредно-историјска и дијалектолошка истраживања (према СПАСОЈЕВИЋ 2015: 44).

Оснивање часописа *Јужнословенски филолої*, а тиме и његове библиотеке, требало је да попуни празнину која је, према речима Љ. Стојановића и А. Белића, постојала у бројним часописима посвећеним „различним деловима славистике“, тако што би

задатак новог часописа био „проучавање нашег језика у вези са осталим јужнословенским и другим словенским језицима и испитивање његових језичких споменика“ (СТОЈАНОВИЋ, Белић 1913: 1). У вези са тим, Рајна Драгићевић примећује: „Из назива часописа могло би се претпоставити да његовој концепцији одговарају само радови у вези са јужнословенским језицима, али наведени циљеви и задаци часописа указују на то да је било предвиђено да се у њему објављују радови о српском језику, о свим словенским језицима и њиховим међусобним односима (а посебно о односима између српског језика и осталих словенских језика)“ (ДРАГИЋЕВИЋ 2013: 34).

Иако је часопис био номинално независан, његово публикавање било је уско везано за Српску краљевску академију и Београдски универзитет. Како истиче Предраг Пипер, *Јужнословенски филолоџ* „није био строго предметно омеђен, али је у средишту имао теоријску, упоредно-историјску и дијалектолошку проблематику, као и питања проучавања српског језика у дијакроничној и синхроничној, не искључујући ни истраживања из других области словенске филологије, нпр. из историје књижевности или версификације“ (ПИПЕР 2013: 9).

Прву лингвистички оријентисану едицију, касније периодичну публикацију, која је имала специјализовани карактер, у оквиру Српске краљевске академије покреће А. Белић 1905. године. Био је то *Српски дијалектолошки зборник* (СДЗБ), чији први број доноси студију *Дијалекти источне и јужне Србије*, управо А. Белића, и тако отвара пут будућим проучавањима српских народних говора и дијалектолошким истраживањима српског језика уопште (према СПАСОЈЕВИЋ 2015: 42).

Након треће књиге СДЗБ (1927), а заједно са изласком осме књиге ЈФ (1928), покренута је и монографска серија названа *Библиотека Јужнословенског филолоџа*. У оквиру ње би се поједине студије, које су упоредо објављиване и у ЈФ, појавиле као засебне публикације, а пажња стручне јавности усмерила на научно-истраживачки рад младих доктора филолошких наука.

Новооснована *Библиотека*, попут СДЗБ, не доноси никакву уводну реч, не даје ближе информације у вези са профилом едиције, нити пак позива на сарадњу. Ипак, будући да припада *Јужнословенском филолоџу*, њен профил неодвојив је од профила самог часописа.

За разлику од СДЗБ, као прве едиције језичких монографија која је излазила у континуитету, а касније прерасла у периодичну публикацију, БЈФ може се сматрати првом едицијом лингвистичких монографија, која је, мора се истаћи, на самом почетку била усмерена на објављивање докторских дисертација одбрањених на Филозофском факултету Универзитета у Београду, двадесетих и тридесетих година прошлог века, а касније и оригиналних научних истраживања, различите општелингвистичке и филолошке тематике.

Ретке су библиотечке збирке чије се постојање приближава стогодишњици, а такав је случај с БЈФ. Током свог дугог периода постојања, уредници часописа ЈФ били су исто-

времено и уредници његове монографске серије. Њихова имена су, заједно с именима чланова уређивачког одбора, штампана на насловној страни сваке свеске часописа.³

Уредник старе серије, од 1. до 9. књиге (1928–1938), био је Александар Белић. Првих пет књига нове серије (1970–1974) уређивао је Михаило Стевановић, од 6. до 23. књиге (1985–2007) уредник је била Милка Ивић, 24. књигу (2013) уредио је Предраг Пипер, док је 25. књига (2018) објављена под уредништвом Рајне Драгићевић.

Ойледне свеске имале су своје уреднике, те је 15. књигу (1998) уредио Павле Ивић, а 23. књигу (2007) уредила је Гордана Јовановић.

Главно место за продају и дистрибуцију књига Библиотеке биле су књижаре Геца Кон и С. Б. Цвијановић, које су на публикацијама биле навођене као Академијине књижаре.

СТАРА СЕРИЈА (1928–1938)

Развитак јужнословенске филологије, под будним оком Александра Белића, условио је настанак едиције монографских студија, које ће указивати на њен значај, док ће истовремено, објављивање докторских дисертација указати на развитак њеног научног подмлатка, као и на будуће активности на пољу језичких истраживања.

У почетку су се, као посебне монографске студије, објављивале докторске дисертације одбрањене на Филозофском факултету Београдског универзитета (под управом А. Белића). Као што се и у самом ЈФ тежило пуној информативности, тако су и на насловницама монографских издања штампане оне информације које су биле значајне за дату публикацију.

Поред имена едиције и редног броја, на насловној страни налазили су се следећи подаци: име, средње слово и презиме аутора, наслов, кратка напомена о томе да је у питању текст докторске дисертације (место и време примања докторске тезе, имена чланова испитног одбора за сваког докторанда)⁴, затим назив места у којем је књига штампана (Београд), назив, адреса и телефон штампарије и, на крају, година издања. Осим прве и четврте књиге, остале монографије старе серије нису имале *Садржај*.

На полеђини књиге штампан је списак објављених монографија, са подацима (име и презиме аутора, наслов, цена једног примерка), а као последња ставка – наслов прве монографије која ће следећа бити објављена (име и презиме аутора, наслов, као и напомена у *штампи*, која је давана у загради).

На Катедри за јужнословенске језике и општу лингвистику, у периоду између 1928. и 1941. године, пред комисијама чији су чланови били Александар Белић, Степан

³ Више о опремљености књига старе и нове серије БЈФ в. у датим поглављима.

⁴ Пример напомене преузет са насловне стране треће књиге старе серије, *Прилози проучавању Њеишева језика*: „Примљено као теза за докторски испит у седници Савета Филозофског факултета Универзитета у Београду 27 децембра 1929 год., по реферату чланова Испитног одбора, редовних професора Универзитета, г. г.: П. Поповића, д-р А. Белића, д-р Ст. Куљбакина, д-р Х. Барића“.

Куљбакин и Хенрик Барић, одбрањено је девет докторских дисертација, од којих је шест објављено у БЈФ (ДАМЉАНОВИЋ 2017: 1). Колики је значај придаван представљању дисертација из области филологије у БЈФ, види се и по томе што је за највећи број, у ЈФ, управо А. Белић писао критичке приказе.

Три кључне теме у оквиру старе серије БЈФ односиле су се на акцентологију, дијалектологију и језике јужнословенских писаца. Занимљиво је да се поводом покретања монографске серије уредништво ЈФ није оглашавало у самом часопису, нити је прва књига имала приказ. Међутим, остале објављене студије биле су пропраћене приказима, и то углавном из пера А. Белића.

Поред општих филолошких тема и дијалектолошких студија, изучава се и језик старих писаца Петра Зоранића, П. П. Његоша, Матије Ангуна Релковића. Изучавају се говори одређених подручја југословенске језичке заједнице, на примеру села Лепетана и острва Хвара. Прва књига БЈФ посвећена је акцентима поцерског говора, док седма књига обрађује акценте села Лепетана. Поједине студије баве се и акцентима писаца – М. Релковића, Ј. Филиповића, као и говором Хвара.⁵ Такође, прва књига нове серије почиње акцентолошком монографском студијом Берислава Николића.

Прва књига новопокренуте *Библиошке Јужнословенској филолоји* објављена је 1928. године, иако је сама студија настала много раније. Њен први део објављен је 1911. године у СДЗб, док је други део настао непосредно пре успостављања библиотеке и објављен је у ЈФ (1927–1928). Аутор студије је Милош Московљевић, први доктор филологије на Београдском универзитету. Након прве књиге, у овој се серији успоставља пракса објављивања отисака из часописа.

Иако су књиге из монографске серије биле прештамpane из ЈФ, и излазиле су углавном исте или следеће године, могу се приметити и одређена одступања. Неке су објављиване исте године, и као засебна монографија и као поглавље у самом часопису (нпр. *Језик Петра Зоранића*, Г. Ружичића), док су неке студије старе серије излазиле и две године након објављивања у часопису (нпр. *Ћакавски дијалекат острва Хвара*, М. Храстеа).

Стара серија БЈФ обухвата следеће наслове:

1. Научна студија Милоша Московљевића *Акцентајски систем поцерској говора*, објављена је у два дела. Први део изашао је у СДЗб 2 (1911), 307–360, док је други део објављен у ЈФ 7, 1/2 (1927–1928), 5–68.
2. Научна студија *Језик Петра Зоранића : задарски дијалекат у поцешку XVI века*, аутора Гојка Ружичића, објављена је у два броја часописа *Јужнословенски филолој*. Први део монографије изашао је у ЈФ 9 (1930), 1–92, док је други део објављен годину дана касније, у ЈФ 10, 1/3 (1931), 1–90.

.....
⁵ Примећује се широк распон језичких тема које је условила новоустановљена језичка (и државна) заједница.

3. Докторска дисертација *Прилози проучавању Њеишева језика*, аутора Данила Вушовића, објављена је у ЈФ 9 (1930), 93–196.
4. Докторска дисертација *Језик Маџије Анџуна Рељковића*, аутора Радомира Алексића, објављена је из два дела, у два броја *Јужнословенској филолоја*. Први део изашао је у ЈФ 9 (1930), 197–272, док је други део објављен у ЈФ 10, 1/3 (1931), 91–165.
5. Научна студија Михаила Стевановића *Источнојорски дијалекти : с картом уз текст* објављена је у ЈФ 13 (1933–1934), 1–128.
6. Научна студија *Развијак суфикса у јужнословенској језичкој заједници*, аутора Радоја Бошковића, објављена је у ЈФ 15 (1936), 1–154.
7. Докторска дисертација *Акценти у говору села Леишана (Бока Кошорска)*, аутора Васа Томановића, објављена је у ЈФ 14 (1935), 59–143.
8. Научна студија Мата Храстеа *Чакавски дијалекти ошрва Хвара* објављена је у ЈФ 14 (1935), 1–55.
9. Научна студија Радомира Алексића *Прилози историји кајавској дијалекти* објављена је у ЈФ 16 (1938), 1–98.

Сви наведени наслови прво су објављивани у целости или из два дела у часопису ЈФ (осим првог дела студије М. Московљевића, који је објављен у СДЗБ), а затим су, на основу њих, штампани као посебне монографске публикације БЈФ.

Начин на који је Александар Белић промовисао своје младе докторе наука и њихове научне почетке осветљава нам климу у којој је предратна филологија, захваљујући деловању Катедре, њених језичких стручњака и неколико научних часописа, успела да створи поље заједничког рада, које ће утицати на даљи напредак струке.

НОВА СЕРИЈА (ОД 1970)

Након Другог светског рата, под руководством Александра Белића и шире организованог уређивачког одбора, излази нови број часописа *Јужнословенски филолоја* (18. књига), али не и ново издање *Библиотеке Јужнословенској филолоја*.

У уводу новог броја А. Белић означава ЈФ гласилом *Институт за српски језик*, а норму квалитета које ће у њему важити одређује по критеријумима које *Српска академија наука* прописује за своје часописе. *Јужнословенски филолоја* такође наставља са прикупљањем и објављивањем детаљне библиографије из области јужнословенских језика, те она остаје његов нераскидив део. Међутим, нова серија БЈФ бива успостављена тек 1970. године.

Након оснивања 1947. године, *Институт за српски језик* преузима на себе задатак издавања три лингвистичка часописа, чији је идејни творац био Александар Белић. Пракса је била таква да су обимније студије објављиване у СДЗБ, те је он, до изласка прве књиге нове серије БЈФ (1970), објавио шеснаест дијалектолошких студија.

Од 1953. године *Инстџиџуџ* објављује неколико књига у сарадњи са Српском академијом наука, тзв. *Посебна издања*. Публиковане су монографије: *О ѿерфекџу без ѿомоћноѿ ѿлаѿола у срџскохрваџском језику и сродним синџаксичким ѿојавама*, Ирене Грицкат (1953), *Значења срџскохрваџскоѿ инстџрументџала и њихов развој*, Милке Ивић (1954) и *Боџанички речник : имена биљака*, Драгутина Симоновића (1959).

Крајем шездесетих година 20. века, након *Посебних издања*, јавља се потреба за покретањем нове едиције монографских публикација, чиме би се створили услови за настаanak једне континуиране језичке серије, под окриљем *Инстџиџуџа за срџскохрваџски језик*.

Да обимне студије не би излазиле у два броја ЈФ, Уредништво је донело одлуку да настави са објављивањем монографија, као што је то радило у старој серији *Библиоџеке*. Поновним покретањем БЈФ била би испуњена два услова: „прво, да се у часопису омогући објављивање већег броја краћих студија и расправа и, друго, да се осигура посебно објављивање већих монографија у целини“ – објашњава Живојин Станојчић у тексту *Јужнословенски филолоѿ од 1960. до данас*, објављеном у 20. књизи *Нашеѿ језика* (Станојчић 1973–1974: 40).

Покретање нове серије БЈФ увело је, мада не експлицитно, одређене стандарде, како за објављивање радова као засебних монографија, тако и оне који се тичу опремљености саме едиције.

Прва књига нове серије изашла је 1970. године. Насловна страна садржала је следеће податке: име издавача (Институт за српскохрватски језик), назив библиотеке (Библиотека Јужнословенског филолога), ознака серије и броја књиге (нова серија, књ. 1), име, средње слово и презиме аутора, наслов, место и година издања.⁶ У самој књизи, пре текста, наведени су подаци о начину финансирања књиге, садржај⁷, као и списак литературе.

Са новом серијом почиње и пракса бележења имена уредника на насловној страни монографске публикације (нпр. академик Михаило Стевановић, директор Института за српскохрватски језик).

Почев од треће књиге нове серије, пре *Садржаја*, даје се податак о стручном мишљењу у вези са објављеном студијом, и то у форми краћег описа (нпр. Примљено за штампање на основу реферата: др Милке Ивић, ред. професора универзитета и др Даринке Гортан-Премк, научног сарадника), да би се у каснијим бројевима наводила само имена рецензената. Затим, од пете се књиге, у понеким монографијама, наводе изрази захвалности и посвете.

.....
6 Насловна страна ће од прве до последње објављене монографије нове серије БЈФ задржати исту форму. Мењаће се и варијанти само подаци који се наводе на првих неколико страница књиге, пре *Садржаја*.

7 Тек ће се од нове серије успоставити пракса навођења *Садржаја*, пре самог текста рада.

Од осме књиге, све до последње објављене, све монографије садрже следеће податке: имена рецензената, податке о издавачу, податке о томе ко је помогао финансирање истраживања (објављивање књиге), податке о штампарии, затим садржај, предговор аутора или уводне напомене, текст рада, закључак, резиме (на неком светском језику).

У зависности од предмета истраживања, неке монографије опремљене су и регистрама (нпр. предметни, појмовни, регистар примера и др.), индексима, затим табеларним или шематским приказима, мапама, картама и др.

Посебна издања, на пример *Хигроними Србије* (књ. 13), наводе специфичне податке као што су: техничке и методолошке напомене, скраћенице и сл.

Оіледна свеска Срїскословенској речника јеванђеља (књ. 23) наводи, осим имена уредника монографије, и имена састављача и уредника *Оіледне свеске*, затим стручно мишљење, тј. имена рецензената, као и четири резимеа (на руском, грчком, француском и енглеском језику).

У 24. и 25. књизи наводе се назив и број пројекта у оквиру којег су реализована дата истраживања, а чији је резултат уобличен у форми монографске публикације.

Библиошека Јужнословенској филолоја, поново успостављена 1970. године, до данас је објавила двадесет пет књига нове серије:

1. Научна студија *Основи млађе новошћокавске акценџуације*, аутора Берислава Николића (1970).
2. Докторска дисертација *Акузативне синџаїме без ѓредлоја у срїскохрваїском језику*, аутора Даринке Гортан-Премк (1971).
3. Докторска дисертација *Lokativ u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku*, аутора Татјане Батистић (1972).
4. Научна студија *Синџакса језика Лазе К. Лазаревића. [Део] 1, Синџаїмаїски односи*, аутора Живојина Станојчића (1973).
5. Докторска дисертација *Језик шїамїаних дела Јеролима Филијовића фрањевачкој ѓисца XVIII века*, аутора Душанке Игњатовић (1974).
6. Научна студија *Синџакса језика Лазе К. Лазаревића. [Део] 2, Реченички односи*, аутора Живојина Станојчића (1980).
7. Научна студија *О функцији и природи затеписа*, аутора Ивана Клајна (1985).
8. Научна студија *Заменички ѓрилози у срїскохрваїском, руском и ѓољском језику : семанџичка сїудуја*, аутора Предрага Пипера (1988).
9. Докторска дисертација *Начински ѓрилози у савременом срїскохрваїском књижевном језику*, аутора Стане Ристић (1990).
10. Научна студија *Хигронимски сисџем слива Јужне Мораве*, аутора Звездане Павловић (1994).
11. Докторска дисертација *Etimologija i male folklorne forme*, аутора Биљане Сикимић (1996).

12. Докторска дисертација *Презентӣ у савременом српском језику*, аутора Срета Танашића (1996).
13. Научна студија *Хигроними Србије*, аутора Звездане Павловић (1996).
14. Научна студија *Полисемија и оріанзација лексичкої сисџема у српском језику*, аутора Даринке Гортан-Премк (1997).
15. *Оіледна свеска* групе аутора: Марте Бјелетић, Јасне Влајић-Поповић, Павла Ивића, Александра Ломе, Снежане Петровић, Биљане Сикимић (1998).
16. Магистарски рад *Дешерминашивни ѱадежу у іовору северозайагне Боке*, аутора Слободана Павловића (2000).
17. Научна студија *Турски суфикси у српском језику са осврџом на сџање у македонском и буіарском*, аутора Првослава Радића (2001).
18. Докторска дисертација *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику : шворбена и семанџичка анализа*, аутора Рајне Драгићевић (2001).
19. Докторска дисертација *Језик Павла Паїића, босанскої фрањевца из ѱрве ѱоловине XVII века*, аутора Бранкице Чигоја (2001).
20. Докторска дисертација *Именице с ѱрефиксима у српском језику*, аутора Милице Радовић-Тешић (2002).
21. Докторска дисертација *Исџоријска семанџика ілаіола ударања у српском језику (іреко еџимолоіје до модела семасиолошкої речника)*, аутора Јасне Влајић-Поповић (2002).
22. Научна студија *Ономасџика Качера*, аутора Миодрага Јаћимовића и Драгољуба Петровића (2003).
23. *Српскословенски речник јеванђеља : оіледна свеска*, коју је саставио Виктор Савић, а уредила Гордана Јовановић (2007).
24. Магистарски рад *Библиоірафија у часоіису Јужнословенски филолоі*, аутора Ане Голубовић (2013).
25. Научна студија *Синџакса ѱадежа у іовору романијскої ілаїшоа : меџафоризација іросџора*, аутора Зорана Симића (2018).

Самим тим што је нова серија БЈФ објавила скоро три пута више студија у односу на стару, створене су веће могућности за разматрање различитих области филолошких и лингвистичких истраживања, којима су се њихови аутори бавили.

По угледу на традицију предратних издања, посебно место у новој серији заузимају монографије које представљају прерађена и допуњена издања докторских дисертација (и два магистарска рада), које су се бавиле језичким феноменима из различитих теоријско-методолошких перспектива (њих укупно 12).

Две монографије представљају огледне свеске будућих речника на којима се у то време радило: *Оіледна свеска Еџимолошкої речника српскої језика* и *Оіледна свеска Српскословенскої речника јеванђеља*. У традицији библиографског прикупљања података о јужнословенској филологији, започетој још од првог броја часописа, у новој

серији БЈФ једна ће монографија бити посвећена тој дугогодишњој пракси – *Библиографија у часопису Јужнословенски филолој* (књ. 24).

Традиција изучавања и публиковања студија које обухватају широки спектар тема из области јужнословенске филологије наставиће се и у новој серији БЈФ, те ће пажња бити усмерена на језик Лазе К. Лазаревића, Павла Папића (босанског фрањевца) и Јеролима Филиповића (фрањевачког писца).

Ономастичка истраживања представљена су у студијама посвећеним хидронимима Србије, хидронимском систему слива Јужне Мораве и ономастикону Качера, уз увек присутна синтаксичка, лексичко-семантичка, творбена, морфолошка и општелингвистичка истраживања.

* * *

Желимо да верујемо да оно што је Александар Белић, при покретању језичких часописа нове серије *Инсџиџуџа за срџски језик САНУ* (тада *Инсџиџуџа за срџско-хрвајски језик*), дефинисао као „творачки културни рад“, и ми данас настављамо овом библиографијом. Она баштини дугу традицију часописа *Јужнословенски филолој*, са свешћу о томе да квалитетна и свеобухватна наука, без библиографије, не може постојати.

Библиографски принцип заснивања националне славистичке библиографије, за који се А. Белић одредио приликом оснивања првог броја ЈФ, подразумевао је прикупљање библиографске грађе која је у области славистике објављена на „нашем језику“, као и оне грађе која је о „нашем језику“ објављивана на другим местима. Значајна је и свест оснивача часописа о томе да је библиографија значајна само ако је вођена исцрпно и пропраћена критичким примедбама. Тиме је библиографија у часопису *Јужнословенски филолој* постала текућа кумулативна, рекомандирана и анотирана библиографија.

Будући да је објављивање првих девет књига пратило одређено методолошко усмерење, које је у новој серији донекле измењено, наша је намера да га представимо како у дескриптивном тако и у формалном смислу.

Циљ нам је да овом анотираном библиографијом прикажемо динамику методолошких промена и избор тема у БЈФ, као и целокупан пратећи информативни корпус, који се односи на појединачне студије и њихове ауторе. Комбиновани методолошки приступ, који подразумева описну и рефлексивну анотирану библиографију, укључује и сумативну анотацију, којој је циљ да рекапитулира основне тезе које износи свака студија.

Шта садржи анотирана библиографија БЈФ? Како би стручна јавност била детаљно информисана, осим основне библиографске јединице за сваку појединачну монографију, библиографија садржи и податке о првом публиковању студије у часопису *Јужнословенски филолој* (односи се на стару серију), библиографске јединице које упу-

ћују на штампане (критичке) приказе студије, као и оне јединице које ближе осветљавају професионални рад њеног аутора.⁸

Иза библиографских јединица дата је исцрпна анотација, са циљем да садржински и теоријско-методолошки представи одређену студију. На крају је у целости пренет *Садржај*, онако како је дат у самој студији.⁹

Наслови и садржај ове библиографије омогућавају читаоцу да стекне утисак о распону тема које су обрађиване у објављеним студијама (*акцентологија*, *дијалектологија*, *синтакса*, *семантика*, *етимологија*, *ономастика* и др.).

Сама библиографија садржи 34 аотиране библиографске јединице. Библиографски опис објављених студија урађен је у складу са савременим библиографским научним методом, утемељен на хронолошком организационом принципу. Тако се пружа најбољи увид у обрађиване језичке теме и најлакше се уочава општа језичка динамика.

Библиографске јединице сачињене су према Међународном стандарду за опис монографских публикација ISBD (M) и саставних делова публикација ISBD (CP).

.....
8 У чланку *Foundations of a Theory of Bibliography* аутори разматрају теорију библиографске комуникације, сматрајући да је неопходно да она постоји између сваке групе научника-специјалиста, као и између различитих научних нивоа практиканата, предавача, стручне и опште публике. Само на такав начин библиографија може бити друштвено корисна (EGAN 1952: 126).

9 *Садржај* сваке монографије приказујемо на исти начин на који је она дата у оригиналу. Сматрамо да се кроз различита графичка решења може видети на који су начин аутори структурирали своје радове, односно на који начин форма *Садржаја* рада говори о афинитетима аутора и кључним деловима њихових студија.

Библиоџека Јужнословенскої филолоїа

СТАРА СЕРИЈА

1.

Акценатски систем поцерског говора / Милош С. Московљевић. – Београд : [б. и.], 1928 (Београд : Штампарија „Јединство“; Државна Штампарија СХС [од стр. 47]) – VIII, 110 стр.; 23 ст. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 1) | Напомена на насловној страни: „Овај рад примљен је за докторску дисертацију на седници Философског факултета Универзитета у Београду од 26. јуна 1928. ...“; Први део студије прерађено је и допуњено издање рада објављеног у Српском дијалектолошком зборнику (1911).

Акценти именица и придева у поцерском говору / забележио их Милош Московљевић // Српски дијалектолошки зборник. – 2 (1911), 307–359. | Први део студије *Акценти именица и придева у поцерском говору*.

Акценти поцерског говора / М. [Милош] Московљевић // Јужнословенски филолог. – 7, 1/2 (1927–28), 5–68. | Други део студије *Акценти именица и придева у поцерском говору*.

Први део студије посвећен је акцентима именица и придева, док се у другом делу аутор бави акцентима код заменица, бројева, глагола и прилога.

Поцерски говор део је шумадијског (централног) дијалекта, који се говори по подгорини планине Цер. На почетку свог рада аутор напомиње да ће се првенствено бавити акцентом села Варне, које се налази у средишту Поцерине, а које је, истовремено, и место његовог рођења.

Рад је компаративне природе јер је поређена акцентуација поцерског говора са Вуковом акцентуацијом, коју је систематисао Ђ. Даничић, и акцентуацијом прчањског, озринићског и дубровачког говора, коју је М. Решетар изнео у свом делу: *Die serbo-kroatische Betonung südwestlicher Mundarten* (1900).

Поређењем ових акцената аутор уочава да је поцерски говор у многим акценатским особинама, посебно старијим, ближи дубровачком него Даничићевом акценту. Он констатује две струје у поцерском говору: код старије генерације често је колебање у акценту, који је некад као код Даничића, а некад одступа од њега, док се код млађе генерације доследно користе новије акценатске форме.

Рад је систематизован у оквиру шест поглавља у којима се М. Московљевић бави сваком од наведених врста речи понаособ: I. *Акценти у именица* (анализиран је акценат именица са различитим основама (а- основа, њ/о основа, i- основа и консонантским основама n-, t-, s-), и то у неколико потпоглавља: 1. Основе са акцентом на крају, 2. Основе са акцентом на корену, 3. Основе са акцентом на претпоследњем слогу, 4. Вишесложне основе са акцентом на другом слогу, 5. Двосложне основе са кратким кореновим слогом, 6. Двосложне именице са дугим кореновим слогом), II. *Акценти у придева* (анализирани су акценти једносложних, двосложних-изведених, тросложних и четворосложних придева), III. *Заменице* (акценат личних и придевских заменица), IV. *Бројеви* (акценат простих, редних и збирних бројева), V. *Глаголи* (Акценат код глагола поцерског говора не одступа од Вуковог акцента, како га је систематизовао и објаснио Ђ. Даничић. Разлика у квалитету акцента често се види у различитом преношењу акцента с корена на префикс или неку проклитику. Главна карактеристика глагола у поцерском говору, у погледу акцента, јесте скраћивање дужина у наставцима после акцента.) и VI. *Прилози* (подељени су у 4 групе у зависности од тога од којих су речи изведени: а. од заменичке основе, б. од именских падежа, в. од падежа с предлогом, г. разни други прилози).

На крају своје студије аутор даје текстове у којима је повезао у једну акценатску целину све енклитике и проклитике, које с носиоцем акцента чине једну акценатску реч.

Садржај:

УВОД.....	III
АКЦЕНТИ ПОЈЕДИНИХ ВРСТА РЕЧИ	
I. Именице.....	1
а- основе.....	2
њ/о основе.....	9
i- основе.....	32
Консонанске основе.....	34
II. Придеви.....	36

III. Заменице	47
IV. Бројеви.....	51
V. Глаголи	53
Начин неодређени.....	56
Пређ. свршено време	62
Прошаста придев.....	76
Трпни придев	79
Прилог времена прошлог	80
Садашње време	81
Прилог времена садашњег	93
Пређашње несврш. време	99
VI. Прилози	101
ТЕКСТОВИ.....	105

2.

Језик Петра Зоранића : задарски дијалекат у почетку XVI века / Гојко С. Ружичић. – Београд : [б. и.], 1930 (Београд : Државна Штампарија Краљевине Југославије) – 180 стр.; 23 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 2) | Напомена на насловној страни: „Примљено као теза за докторски испит у седници Савета Филозофског факултета Университета у Београду 24 јануара 1930 год. ...“.

Језик Петра Зоранића : задарски дијалекат у почетку XVI века / Гојко С. Ружичић // Јужнословенски филолог. – 9 (1930), 1–92.

Језик Петра Зоранића : задарски дијалекат у почетку XVI века (наставак) / Гојко С. Ружичић // Јужнословенски филолог. – 10, 1/3 (1931), 1–90.

Био-библиографија Гојка С. Ружичића (1894–1977) / Добрило Аранитовић // Библиографски вјесник. – 29, 1 (2000), 157–162. | Био-библиографски подаци

Рад је посвећен анализи и опису језика задарског писца Петра Зоранића, који је писао чакавским задарским дијалектом 16. века и сматра се писцем првог хрватског романа *Планине*, објављеног 1538. године.

Основни циљ аутора био је да пружи што потпунију и што свестранију слику гласовног и морфолошког система Зоранићевог језика.

Монографија је објављена у две књиге, тако што прва садржи цело прво и половину другог поглавља (закључно са поднасловом 6. *Самојласничко „р“*), док друга књига садржи другу половину другог поглавља (од подналова 7. *Једначење и сажимање самојласника*) и цело треће поглавље.

У првом поглављу аутор се бави карактеристикама текста, граfiје, ортографије и метриком (стих, слик, строфа, синерза и елесија) у језику П. Зоранића.

Друго, најобимније поглавље посвећено је гласовном систему П. Зоранића, који садржи 28 гласова. Добијен је од прасловенског, разним променама које су се дешавале у различитим периодима развоја српскохрватског језика. У њему се, осим заједничких црта које су добили сви српскохрватски дијалекти, налазе и друге, специфичне општечакавске, посебне источнокавске и локалне дијалекатске особине. О томе на који су начин добијене аутор пише у потпоглављу посвећеном развојку гласова.

У трећем поглављу аутор се бави системом облика, тј. врстама речи. Оно обухвата два потпоглавља: *Речи са деклинацијом* (именице, заменице, придеви и бројеви) и *Речи са конјуацијом* (основе и промене глагола).

Роман *Планине*, који је штампан у Млетачкој 1569. године, само је у једном примерку дошао у Хрватску. Посвећен је Матији Матијевићу, учитељу Петра Зоранића. Југославенска академија знаности и умјетности је 1888. године, на основу тог једног, оригиналног примерка, а у редакцији П. Будманија, приредила ново издање *Планина*, штампано савременим правописом у 16. свесци збирке *Stari hrvatski pisci*.

Управо је то новије издање, написано савременијим правописом, послужило Г. Ружичићу за истраживање језика овог хрватског ренесансног писца.

Садржај:

[
УВОД.....	1
ПРВИ ДЕО	
Текст, граfiја и ортографија, метрика.....	6
А. Текст.....	6
Б. Граfiја и ортографија.....	12
В. Метрика.....	31
Стих.....	32
Слик.....	34
Строфа.....	35
Синерза.....	38
Елезија.....	39
ДРУГИ ДЕО	
ГЛАСОВИ	
А. Гласовни систем.....	40
Б. Развитаk гласова.....	42
I. Самогласници.....	42
1. Самогласник <i>и</i>	42
2. Самогласник <i>е</i>	73
3. Самогласник <i>а</i>	74
4. Самогласник <i>о</i>	83

5. Самогласник у	85
6. Самогласничко р.....	90
7. Једначење и сажимање самогласника	91
8. Губљење самогласника	93
9. Покретни самогласници	104
10. Секундарни самогласници	106
11. Основи прасловенских самогласничких промена	108
II. Сугласници	110
1. Сугласник ј.....	110
2. Сугласник и	115
3. Покретни сугласници.....	116
4. Секундарни сугласници	117
5. Једначење сугласника.....	121
6. Разједначавање сугласника	123
7. Метатеза сугласника	125
8. Сажимање сугласника.....	125
9. Скраћивање сугласника.....	125
10. Губљење сугласника.....	127
11. Везе сугласника са ј.....	131
12. Неки усамљени појави	132
13. Остаци старих сугласничких промена	134
а) Промена друге палатализације.....	134
б) Промена треће палатализације	136
ТРЕЋИ ДЕО	
ОБЛИЦИ	
A. Систем облика	137
I. Речи са деклинацијом.....	137
1. Именице	137
2. Заменице и придеви.....	151
3. Бројеви.....	162
II. Речи с конјугацијом	163
а) Основе	163
б) Промене глагола	167

]

3.

Прилози проучавању Његошева језика / Данило В. Вушовић. – Београд : [б. и.], 1930 (Београд : Графички уметнички завод „Планета“) – 103 стр.; 23 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 3) | Напомена на насловној страни: „Примљено

као теза за докторски испит у седници Савета Филозофског факултета Универзитета у Београду 27 децембра 1929. год. ...“.

Прилози проучавању Његошева језика / Данило Вушовић // Јужнословенски филолог. – 9 (1930), 93–196.

Данило Вушовић, Прилози проучавању Његошева језика (Библиотека Јужнословенског филолога 3 – Београд 1930) / В. [Видо] Л. [Латковић] // Записи : часопис за науку и књижевност. – 9, 4 (1931), 255. | Белешке

Др Данило Вушовић / Р. [Радомир] А. [Алексић] // Наш језик. – 7, 2/3 (1939), 86–88. | In memoriam

Данило Вушовић : (1900–1939) / Драго Ђупић // Књижевност и језик. – 37, 4 (1990), 417–423.

У уводном поглављу свога рада аутор износи основне податке у вези са Његошевим делима – када су писана и објављивана, како су писана, шта је оно што је специфично у вези са језиком који је користио.

Његошева дела су, према речима аутора, углавном писана народним језиком, због чега се у фонетици, морфологији и синтакси испољавају особине дијалеката на тлу Црне Горе. У његовим делима наилази се на извесне туђе језичке елементе, пре свега, италијанизме и турцизме, а у *Лучи Микрокозма* и на русизме.

Целокупна дела Његошева први пут су издата 1926–1927. године, у две књиге, у редакцији М. Решетара. Прва књига обухвата Његошева три најзначајнија дела: *Горски вијенац*, *Лучу Микрокозма* и *Лажној цара Шћејана малој*. У другу књигу ушле су: песме покупљене из различитих часописа (*Шумадинке*, *Босанске виле*, *Гласа Црнојорца* и др.), затим његове мање збирке песама: *Пустинињак цетињски*, *Лијек јарости и турске* и *Кула Ђуришића* и *Чардак Алексића*, као и пет песама које је Његош, још у својој младости, испевао на народном језику, а објавио их је Сима Милутиновић у *Пјеванији* (с напоменом да су Његошеве).

Грађу за своје истраживање Д. Вушовић преузео је из *Горској вијенца* (1847), *Лажној цара Шћејана малој* (1851), *Луче Микрокозма* (1845), из *Мањих ђесама* (1912) и понешто из *Ојледала српској* и *Њејошевих ђисама из Сјоменице* (1845).

Поред *Увода* и *Закључка*, рад обухвата три кључна поглавља, у којима се аутор бави анализом фонетских, морфолошких и синтаксичких особености Његошевог језика. У поглављу *Фонетика* износе се основне карактеристике употребе вокала и консонаната у Његошевом писању, при чему се као основна карактеристика у погледу фонетике наводи замена гласа *љ* исто као у јужном дијалекту: дуго *љ* замењено је са *ије*, а кратко *љ* са *је*. У поглављу *Морфологија* аутор се бави специфичностима различитих врста речи, посматрајући сваку врсту понаособ. У Његошевом је језику, на пример, образовање глаголских именица најчешће према руском (црквеном)

језику: *ѵознаније, сѵраганије, зачѵеније* и др.; уобичајене су и придевске сложенице: *брзоѵечни, сѵраховидни, сѵрмоїледни, їоревидни* и др.; у имперфекту се може наићи на облике: *желијах, сједијаше, їрмијаше* и сл.; од прилога се издвајају дијалекатски облици као што су: *ками* (рђаво), *лисѵо* (брзо), *смирѵом* (мирно); предлог *ѵо* се понекад налази уз акузатив, као у примеру – *Сѵавише их ѵо їранице*. Најобимније поглавље *Синѵакса* посвећено је разматрању интегрисаности различитих врста речи у реченичну структуру, онако како их је Његош користио у свом језику: 1. Синтакса падежа (номинатив; генитив с предлозима – *од, до, око, с, дно, крај, у, за, сѵрам, сѵрама, између, ѵоради, сѵоред, усѵоред, најоред*; датив с предлозима – *к* у пренесеном значењу, *ѵроѵиву* само у примеру: *Каква је средсѵива ѵроѵиву Шѵеѵану уѵоѵребљавала (Порѵа), ѵо се види из райорѵах ѵадашњеѵа ѵосланика млеѵачкоѵа*; акузатив с предлозима – *ѵроз, чрез, крез, ѵо, за, у, на, над, ѵод, међу*; инструментал с предлозима – *с, са (су), чим*; локатив – *у, на, о, низ, за + њем*), 2. Употреба заменица (личне, присвојне, упитно-односне), 3. Употреба придева, 4. Употреба бројева, 5. Употреба глаголских облика (аорист, императив, футур, инфинитив, партиципи), 6. Употреба везника (*ма, ема, ама* – турског порекла, *али, оли, ѵе, јер (ер), е (је), ега, еа (еја), га, їде, ѵек*), 7. Негација, 8. Конгруенција (слагање у лицу и броју), 9. Ред речи и 10. Контаминација реченица.

У Закључку су сумиране најважније особине Његошевог језика, добијене на основу анализа представљених у претходним поглављима. Оно што аутор истиче као општу особину јесте да је Његош писао народним језиком, онаквим каквим се у то време говорило у Црној Гори.

Садржај:

[
УВОД.....	1
ФОНЕТИКА	10
Вокали	10
Консонанти.....	15
МОРФОЛОГИЈА	26
Именице	26
Заменице.....	30
Придеви	31
Бројеви	34
Глаголи.....	35
Прилози	40
СИНТАКСА.....	41
Падежи.....	41
Употреба заменица.....	62

Употреба придева.....	66
Употреба бројева.....	68
Употреба глаголских облика.....	70
Употреба свеза	80
Негација.....	88
Конгруенција.....	89
Ред речи	95
Контаминација реченица.....	97
ЗАКЉУЧАК.....	98

]

4.

Језик Матије Антуна Рељковића / Радомир Б. Алексић. – Београд : [б. и.], 1931 (Београд : Државна Штампарија Краљевине Југославије) – 155 стр.; 23 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 4) | Напомена на насловној страни: „Примљено као теза за докторски испит у седници Савета Филозофског факултета Универзитета у Београду 2 новембра 1929 год. ...“.

Језик Матије Антуна Рељковића / Радомир Алексић // Јужнословенски филолог. – 9 (1930), 197–272.

Језик Матије Антуна Рељковића : свршетак / Радомир Алексић // Јужнословенски филолог. – 10, 1/3 (1931), 91–165.

Радомир Б. Алексић, Језик Матије Антуна Рељковића, Београд, 1931, 155 стр. Библиотека Јужнословенског филолога 4. Прештампано из ЈФ IX–X. / А. [Александар] Белић // Јужнословенски филолог. – 12 (1933), 265–270. | Приказ Радомир Алексић (1900–1978) / Славко Вукомановић // Јужнословенски филолог. – 35 (1979), 243–246. | In memoriam

Матија Антун Рељковић био је славонски књижевник и официр, пореклом из Херцеговине. Основну школу завршио је код фрањеваца, затим је ступио у аустријску војску, да би 1753. године постао царски поручник. Након седмогодишњег рата Аустрије против Пруске, сели се у Немачку и у кући свог домаћина почиње да учи француски и да се интересује за књижевност. Године 1761. написао је своје главно дело *Сашир илићи дивљи човик*, које је објављено годину дана касније у Дрездену.

Када је Славонија ослобођена од турске окупације, славонски књижевници, а међу њима и Матија А. Рељковић, започињу културно-образовни препород и почињу да пишу народним језиком – латиницом (икавски говор штокавског дијалекта).

Рељковић је писао поучна књижевна дела у циљу просвећивања славонског сеоског становништва. Преводио је са француског и немачког, између осталог и Езопове

басне (постхумно објављене 1804. године), Федра и Пилпаја (1767. године – мудрости једног индијског брамана). Остала његова дела су – *Права и појмиво исписана овчарница* (Осијек, 1776) и *Посијанак народне правиче и дужности људских* (Осијек, 1794).

Своје истраживање аутор је засновао на грађи која је обухватала дела Матије А. Рељковића у издању ЈАЗУ из Загреба (осим *Сашира* написао је још 7 дела), укључујући и његову граматику, која није ушла у Академијина издања.

Монографска студија обухвата шест поглавља: 1. прво поглавље посвећено је тексту, графичкој и ортографији, акценту, квантитету и квалитету слогова; 2. у другом поглављу аутор се бави фонетским особеностима језика писца (карактеристике вокала и консонаната, покретни гласови, гласовне промене, консонанти у страним речима и др.); 3. треће поглавље посвећено је морфологији, при чему аутор посебно обрађује а. *речи са деклинацијом* (именице, заменице, придеве, бројеве, партикуле и прилоге) и б. *речи са конјугацијом* (просте и сложене глаголске облике); 4. четврто поглавље посвећено је синтакси (падежи, употреба глаголских облика, конгруенција, ред речи, негација); 5. у петом поглављу бави се образовањем речи, сложеним речима, суфиксалном творбом; 6. шесто поглавље посвећено је лексичкој грађи (аутор говори о лексици Рељковићевог језика која је ушла у *Речник*, као и о лексичкој грађи изван речника).

Осим граматике, М. Рељковић дао је и *Речник* од 48 поглавља (са лексичким групама речи). Његова дела обилују страним речима (турским, латинским, италијанским, немачким, француским и мађарским), а оне су, углавном, преузимане из народног говора.

Матија А. Рељковић дозвољавао је употребу само оних туђица које су ушле у народни говор у функцији именовања нових ствари или појмова. Све остале, сматрао је он, треба заменити домаћим, славонским речима. Ипак, његова дела показују да је у писању овај теоријски пуризам попустио.

Садржај:

Увод 1

ПРВИ ДЕО

Текст, графика и ортографија, акценат и квантитет (§§ 1–43).....	9
А) Текст (§§ 1–2).....	9
Б) Графика и ортографија (§§ 3–13).....	12
В) Акценат и квантитет (§§ 14–43).....	22
Акценат (§§ 14–15).....	22
Именице мушкога рода (§§ 16).....	23
Именице средњега рода (§§ 17).....	26
Именице женскога рода (§§ 18).....	28

Основе на <i>-a</i> (§§ 18).....	28
Основе на <i>-i</i> (§§ 19).....	30
Заменице (§§ 20).....	32
Придеви (§§ 21–22).....	32
Бројеви (§§ 23).....	34
Прилози (§§ 24).....	34
Глаголи (§§ 25–32).....	35
Презент (§§ 25).....	35
Партицип презента (§§ 26).....	38
Имперфекат (§§ 27).....	38
Императив (§§ 28).....	38
Инфинитив (§§ 29).....	38
Аорист (§§ 30).....	38
Глаголски радни придев (§§ 31).....	40
Глаголски трпни придев (§§ 32).....	40
Акцентски знак [^] (§§ 33).....	41
Квантитет слогова (§§ 34–43).....	41
Дуги слогови (§§ 34).....	41
Кратки слогови (§§ 35–43).....	42
ДРУГИ ДЕО	
Фонетика (§§ 44–99).....	49
Самогласници (§§ 44–59).....	49
џ (§§ 44–50).....	49
Вокали у неким речима (§§ 51–52).....	53
Непостојано <i>a</i> (§§ 53–54).....	55
Контраховани вокали (§§ 55).....	56
Изостављени и скраћени вокали (§§ 56–58).....	57
Покретни гласови (§§ 59).....	58
Сугласници (§§ 60–99).....	60
<i>dj</i> (§§ 60).....	60
Сугласник <i>h</i> (§§ 61–63).....	60
Сугласник <i>j</i> (§§ 64–67).....	61
Глас (§§ 68).....	62
<i>-l</i> (§§ 69).....	63
Палатализовање консонаната <i>l, n</i> (§§ 70–72).....	64
Консонанти <i>k, g, h</i> (§§ 73).....	66
Групе <i>-stj-, -skj-</i> (§§ 74).....	66
Јовање (ново) (§§ 75–78).....	67
Групе <i>-jt-, -jd-</i> (§§ 79–80).....	69

Једначење сугласника (§§ 81).....	70
Дисимилација (§§ 82–87).....	71
Губљење и скраћивање консонаната (§§ 88–93).....	73
Уметање сугласника (§§ 94–97).....	74
Метатеза (§§ 97).....	75
Консонанти у страним речима (§§ 98–99).....	75
ТРЕЋИ ДЕО	
Морфологија (§§ 100–168).....	78
I Речи са деклинацијом (§§ 100–147).....	78
1. Именице (§§ 100–123).....	78
Општа карактеристика (§§ 100–101).....	78
а) Именице мушкога рода (§§ 102–108).....	79
Облици именице <i>dan</i> (§§ 109).....	83
б) Именице средњег рода (§§ 110–113).....	83
в) Именице женскога рода (§§ 114–122).....	84
Појединачне именице и њихови облици (§§ 123).....	89
2. Заменице (§§ 124–128).....	90
а) Заменице 1 и 2 лица (§§ 124).....	90
б) Заменица за 3 лице (§§ 125).....	91
в) Упитне заменице и друге (§§ 126–128).....	92
3. Придеви (§§ 129–140).....	98
4. Бројеви (§§ 141–147).....	97
Прилози (§§ 148–151).....	98
Партикуле (§§ 152).....	99
II Речи са конјугацијом (§§ 153–168).....	100
Општа напомена (§§ 153).....	100
Образовање неких глагола (§§ 154).....	100
1. Прости глаголски облици (§§ 155–164).....	101
Презент (§§ 155).....	101
Додатак презенту (§§ 156).....	103
Императив (§§ 157).....	104
Имперфекат (§§ 158).....	104
Инфинитив (§§ 159).....	106
Аорист (§§ 160).....	107
Прилог времена садашњег (§§ 161).....	108
Прилог времена прошлог (§§ 162).....	109
Глаголски трпни придев (§§ 163–164).....	109
2. Сложени глаголски облици (§§ 165–168).....	111
Футур (§§ 165).....	111

Перфекат (§§ 166).....	112
Плусквамперфекат (§§ 167).....	113
Кондиционал (§§ 168).....	113
ЧЕТВРТИ ДЕО	
Синтакса (§§ 169–205).....	114
I Падежи (§§ 169–187).....	114
1. Именице (§§ 169–177).....	114
Генитив (55 169–170).....	114
Датив (§§ 171–172).....	117
Акузатив (§§ 173–174).....	118
Инструментал (§§ 175–176).....	120
2. Заменице (§§ 178–182).....	122
3. Придеви (§§ 183–186).....	124
4. Бројеви (§§ 187).....	126
Употреба глаголских облика (§§ 188).....	121
Опште напомене (§§ 188).....	127
Презент (§§ 189).....	128
Аорист (§§ 190).....	129
Имперфекат (§§ 191).....	129
Перфекат (§§ 192).....	130
Свршени футур (§§ 193–196).....	130
Императив (§§ 197).....	132
Потенцијал (§§ 198).....	132
Инфинитив (§§ 199).....	134
Партицип презента (§§ 200).....	135
Свезе (§§ 201).....	136
Конгруенција (§§ 202–203).....	137
Ред речи (§§ 204).....	139
Негација (§§ 205).....	140
ПЕТИ ДЕО	
Образовање речи (§§ 206–210).....	142
Општа напомена (§§ 206).....	142
Сложене речи (§§ 207).....	142
Речи образоване суфиксима (§§ 208).....	143
Придеви (§§ 209).....	145
Глаголи (§§ 210).....	146
ШЕСТИ ДЕО	
Лексичка грађа (§§ 211–215).....	147

5.

Источноцрногорски дијалекат : с картом уз текст / Михаило С. Стевановић. – Београд : [б. и.], 1935 (Београд : Државна Штампарија Краљевине Југославије) – 128 стр.; [1] лист с геогр. картом; 22 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 5) | Напомена на насловној страни: „Примљено као теза за докторски испит у седници Савета Филозофског факултета Универзитета у Београду 22 јануара 1934 год. ...“.

Источноцрногорски дијалекат : с картом уз текст / Михаило С. Стевановић // Јужнословенски филолог. – 13 (1933–34), 1–128.

Михаило С. Стевановић, Источноцрногорски дијалекат – с картом уз текст – ЈФ XIII (1934–5), 1–128. (Докторска дисертација) / А. [Александар] Белић // Јужнословенски филолог. – 14 (1935), 161–181. | Приказ

Стевановић С. Михаило – Источноцрногорски дијалекат. С картом уз текст. Библиотека Јужнословенског филолога 5, Београд 1935, 1–128 / Х. [Хенрик] Барић // Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор. – 16, 1 (1936), 159–163. | Приказ Михаило Стевановић (3. IV 1903 – 14. I 1991) / Ж. [Живојин] Станојчић // Јужнословенски филолог. – 47 (1991), 1–4. | In memoriam

Библиографија професора Михаила Стевановића / Драгана Мршевић-Радовић // Јужнословенски филолог – 47. (1991), 5–28.

У уводном делу монографске студије *Источноцрногорски дијалекат* аутор Михаило Стевановић каже: „Мало је области наших које су тако недовољно научно испитане као што је то случај са Црном Гором“.

Истицао је Стевановић да је ситуација са језиком у Црној Гори посебно проблематична, јер се он никада није исцрпно и системски проучавао. То је био довољан разлог да се посвети сакупљању језичког материјала и покуша да да преглед говора источног дела Црне Горе, истицањем разлика које карактеришу фонетске, морфолошке и синтаксичке особине заједничке овим говорима у односу на млађе дијалекте и књижевни језик. Анализа лексичког материјала, због свог обима, није била део његовог истраживања.

Грађу за своје истраживање Стевановић је прикупљао у пределима источне Црне Горе (од Скадарског језера испред Хумског Блата, границом према Албанији, Проклетијама и руговским планинама, и даље према североистоку).

Будући да је знао да су црногорска племена засебне целине међу којима постоје извесне разлике у језичким цртама, он их је добро искористио за поделу говора у мање дијалекатске групе и за њихово одвајање од крајева који припадају другим дијалекатским областима.

Црногорски говори су дуго живели засебним животом, јер је Црна Гора била изолована од осталих српских крајева, те није било прилике да се становништво меша са

становништвом других области. Због тога ови говори не знају за многе особине које су се у новијој епохи развитка појавиле у нашем језику.

Источноцрногорску групу говора Стевановић дели на четири подгрупе: *зейско-йодјоричка*, *ийиерска*, *кучкобрајножићка* и *васојевићка*.

Аутору је као основица за проучавање целе ове дијалекатске области послужио говор најближе околине у Стијени у Пиперима и у Врбици у Кучима.

Резултате своје анализе изложио је у три поглавља: 1. Фонетика, а. вокали (полугласник, питања полугласности и вокалске боје у говору Зете, суседни вокали нису од пресудног значаја за вокалску боју полугласника, у префиксима, ако нису под акцентом, вокалска нијанса је палаталне боје, вокалска боја зависи, у првом реду, од акцента, лабијализација вокала *a* и *ъ^a*, замена старог вокала *ѣ*) и б. сугласници (природа гласова *ј* и *в*, јотовање, сугласници *л* и *х*, сугласници *ѣ* и *џ*, једначење сугласника по месту образовања, испадање и отпадање консонаната, метатеза и дисимилација, сажимање вокала), 2. Морфологија (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи, непроменљиве речи – иако на основу неких морфолошких особина иду међу старије дијалекте и иако у њима има више морфолошких црта сачуваних из старијих епоха језичког развитка, ипак се облицима, више него гласовним особинама и акцентским системом, источноцрногорски говори слажу с млађим дијалектима који су у основици књижевног српскохрватског језика), и 3. Синтакса (употреба предлога уз одређене падеже, конгруенција, глаголски облици, начин везивања реченица и појединих речи).

Садржај:

[
Увод	1
I Фонетика	6
Вокали	6
Сугласници	28
II Морфологија	61
Именице	61
Заменице	72
Придеви	76
Бројеви	81
Глаголи	84
Непроменљиве речи	91
III Синтакса	96
Употреба предлога уз падеже	96
Литература	128
]	

6.

Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници / Радосав Бошковић. – Београд : [б. и.], 1936 (Београд : Државна Штампарија Краљевине Југославије) – 154 стр.; 23 ст. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 6) | Податак на насловној страни: „Штампање је ове књиге помогнуто из Задужбине Луке Ђеловића“. Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници / Радосав Бошковић // Јужнословенски филолог. – 15 (1936), 1–154.

Радосав Бошковић, Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници. Библиотека Јужнословенског филолога 6; ЈФ XV 1–154. (Докторска дисертација) / А. [Александар] Белић // Јужнословенски филолог. – 15 (1936), 232–246. | Приказ Р. Бошковић: Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници, Београд, 1937 / С. [Светозар] Георгијевић // Летопис Матице српске. – 111, 348, 3 (1937), 326–327. | Приказ

Радосав Бошковић, Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници (Библиотека Јужнословенског Филолога VI. 1936), стр. 154 / Х. [Хенрик] Барих // Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор. – 17, 2 (1937), 318–327. | Приказ Радосав Бошковић (1907–1983) / Драго Ђупић // Јужнословенски филолог. – 40 (1984), 231–233. | In memoriam

Библиографија Радосава Бошковића / Драго Ђупић // Јужнословенски филолог. – 40 (1984), 235–239.

Радосав Бошковић (1907–1983) / Михаило Стевановић // Наш језик. – 26, 2/3 (1984), 73–82. | Преглед научне делатности Р. Бошковића поводом смрти

Монографија *Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници*, аутора Радосава Бошковића, посвећена је развоју прасловенских наставака у јужној групи словенских језика, који представљају једину разлику између јужнословенских језика, с једне, и источних и западних словенских језика, с друге стране.

Циљ ауторовог рада био је да на основу наставака за грађење речи у јужнословенским језицима утврди да ли је међу њима било језичке заједнице пре развијања њихове индивидуалности на Балканском полуострву, и ако је било, које је врсте она била.

У уводном делу свога рада аутор издваја две групе наставака за које сматра да су, у погледу наставака за грађење речи, имале развитак који је карактеристичан за јужнословенски прајезик: а. наставци који су само функционално, по развоју неких својих значења – јужнословенски, а по пореклу су продукт прасловенске епохе језичког развоја (што значи да су готово сви познати и осталим словенским језицима), и б. наставци који су и структурно (по општем гласовном склопу) и функционално (по семантичком развоју) јужнословенски (које други словенски језици не познају).

Имајући у виду горепоменућу поделу, Бошковић издваја три основне јужнословенске *шенгенције* у погледу развитка наставака за грађење речи у јужнословенској језичкој групи: 1. прасловенски однос *k/c* (у категорији старих наставака с елементом *k*, углавном деминутивних, дао је могућност да се у јужнословенском прајезику, у језичком осећају за наставке с елементом *c* веже деминутивно, моционо и месно значење. То је очувало прасловенски наставак *icъ* у јужнословенским језицима и довело до грађења новог наставака *ice*); 2. чување општије употребе прасловенског наставака *ǰa ≥ 'a* у јужнословенском прајезику, у вези са употребом наставака *ica* у категорији *nominum loci* у њему; и 3. додавање наставака *a* наставцима мушког рода у категорији *nomina agentis*.

Након уводног, општег дела, Бошковић посебну пажњу посвећује: 1. наставцима с елементима *k* и *c*, и то а) моционим наставцима *-ica* у српскохрватском, словеначком, бугарском и старословенском језику, и б) развитку *деминутивних* наставака с елементима *k* и *c*; 2. наставцима *ъn-ica* || *ъn -ǰa* (*nomina loci*); 3. наставцима *ot'a, ota* || *ota*; 4. наставцима *ača, ara* и 5. наставцима *lǰja* (*ilǰja, alǰja*), *alǰka, ilǰka*.

У свом раду представио је богату грађу коју је лингвистички обрадио, а којом указује на многе друге додирне тачке које се појављују у развоју значења поменутих наставака, морфолошком развитку и њиховом специфичном развитку у појединим јужнословенским језицима.

Садржај:

[
Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници	1
A Општи део	1
B Посебни део	13
I Наставци с елементима K и C	13
1. Моциони наставци <i>ica</i>	13
1. Српскохрватски језик	36
2. Словеначки језик	39
3. Бугарски језик	42
4. Старословенски језик	44
2. Развитак деминутивних наставака с елементима <i>k</i> и <i>c</i> 69	
a) Наставци <i>icъ, ice</i>	72
b) Наставци <i>ica</i> (<i>ѣка, ѣка</i>) <i>ѣка, ѣка (ica)</i>	78
c) Наставци <i>ь сь</i> (<i>ѣкъ, ѣкъ</i>) <i>икъ, ѣкъ, ѣкъ (ьсѣ)</i>	90
d) Наставци <i>ьсе</i> <i>ѣко, ѣко</i>	100
II Наставци (<i>ъn</i>) <i>-ica</i> (<i>ъn</i>) <i>-ǰa</i> (<i>nomina loci</i>)	104
III Наставци <i>ot'a, ota</i> <i>ota</i>	125
IV Наставци <i>ača, ara</i>	131

V Наставци <i>l̆ja</i> (<i>il̆ja</i> , <i>al̆ja</i>) i <i>al̆jka</i> , <i>il̆jka</i>	143
Неколике напомене	154
]	

7.

Акценат у говору села Лепетана (Бока Которска) / Васо Томановић. – Београд : [б. и.], 1937 ([б. м. : б. и.]). – 83 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 7) | Напомене на насловној страни: „Примљено као теза за докторски испит у седници Савета Филозофског факултета Универзитета у Београду 29 новембра 1933 год. ...“; „Штампање је ове књиге помогнуто из Задужбине Луке Ђеловића“.

Акценат у говору села Лепетана (Бока Которска) / Васо Томановић // Јужнословенски филолог. – 14 (1935), 59–143.

Васо Томановић, Акценат у говору села Лепетана (Бока Которска) – Библиотека Јужнословенског филолога. – Прештампано из ЈФ XIV. 1937 / А. [Александар] Б. [Белић] // Јужнословенски филолог. – 15 (1936), 246–251. | Приказ

Slovo o profesoru Vasu Tomanoviću / Dmitar Pandev; s makedonskog preveo Ivan Ivanović // Matica : časopis za društvena pitanja i kulturu. – 20, 78 (2019), 289–296.

| Биографски подаци

Научната дејност на проф. Д-р Васо Томановић / Блаже Конески // Годишен зборник на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Скопје. – 17/18 (1966), 6–13. | *In memoriam*

У раду је описан акценат дијалекта родног места ауторовог, села Лепетана, смештеност у средишњем делу Боке Которске.

Говор села Лепетана припада зетском типу говора, сличан је прчањском, као и свим говорима на полуострву Врмцу, али се одређеним језичким цртама одваја од њих. На пример, од ластовског и столовског говора разликује се по изговору гласа х: Лепетане (*ор̆х*, *м̆ха*), Ластва (*ор̆в*, *м̆ва*) и Столив (*ор̆и*, *м̆и*).

Акценатски систем говора Лепетана је упрошћен (изједначеност акцената у ном., акуз. и лок. јед., ном. и лок. множ. са акцентом других падежа; изједначеност акцената појединих лица презента; изједначеност ном. и ген. множ. именица једног типа са истим падежима именица другог типа; изједначеност акцента имперфекта са акцентом аориста, итд.).

Ипак, док су акценатска разликовања која су у току развоја изгубила везу са значењем нестала, у неким речима, где се различито значење везало за различит акценат, развила су се нова: *л̆каш̆* : *л̆каш̆̄*, *н̆ оће* : *н̆̄ће*, *г̆йнари* : *г̆инӑри*.

Након уводног дела у којем описује основне карактеристике акцента у говору села Лепетана (поред два силазна, постоји само један узлазни акценат, и то дуги,

а и он се показао као несталан, јер се често уместо њега изговара дужина иза које долази краткосилазни акценат: *на́род* или *на́рѡд*), на богатој грађи и великом броју примера аутор се бави акцентом следећих група: 1. именице (ж. р. на *-а* у ном. јед.; ж. р. које се у ном. завршавају на сугласник; м. р. на сугласник у ном. јед.; м. р. на самогласник; ср. р. без проширења основе; ср. р. са проширењем основе); 2. преношење акцента на предлог; 3. акценти код придева, бројева, прилога, заменица и глагола; 4. акценат код узвика; 5. акценат код речи романског порекла и 6. квантитет и квалитет акцента.

У *Појовору* свога рада аутор упућује читаоца у начин на који је сакупљао грађу и чиме је био инспирисан и вођен у свом истраживању. Велики утицај на начин на који ће приступити сакупљању грађе имало је „Письмо проф. А. И. Белича књ И. А. Бодуэну-де-Куртене“. Слушао је и бележио говор, а понекад је тражио од мештана да му изговарају облике који су му били потребни. Највећи део грађе забележио је слушајући најстарију жену која је рођена и цео живот провела у селу Лепетану, а која је у том тренутку имала преко 80 година. Бележио је и говор других мештана и сељака, али је водио рачуна о томе да то буду најстарији говорници у селу.

Садржај:

[
Акценат у говору села Лепетана (Бока Которска) [увод].....	1
Именице женског рода на а у ном. једнине	7
Именице женског рода које се свршавају у ном. једн. на сугласник, а некад на њ	10
Именице мушког рода на сугласник у ном. једн.	12
Именице мушког рода на самогласник.....	19
Именице средњег рода без проширења основе	21
Именице средњег рода са проширењем основе	22
Преношење акцента на предлог	22
Акценти у придева	23
Акценти у бројева	27
Акценти у прилога.....	28
Акценти у заменица.....	29
Акценти у глагола.....	29
Глаголи I врсте	31
Глаголи II врсте	34
Глаголи III врсте.....	34
Глаголи IV врсте	35
Глаголи V врсте.....	37
Глаголи VI врсте	39

Узвици	39
Акценат речи романског порекла	49
Именице женског рода на а	50
Именице мушког рода	55
Именице које су у нашем језику добиле средњи род	61
Придеви	62
Глаголи	67
Квантитет	71
Квалитет	77
Поговор	80
]	

8.

Ћакавски дијалекат ostrva Hvara / М. Нрасте. – Београд : [б. и.], 1937 ([б. м. : б. и.]). – 55 стр. : лист с геог. картом; 23 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 8) | Податак на насловној страни: „Штампање је ове књиге помогнуто из Задужбине Луке Ђеловића“.

Ћакавски дијалекат ostrva Hvara : s kartom uz tekst / Мате Нрасте // Јужнословенски филолог. – 14 (1935), 1–55.

М. Нрасте, Ћакавски дијалекат ostrva Hvara. – Библиотека Јужнословенског филолога 8. Прештампано из ЈФ XIV, 1934, 1–55. Са једном картом. Београд 1937. / А. [Александар] Белић // Јужнословенски филолог. – 15 (1936), 246–259. | Приказ Мате Храсте (1898–1970) / Асим Пецо // Јужнословенски филолог. – 28, 3/4 (1970), 575–577. | In memoriam

Мате Нрасте : (1897-1970) / Петар Ђимуновић // Зборник за славистику. – 1 (1970), 228–229. | In memoriam

Аутор се бави бележењем језичких црта већег броја места на острву Хвар – Хвар, Грабље, Стари Град, Врбањ, Врбовска, Јелса, Дол, Свирче и његово родно место Брусје. Рад садржи и мапу која показује у каквој су сродности ти локални дијалекти у односу на развој појединачних гласовних и акценатских црта, а испитивана су само она места у којима је присутан чакавски говор.

Хварски чакавски дијалекат налази се у средишту три острва – Брача, Корчуле и Виса, те су сви они повезани сличним особинама.

Богата дијалекатска грађа ове студије била је и основни циљ аутора, а то је да што више забележи и прикаже у свом раду.

Грађа је анализирана и представљена у оквиру следећих одељака: 1. Самогласници, 2. Сугласници, 3. Акценат и квантитет, 4. Облици (именице, придеви, заменице, броје-

ви, глаголи (1–6 врсте), прилози, предлози, везници, узвици), 5. Синтакса, 6. Примери говора, и 7. *Nomina loci*.

Храсте наводи да се, по његовом мишљењу, само у домаћем говору и у приповеткама могу приметити све особине чакавског дијалекта острва Хвара. На крају рада представља неколико црквених песама и кратких приповедака у којима акценатује и повезује све речи у једну акценатску целину, покушавајући на тај начин да покаже разлику између језичких особина у њима и у обичном говору (на примеру *Сшарац љрича свој живош*, у Хвару).

У одељку посвећеном именицама са значењем места, простора (*nomina loci*) аутор показује да је, по њему, најчистији говор у именима поља и увала, јер су се та имена преносила са оца на синове и на тај начин се чувала од давнина, на пример: *увале* (Покдњи Дџл, Гџрска, Мџјеровица, Бџки, Гџрџовац, Кџјушна и др.) и *џоља* (Копџта, Кџпа, Оклџда, Гојдџне и др.).

На крају рада даје 70 пословица са острва Хвара, акцентованих онако како се тамо говори, на пример: *Кџд је крџха и винџ, тџд је кџћа смирнџ*.

Садржај:

[
Їakavski dijalekat ostrva Hvara (Бока Которска) [увод]	1
A Samoglasnici	4
B Suglasnici	9
C Akcenat i kvantiteta	14
D Oblici	17
Deklinacija imenica muškog roda	17
Deklinacija imenica srednjeg roda	22
Deklinacija imenica ženskog roda	25
Deklinacija imenica sa akcentom na zadnjem slogu	27
Dvosložne imenice sa dužinom ispred akcenta	28
Osnove na staro -i	29
E Pridevi	32
F Zamenice	33
G Brojevi	35
H Glagoli	36
I Prva glagolska vrsta	36
II Druga glagolska vrsta	38
III Treća glagolska vrsta	39
IV Četvrta glagolska vrsta	41
V Peta glagolska vrsta	42
VI Šesta glagolska vrsta	44

I Prilozi.....	47
J Predlozi.....	47
K Svezice.....	47
L Uzvici	48
M Sintaksa.....	48
N Primeri govora.....	49
Nomina loci.....	52
]	

9.

Прилози историји кајкавског дијалекта / Радомир Алексић. – Београд : [б. и.], 1938 (Београд : Државна Штампарија Краљевине Југославије). – (Библиотека Јужнословенског филолога; 9) – 98 стр.; 23 см.

Прилози историји кајкавског дијалекта / Радомир Алексић // Јужнословенски филолог. – 16 (1937), 1–98.

Уп. Језик Матије Антуна Рељковића / Радомир Б. Алексић. – Београд : [б. и.], 1931 (Београд : Државна Штампарија Краљевине Југославије) – 155 стр.; 23 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога; 4) | Напомена на насловној страни: „Примљено као теза за докторски испит у седници Савета Филозофског факултета Универзитета у Београду 2 новембра 1929 год. ...“.

Аутор се у свом раду бави језиком Ивана Пергошића, тј. његовим преводом Вербецијевог *Трипартијума*, с идејом да анализом његовог језика осветли порекло кајкавског дијалекта. Такође, интересује га да ли су преводи хрватских и словеначких протестаната били од значаја при стварању почетака кајкавског књижевног језика. Истицао је потребу да главни циљ науке о језику буде да се исцрпно проуче први споменици кајкавске књижевности.

Монографија је подељена у пет целина: 1. О тексту Пергошићевог превода Вербецијевог Трипартијума (Пергошићев превод, Ново издање превода, Кадлечев увод новом издању и О тексту превода), 2. Претпоставка проф. А. Белића и проф. Ф. Рамовша о пореклу кајкавског дијалекта у светлости Пергошићевог језика, 3. О неким спорним питањима кајкавског дијалекта, 4. Пергошићев језик, и 5. Подаци о Пергошићевом пореклу.

Како аутор истиче, о Ивану Пергошићу ништа се није знало све до појаве његовог превода Вербецијевог *Трипартијума* 1574. године. Сачувано је укупно пет примерака његовог превода – у Загребу, Будимпешти и један у приватном власништву Људевита Гаја. Књига садржи следеће делове: I. Увод (6 поглавља), II. Објашњење Пергошићевог језика, др Ђ. Поливке, III. Текст превода (стр. 11–223) и IV. Речник.

Анализирајући језик Пергошићевог превода, Алексић напомиње да је у једном тренутку имао у руци свих пет превода, који су се, по одређеним елементима, међусобно разликовали. Пергошић је при превођењу користио три различита текста: 1. више кајкавски текст, 2. штокавски текст и 3. мање кајкавски текст. Наиме, свој основни текст, који је у почетку био у целости у његовом преводу, он је почео да мења, прилагођавајући једну варијанту правим кајкавцима, а другу штокавским икавцима.

Алексић наводи примере из грађе, морфолошке, фонетске, творбене специфичности различитих варијанти језика текста о којима је говорио.

У посебном поглављу аутор представља погледе проф. А. Белића и проф. Ф. Рамовша на питање о пореклу и припадању хрватског кајкавског дијалекта, говори о различитим мишљењима и спорним питањима кајкавског дијалекта (на основу различитих извора и студија које су се бавиле овом проблематиком).

Рад завршава запажањима о особеностима Пергошићевог језика и његовом пореклу. Истиче да Пергошићев језик сведочи о томе да је источнокајкавски говор у 16. веку захватао две области: а. први део Вараждин и његову околину, док се б. други део пружао источно од тог говора.

Пергошићев језик онакав је какав је био западни говор североисточног хрватског кајкавског дијалекта у другој половини 16. века.

Садржај:

[

Прилози историји кајкавског дијалекта

I Текст Пергошићева превода Вербецијева „Трипартитума” 1

Пергошићев превод Вербецијева „Трипартитума” 3

Ново издање Пергошићева превода 5

Кадлечев Увод 5

Текст 6

II Претпоставка проф. А. Белића и проф. Ф. Рамовша о пореклу кајкавског дијалекта у светлости Пергошићева језика 30

III О неколиким спорним питањима кајкавског дијалекта 57

V Пергошићев језик 73

V Подаци о Пергошићеву пореклу 98

]

НОВА СЕРИЈА

10.

Основи млађе новоштокавске акцентуације / Берислав М. Николић; уредник Михаило Стевановић. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1970 – 122 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 1)

Jedan pogled na akcente književnog jezika i dijalekata u njegovoj osnovici (Dr Berislav M. Nikolić, Osnovi mlađe novoštokavske akcentuacije) / Radoje Simić // Књижевност и језик. – 18, 2 (1971), 95–98. | Приказ

Др Берислав Николић (9. XI 1928 – 22. V 1976) / Милка Ивић // Јужнословенски филолог. – (1976), стр. 259–260. | In memoriam

Берислав Николић : библиографија / Аноним // Наш језик. – 22, 1/2 (1976), 86–91. | Спомени

Монографија *Основи млађе новоштокавске акцентуације* Берислава Николића представља јединствену научну студију, састављену од већег броја чланака на тему акценатске проблематике књижевног српскохрватског језика.

Аутор посматра акцентуацију кроз четири аспекта: а. *морфонолошки* – бави се акценатским алтернацијама у савременом српскохрватском књижевном језику, показујући основне категоријске појаве у народним говорима. Он полази од појединих типова акценатских алтернација, тражећи за њих потврде у грађи; б. *синтаксички* – анализира акценатски вид проклизе (*нѝз воду, нѝ ноје, нѝ сѝхо мјѝсто, за ѝрисѝа, ѝò двјесѝа, нѝ носѝм, нѝ ѝѝѝѝѝм, заѝѝѝѝѝм – нѝ ѝѝѝѝѝм* и др.) и енклизе (*од жѝне – од жѝнѝ је*) у српскохрватском језику, сматрајући то јединим начином на који се може добити потпуна представа ове сложене појаве. Аутор испитује однос акцента према групама међусобно повезаних речи, тј. однос акцента и синтаксе; в. *деривацијски* – анализира изведенице и сложенице, тј. акценте изведених именица, придева и глагола, затим акценте речи које су изведене наставцима страног порекла и акценте сложеница; и г. *дијалектолошки* – приказује и анализира основне дијалекатске акценатске појаве у млађим новоштокавским говорима.

На основу анализе млађе новоштокавске акцентуације Б. Николић закључује да сви млађи новоштокавски говори, по основним структуралним карактеристикама, показују висок степен уједначености: 1. у свима њима постоје све књижевне акценатске алтернације као категорије, а предуслов за њих јесте постојање четвороакценатског система; 2. у свим говорима постоји као принцип и старо, и аналошко, и ново преношење акцента на проклитику; 3. у свим говорима важе исти деривацијски принципи; и 4. сви се говори могу поделити на североисточне, јужне и западне говоре. Међу њима не постоји непремостив јаз, већ су међу собом повезани дубоким, органским, генетичким везама.

Значај монографије у томе је што се аутор бави разјашњавањем низа проблема који се тичу односа књижевног акценатског система и акценатских система млађих новоштокавских говора. Његова књига може се сматрати и својеврсним водичем за учење акцената и акценатских обележја књижевног српскохрватског језика.

Садржај:

Литература	7–9
Увод	11–16
Први одељак: Акценат и морфонологија.....	17–32
Акценатске алтернације у савременом српскохрватском књижевном језику	17–32
Други одељак: Акценат и синтакса.....	33–55
Акценатски вид проклизе и енклизе у српскохрватском језику	33–55
Трећи одељак: Акценат и деривација.....	57–100
Акценат изведених именица у српскохрватском књижевном језику	57–78
Акценат изведених придева	79–84
Акценат изведених глагола	85–88
Акценат речи изведених наставцима страног порекла у савременом српскохрватском књижевном језику	89–96
Акценат сложеница	97–100
Четврти одељак: Акценат и дијалектологија	101–122
Основне дијалекатске акценатске појаве у млађим новоштокавским говорима	101–122

11.

Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику / Даринка Гортан-Премк; уредник Михаило Стевановић. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1971. – 180 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 2) | Монографија је докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду, октобра 1969. год.

Даринка Гортан-Премк. Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику. – Библиотека Јужнословенског филолога 2, нова серија, Београд 1971. стр. 180. / Михаило Стевановић // Јужнословенски филолог. – 29, 3/4 (1973), 553–559. | Приказ

Библиографија проф. др Даринке Гортан Премк / Марија С. Ђинђић // Путевима речи : зборник радова у част Даринке Гортан Премк. – Београд : Филолошки факултет, 2017, [15]–37.

Монографија *Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику* представља објављени рукопис докторске дисертације ауторке Даринке Гортан-Премк. Предмет њеног рада обухвата семантичко-синтаксичко испитивање акузативних синтагми без предлога у српскохрватском језику, у синхронијској и дијахронијској перспективи.

Грађу за истраживање чини око десет хиљада акузативних синтагми прикупљених експерцијом из књижевних дела (углавном прозних), новинских чланака и текстова из научне литературе. Коришћени су и примери из говорног језика добијени анкетом, као и богата грађа *Речника српскохрватској књижевној и народној језика САНУ*. Савремени књижевни језик ауторка дели на *старији* (од Вука Караџића до Првог светског рата) и *млађи* (од Првог светског рата до времена када је рад писан).

Приступ анализи грађе је такав да ауторка полази од уверења да значење падежа зависи од значења синтагме у којој се јавља, и да се зависност са гледишта семантике састоји у томе што се појмом с именом у зависној функцији означава или његов однос према појму управне речи или се открива некакав латентан моменат управне речи. Значење падежне синтагме условљено је семантиком управног и семантиком зависног члана.

У фокусу истраживања је анализа двеју основних функција српскохрватског акузатива без предлога – допунско-објекатске и одредбено-прилошке. У том смислу, ауторка акузативне синтагме дели на *праве падежне* (објекатске) и *адвербне*.

Праве падежне синтагме садрже две одвојене семантичке представе (представу о радњи и представу о појму који је њоме захваћен). Право падежно значење остварује се у две врсте акузативних синтагми: 1. синтагме *објекатских односа* (зидати кућу, волети девојку, прећи њланину) и 2. синтагме *двосмислених објекатских односа* (учити ученика њесму, учинити некоја старешином). Ауторка уочава разлике између више врста објекатских акузативних синтагми и дефинише их према томе да ли се процесом управног глагола ствара, односно уништава објекат на коме се врши процес, да ли се трансформише, креће с једног места на друго, само ангажује процесом који се на њему врши, или се њиме открива садржина управног глагола, итд. У том смислу, објекатске синтагме дели на: креативне, модификативно-трансформационе, компензационе, мобилне, експликативне и др.

Адвербне синтагме садрже само једну представу – о радњи детерминисаној у погледу времена (*Дошао је једно њојодне*) или у погледу мере (*То кошта хиљаду динара*).

Ауторка анализира и оне управне глаголе с објектом у акузативу који могу имати допуну и у другим падежима, односно бави се напоредном употребом акузатива са генитивом, дативом и инструменталом. Наиме, неки други падежни облици или

предлошко-падежне синтагме у неким лексичким релизацијама могу се јавити у синонимичној, семантички идентичној употреби (лагати *некога* : лагати *некоме*, вртети *коло* : вртети *колом*, брзати *јрсије* : брзати *језиком* и др.). Уз глаголе типа *лагајши*, *јомоћи*, *савејовајши*, *смејашши*, *судиши* и сл. у другим словенским језицима чешћа је употреба датива, што је, ауторка истиче, било својствено и српскохрватском језику у ранијим епохама његовог развоја, због чега истиче тенденцију ширења акузатива на штету датива у синтагмама у којима се употребљавају оба падежа.

На основу детаљне анализе бројних значења акузативних синтагми у њиховим одређеним функцијама ауторка је предложила њихову класификацију. Уочила је и бројне падежне опозиције акузативних синтагми у српскохрватском језику, посматрањем тих појава у развоју нашег језика и њиховим поређењем са другим словенским језицима.

Анализа језичке грађе заснована је на разумевању структуре, семантике и функција акузативних синтагми. Ауторка се бави утврђивањем структуралних особина акузативних синтагми, констатовањем основних семантичко-синтаксичких категорија овог падежног односа и синонимичности других падежних синтагми са њим, одређивањем тенденција синтаксичко-семантичког развитка датог падежног односа у дијахронијској перспективи и потенцијалним поређењем са словенским и неким другим језицима.

Садржај:

УВОД.....	9
A. СТРУКТУРА АКУЗАТИВНИХ СИНТАГМИ	13
B. СЕМАНТИКА АКУЗАТИВНИХ СИНТАГМИ.....	19
1. СИНТАГМЕ ОБЈЕКАТСКИХ ОДНОСА.....	19
1) Синтагме с објектима конкретних односа.....	20
a. Синтагме креативних односа	21
Напомена (градити кућу : градити илузију).....	22
О синтагмама с експликативним објектима уопште у историји српскохрватског језика.....	23
Напомена (о интерсинтагматским семазиолошким односима).....	30
b. Синтагме модификативно-трансформативних односа	32
c. Синтагме с односима простог обухватања и ангажовања без модификација	35
Напомена (о употреби акузатива уз глагол : користити)	35
О глаголима с дативном и акузативном рекцијом.....	39
d. Синтагме мобилних односа.....	56

О акузативно-инструменталним паралелизмима	58
е. Синтагме с модификацијама мобилних односа	61
О акузативу уз глаголе: владати, управљати и сл.	61
f. Синтагме с релативним променама објеката	63
Напомена (о употреби акузатива уз извесне глаголе који су у своме основном значењу непрелазни)	65
Напомена (о једном значењу глагола : служити).....	68
g. Синтагме компензационих односа.....	71
2) Синтагме с објектима апстрактних односа	72
a. Синтагме посесивних односа	73
О падежу објекта негативних глагола	73
О партитивном генитиву и његовом односу према објекатском акузативу	87
b. Синтагме опажајних и сазнајних односа	89
Напомена (о једном необичном значењу глагола: мислити)	91
Напомена (о синтагмама типа: вежбати војнике и вежбати скалу)	92
c. Синтагме емотивних односа.....	95
Напомена (о рекцији глагола: волети)	96
О паралелној употреби акузатива и генитива у извесним синтагмама опажајно-сазнајних, емотивних и неких других односа у народним говорима и историји језика.....	97
d. Синтагме квалфикативних односа.....	103
e. Синтагме с односима субјектових стања.....	108
f. Синтагме с односима стања граматичких објеката (тзв. логичких субјеката).....	109
3) Синтагме с објектима просторних и временских односа	114
a. Синтагме објекатско-просторних односа.....	114
b. Синтагме објекатско-временских односа	115
2. СИНТАГМЕ С ДВОСТРУКИМ ОБЈЕКАТСКИМ ОДНОСИМА	116
a. Синтагме с двојним акузативом.....	116
b. Синтагме с предикативним акузативом	121
3. АКУЗАТИВНЕ СИНТАГМЕ АДВЕРБНИХ ОДНОСА	127
1) Синтагме временских односа.....	127
2) Синтагме мерних односа.....	137
a. Синтагме правих мерних односа	137

b. Синтагме мерно-просторних односа.....	140
c. Синтагме мерно-временских односа	141
О некадашњим адвербним синтагмама просторних односа	142
Напомена (о адвербним просторним и временским синтагмама у чакавском и кајавском које су само привидно без предлога)	143
C. ФУНКЦИЈА АКУЗАТИВНИХ СИНТАГМИ	144
ЗАКЉУЧАК.....	149
РЕЗЈУМЕ	161
ЛИТЕРТУРА.....	175
ИЗВОРИ	179

12.

Lokativ u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku / Tatjana Batistić; urednik Mihailo Stevanović. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1972. – 212 str.; 24 cm. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 3)

Tatjana Batistić: Lokativ u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku, Institut za srpskohrvatski jezik, Biblioteka Južnoslovenskog filologa 3, nova serija, Beograd 1972, 212. / Милица Радовић-Теших // Јужнословенски филолог. – 32 (1976), 245–250. | Приказ

Tatjana Batistić, Lokativ u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku (Institut za srpskohrvatski jezik, Biblioteka Južnoslovenskog filologa 3, nova serija, Beograd, 1972, 212 str. / Милорад Радовановић // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – 17, 2 (1974), 193–197. | Приказ

Монографија *Локатив у савременом српскохрватском књижевном језику* представља објављену докторску дисертацију Татјане Батистић, у којој се ауторка бави испитивањем синтаксе падежа, успешно настављајући традицију започету студијама Милке Ивић (*Значења српскохрватској инструментала и њихов развој*, 1954) и Даринке Гортан-Премк (*Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику*, 1971). У основи синтаксичких испитивања представљених у монографији могу се препознати теоријске поставке структурализма и генеративне граматике. Мада је истраживање, пре свега, синхронијски оријентисано, на основу добијених резултата могу се доносити и дијахронијски закључци.

Грађа обухвата језички материјал објављиван у различитим текстовима писаним после 1950. године, а допуњена је речничком грађом Института за српскохрватски језик и Матице српске и хрватске.

Ауторка предлаже следећу класификацију функција српскохрватског локатива:

- месни локатив, који се употребљава тројако: а. у својству обавезног детерминатора (Марта је у својој соби), б. у функцији глаголских допуна на/о/у + лок. (Његов леш косо лежи у *шами*) и в. адвербијално на/при/у + лок. (При земљи чинило се да магла још није густа);
- локатив ван месне *ујошребе* у функцији глаголске допуне, који обухвата две групе: а. конструкције у којима су локативи трансформације реченица (Прекинуо си нас у готовој *сваћи* = ми се свађамо), или су конструкције у којима је испуштен глаголски облик прилога садашњег (Ми се овде губимо у *џричању* = причајући), и б. локативи у функцији предлошких објеката на којима је лоцирана глаголска радња (Деца су га у свему подржавала);
- локатив *радње*, *сћања* и *особине*, који обухвата четири групе: а. локативи који представљају базичне глаголске структуре (Марко је на *џубиш*-ку = Марко губи), б. локативне конструкције уз копулу које се јављају у алтернацији са одговарајућим глаголским структурама, при чему субјекат копуле има карактеристике субјекта пасивних конструкција (Марко је на *исџиш*ивању = Марко се испитује), в. локативне конструкције уз глагол *биш*и које имају могућност трансформације, а јављају се у алтернацији или са обичним или са глаголским придевима (Марко је у *живош*у = Марко је жив, Марко живи), и г. локативи у којима су лексички експоненти глаголске именице у значењу душевних физиолошких стања (Сви су у *забуни*);
- локатив *џлаџолских именица* у адвербијалној функцији, где ауторка показује да глаголске именице, када се налазе у функцији правих глаголских допуна, представљају трансформације глаголских структура (У *разџовору* са новинарима председник општине потврдио је свој став = Док је разговарао ... = Док је био у разговору = у разговору);
- локатив у *џасивним реченичним сџрукџурама*, где се истиче корелација локатива пасивне структуре са номинативом субјекта у активној позицији (Он у *шоме* види успех = За њега је *ш*о успех);
- локатив у *корелацији са нуклеарним реченичним елементима*, где је однос номинатива и локатива условљен обавезном идентичношћу појма у локативу са појмом у позицији субјекта, односно објекта (Овце пасу у *сџаџима* = Пасу *сџаџа* оваца);
- локатив у адвербијалној и прилошко-предлошкој функцији, где ауторка посебно издваја: *временски* локатив (Иван се љутио на *ручку*), локатив *месџа* у *џренесеном смислу* (Док ми још лутамо у *мраку џраскозорја*, она гледа сунце), *месни* локатив у прилошко-предлошкој функцији (Испод лука се видјело, у *џну видџика*, парче модре Дрине), локатив *маџерије* (У *књижевном језику* изречена су највећа мисаона и осјећајна остварења сваког народа), локатив *начина* (А *дџије* предње ножице зечеве су се једнако *њихале* ... у *неуједначеном рџшму*), локатив *узрока* (У недостатку мудрости, ја улажем глупост), локативне конструкције у *циљу* и у *случају* (Побуна је акција ... у *циљу* насилног обарања државног и друштвеног уређења; Да ли би у *случају* његове смрти имао право да се проширим);
- локатив у *аџноминалној функцији*, који се испитује с циљем да се граматички докаже повезаност локативних конструкција са именичким и придевским речима (Чека се само заповијед официра на *бијелом коњу*).

Систематизација коју је у свом раду представила Татјана Батистић умногоме је утицала на то да се тадашње граматике, језички и лексикографски приручници допуне новим погледима на значења и функције локатива у српскохрватском језику.

Садржај:

SPISAK NAJVIŠE UPOTREBLJAVANIH IZVORA.....	7
SPISAK SIMBOLA	8
1. UVOD	9
2. MJESNI LOKATIV	15
U svojstvu obaveznog determinatora.....	15
U funkciji glagolskih dopuna – <i>na/o/u + l</i>	18
Adverbijalna upotreba – <i>na/pri/u + l</i>	25
<i>Po + l</i> u funkciji glagolskih dopuna	30
<i>Po + l</i> u adverbijalnoj upotrebi.....	33
3. LOKATIV VAN MJESNE UPOTREBE U FUNKCIJI GLAGOLSKIH DOPUNA.....	36
<i>Na/u + l</i>	36
<i>O + l</i>	43
4. LOKATIV „RADNJE“, „STANJA“ ILI „OSOBINE“	47
5. LOKATIV GLAGOLSKIH IMENICA U ADVERBIJALNOJ UPOTREBI.....	54
6. LOKATIV U PASIVNIM REČENIČKIM STRUKTURAMA	63
7. LOKATIV U KORELACIJI SA NUKLEARNIM REČENIČKIM ELEMENTIMA	87
8. LOKATIV U ADVERBIJALNOJ I PRILOŠKO–PREDLOŠKOJ FUNKCIJI.....	132
Vremenski lokativ	133
Lokativ „mjesta u prenesenom smislu“	154
Mjesni lokativ u priloško–predložkoj funkciji	157
Lokativ „materije“	160
<i>U + l</i> „načina“	160
Lokativne konstrukcije sa predlozima <i>po</i> i <i>prema</i> u značenju „kriterija“, „načina“ itd	165
<i>U + l</i> uzroka – „u nedostatku“	173
Lokativne konstrukcije „u cilju“ i „u slučaju“	174
O nekim osobinama lokativnih konstrukcija u funkciji priloških i predložkih izraza.....	176
Lokativ u funkciji priloških izraza	179

9. LOKATIV U ADNOMINALNOJ FUNKCIJI.....	184
ZAKLJUČAK	204
LITERATURA.....	209

13.

Синтакса језика Лазе К. Лазаревића. [Део] 1 : Синтагматски односи / Живојин Станојчић; уредник Михаило Стевановић. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1973. – 147 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 4)

Језик Лазе К. Лазаревића у светлу лингвистичких анализа / Милица Радовић-Тешић // Књижевност и језик. – 20, 3/4 (1973), 115–117. | Приказ
Др Живојин Станојчић: Синтакса језика Лазе К. Лазаревића / Милосав С. Вукићевић // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – 16, 2 (1973), 226–229. | Приказ

Проф. др Живојин Станојчић (1930 – 3. 8. 2019) / Срето Танасић // Наш језик. – 51, 1 (2020), 107–110. | In memoriam

Живојин Станојчић (1930–2019) / Божо Б. Ђорић // Јужнословенски филолог. – 75, 2 (2019), 83–86. | In memoriam

Проф. др Живојин Станојчић : (1930–2019) / Александар Милановић // Зборник Матице српске за књижевност и језик. – 67, 3 (2019), 1165–1166. | In memoriam

Монографија *Синтакса језика Лазе К. Лазаревића. [Део] 1, Синтагматски односи*, аутора Живојина Станојчића, посвећена је језику једног од најзначајнијих српских писаца прелазне епохе развитка књижевног језика 19. века – Лазе К. Лазаревићу. Мада је методолошки приступ анализи језика, пре свега, лингвистичке природе, аутор, на више места, указује и на стилистичке и уметничке поступке, који красе Лазаревићев језик и израз.

Аутор у свом раду, с аспекта синтагматских односа, одређује место Лазе К. Лазаревића у развитку књижевног језика, што подразумева: а. одређивање места Лазаревићевог језика и стила у његовој епохи и б. одређивање места језика Лазе К. Лазаревића у развитку књижевног језика. Анализа је заснована на два система језика писца – на систему синтагматских и систему лексичко-синтагматских односа.

Основна јединица анализе јесте *синтагма*, која се проучава у свом језичком и екстралингвистичком виду. Класификацију синтагми аутор врши на основу њихових значењских вредности и на основу бинарних опозиција у којима се једна детерминативна конструкција посматра. Такав приступ обради синтагматских односа омогућио је аутору потпуни увид у синтагматски систем, који се састоји из адвербативних и адноминалних одредаба. Он посматра, на једној страни, адвербативне синтагме које

обухватају „именско и глаголско одређивање глаголских речи“, а на другој страни анализира адноминалне синтагме, тј. „именско одређивање именских речи, именица и придева“.

Монографија обухвата три основна дела: именску детерминацију глагола, глаголску детерминацију глагола и именску детерминацију именских речи.

1. У оквиру *именске детерминације глагола* аутор разматра: а. допуне глаголима у предикату, типа: *мислићи, њићи, иледаћи; изиледаћи, осећаћи се, смањраћи; џресћи, (на)јунићи; јесам, бићи; смејати, служићи*, и др. (Мислио сам на наш разговор, Осетих се остављен од свећа, Ви ме сви зовете џрзницом, Цела кућа се напуни веселја и др.), б. синтагме узрочно-циљних односа (Разболе се од љућине, За џакове се очи ишло на муке, Задовољан је својим џланом и др.), в. синтагме просторних односа (И исћод једне карће вири дукат, Пред јосћионицом већ сеђаху гладни гости и др.) и г. синтагме временских односа напоредности (Тоја дана било је топло), постериорности (Али већ јосле чејири дана он се уплаши) и антериорности (Пред вече устанем).

2. *Глаголска детерминација глагола* обухвата: а. синтагме с инфинитивом и презентом (Морало се сасћавићи друштво, Хоћу да те ојањкам и др.), б. синтагме с глаголским прилозима (Погледа ме јрошесћујући, Рекох ја клањајући се и др.), и в. синтагме с апстрактним глаголским именицама (Све се обукло у неку џајну свечаносћ, У цркви се јјесмом слави име божје и др.).

3. *Именска детерминација именских речи* обухвата: а. синтагме с одредбом линеарног односа (Ваздух замириса оним тужним пролећним дахом) и б. синтагме с одредбом парадигматског односа (Споља допиру неразумљиви гласи ноћној живоји).

На крају првог тома дводелне монографије посвећене језику Лазе К. Лазаревића, Ж. Станојчић закључује да „Лазе К. Лазаревић (1851–1891) и његово књижевно дело представљају једну од творачких епоха у развоју српскохрватског књижевног језика“. Он даје сиже свега онога што је речено о језику Л. Лазаревића и закључује да се језик овог нашег писца „као целина интегрише у стандардни језик и наше епохе“, као и у „језик који је [...] творачки чинилац историје књижевног језика [...] и – предмет историје књижевног језика као дела науке о језику чија историја почиње 1818. године делом великог Вука“.

Садржај:

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	5
1. Периодизација пишчевог језика	5
2. Принципи класификације грађе	7
СИНТАГМАТСКИ ОДНОСИ	11
А. ИМЕНСКА ДЕТЕРМИНАЦИЈА ГЛАГОЛА	11
1. Допуне глаголима у предикату	11

(a) Допуне глаголима типа <i>мислиџи, љиџаџи, љоказаџи, љедаџи</i> и сл.....	12
(b) Допуне глаголима са значењем „стећи нова својства“ / „учинити, чинити“ (фактитивним).....	15
(c) Допуне глаголима типа <i>изљедаџи, осећаџи се, зваџи (назваџи), смаџраџи (држаџи)</i>	16
(d) Допуне глаголима типа трести.....	19
(e) Допуне глаголу <i>љунџи (наљунџи)</i>	20
(f) Словенски генитив.....	20
(g) Допуне глаголу <i>јесам, одн. биџи</i>	22
(h) Допуне глаголима типа <i>смеџаџи, служиџи, савеџоваџи</i> и сл.....	23
2. Синтагме узрочно-циљних односа.....	25
(a) Генитив с предлозима.....	25
(b) Датив.....	28
(c) Акузатив с предлозима.....	29
(d) Инструментал.....	30
(e) Локатив.....	32
3. Синтагме просторних односа.....	35
(A) Промене на граматичком нивоу.....	36
(a) Однос синтагми између / <i>исљог / изнаг / исљрег</i> + G : <i>међу / љог / наг / љрег</i> + I/Асс.....	36
(b) Однос синтагми <i>c(a)</i> + G : <i>c(a)</i> + Асс.....	38
(c) Датив с глаголима који означавају кретање, управљеност или окренутост.....	39
(d) Генитив с глаголима који означавају кретање, управљеност или окренутост.....	40
(e) Алтернација <i>vb</i> + <i>мимо</i> + Асс. // <i>vb</i> + <i>мимо</i> + G.....	41
(B) Промене на лексичко-граматичком нивоу.....	42
(a) Генитив с предлозима <i>у</i> и <i>код</i>	42
(b) Генитив с предлозима <i>из</i> и <i>с/са</i>	44
(c) Акузатив / локатив с предлозима <i>на, у</i> и <i>о</i>	45
(d) Акузатив с предлозима <i>кроз</i> и <i>на</i>	46
(e) Акузатив с предлозима <i>у/на</i> и <i>за</i>	47
(C) Непроменљиви системи.....	48
4. Синтагме временских односа.....	49
(A) Синтагме са значењем напоредности.....	49
(a) Генитив без предлога.....	50
(b) Акузатив без предлога.....	50

(c) Генитив и конструкције с њим.....	52
(d) Акузатив с предлозима	53
(e) Инструментал	54
(f) Локатив.....	55
(B) Синтагме са значењем постериорности	56
(a) Генитив с предлогом <i>јосле</i>	57
(b) Генирив с предлогом <i>од</i>	58
(c) Акузатив с предлозима <i>кроз</i> и <i>за</i>	58
(d) Локатив с предлогом <i>јо</i>	59
(C) Синтагме са значењем антериорности	60
(a) Генитив с предлогом <i>јре</i>	60
(b) Генитив с предлогом <i>до</i>	60
(c) Акузатив с предлогом <i>јрег</i>	61
(d) Инструментал с предлогом <i>јрег</i>	61
V. ГЛАГОЛСКА ДЕТЕРМИНАЦИЈА ГЛАГОЛА	63
5. Синтагме с инфинитивом и презентом.....	63
(A) Текст приповедачке прозе	64
(a) Синтагме са управним глаголима <i>моћи</i> , <i>хћеиши</i> , <i>мораиши</i> , <i>јребайши</i>	64
(b) Синтагме са управним глаголима <i>јочейши</i> / <i>јресјайши</i>	66
(c) Синтагме с комплексно непотпуним глаголима	67
(B) Текст писама	69
(a) Синтагме са управним глаголима <i>моћи</i> , <i>хћеиши</i> , <i>мораиши</i> , <i>јребайши</i>	69
(b) Синтагме са управним глаголима типа <i>јочейши</i> / <i>јресјайши</i>	71
(c) Синтагме с комплексно непотпуним глаголима	72
6. Синтагме с глаголским прилозима.....	75
(A) Текст приповедачке прозе	75
(B) Текст писама	84
7. Синтагме с апстрактним (глаголским) именицама	87
(a) Конструкција с апстрактном именицом у служби субјекта.....	87
(b) Конструкција с апстрактном именицом у служби објекта.....	87
(c) Конструкција с глаголском именицом у падежу за означавање околности	88
(c ₁) Глаголске синтагме с апстрактном именицом у облику генитива (S/P _g).....	88

(c ₂) Глаголске синтагме с апстрактном именицом у облику датива (S/P _d)	89
(c ₃) Глаголске синтагме с апстрактном именицом у облику акузатива (S/P _a)	89
(c ₄) Глаголске синтагме с апстрактном њеницом у облику инструментала (S/P _i)	91
(c ₅) Глаголске синтагме с апстрактном именицом у облику локатива (S/P _l)	93
(d) Експресивни тип синтагме с глаголском именицом	94
С. ИМЕНСКА ДЕТЕРМИНАЦИЈА ИМЕНСКИХ РЕЧИ	97
8. Синтагме с одредбом линеарног односа	99
(a) Синтагме а-типа (adj.+subst.)	99
(b) Синтагме б-типа (subst.+subst.)	100
9. Синтагме с одредбом парадигматског односа	102
(c) Парадигматска одреда с-типа (subst.+cf.)	102
(c ₁) Генитивске синтагме	102
(c ₂) Дативске синтагме	109
(c ₃) Акузативне синтагме	109
(c ₄) Инструменталске синтагме	111
(c ₅) Локативске синтагме	113
(d) Парадигматска одредба (1-типа (абј.+сЕ)	115
(d ₁) Генитивске синтагме	115
(d ₂) Дативске синтагме	118
(d ₃) Акузативне синтагме	118
(d ₄) Инструменталске синтагме	119
(d ₅) Локативске синтагме	119
ЗАКЉУЧАК	121
SUMMARY	129
ЛИТЕРАТУРА ПОМЕНУТА У РАДУ	135
СКРАЋЕНИЦЕ И ИЗВОРИ	139
ПРЕДМЕТНИ РЕГИСТАР	141

14.

Језик штампаних дела Јеролима Филиповића фрањевачког писца XVIII века / Душанка Игњатовић; уредник Михаило Стевановић. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1974. – 157 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 5) | Монографија је докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду, марта 1972. год.

Dušanka Ignjatović: Jezik štampanih djela Jerolima Filipovića, franjevačkog pisca 18. v., izd. Institut za srpskohrvatski jezik, Biblioteka Južnoslovenskog filologa, Beograd, 1974. / Darija Gabrić-Bagarić // Književni jezik. – 4, 1/2 (1975), 91–95. | Приказ

Монографија *Језик штампаних дела Јеролима Филиповића франјевачког писца XVIII века* представља објављену докторску дисертацију ауторке Душанке Игњатовић, из 1974. године, у којој се она бави анализом језика фра-Јеролима Филиповића, штокавско-икавског писца из 18. века.

Јеролим Филиповић се родио, живео и стварао у областима икавских територија западне Босне и Далматинске загоре, чији говори спадају у, до тада, најслабије испитане или неиспитане дијалекте. Његова штампана дела пружају довољно материјала да се добије прихватљива и важна слика његовог језика. Његова граfiја омогућава да се поуздано фиксирају фонолошки систем и актуелни процеси у њему.

Ауторка на више места истиче да се одговор на питање о томе какав је утицај књижевног језика на језик Ј. Филиповића не може решити без решавања питања о квалитету књижевног језика Далмације, односно Босне 18. века.

Монографија садржи пет поглавља: 1. Живот, рад и стварање фра-Јеролима Филиповића, 2. Филолошка обрада његове писане речи (графије и језика), 3. Анализа језика као целине и дијалекатске територије на којима се кретао, 4. Књижевни језици Босне и Далмације у 18. веку и проблеми језика код представника католичке цркве, и 5. Закључак о дијалектској вредности језика Јеролима Филиповића и карактеру језика икавских писаца тога времена.

Основни увиди које ауторка наводи у закључним разматрањима свога рада могу се свести на следеће: 1. Јеролим Филиповић и далматински писци 18. века писали су језиком који није представљао далматинске говоре ни 18. века нити ранијих периода развоја. Сви ови писци били су у свештеничким редовима католичке цркве, због чега су прихватили њихова језичка начела. Она су налагала да се књижевност, намењена најбројнијој и неписменој пастви, пише довољно разумљивим језиком, за широку територију којом је доминирала католичка црква; 2. Такав језик био је неуједначен, књижевни језик у формирању, па су писци писали сваки на свој начин. Управо је тај језик, називајући га илирским, прихватио Ј. Филиповић, али је у односу на своје савременике био најархаичнији; и 3. Јеролим Филиповић био је доследно штокавски писац, доследно икавски, настојао је да избегне далматинизме у вези са крајњим -л-, игнорисао је инфикс -ни- код глагола треће Белићеве врсте, деклинација му је била архаична, акцентуација пренесена, са добро очуваним дугим слоговима.

На самом крају свог рада, ауторка закључује: „Филиповић је писао и стварао онако како је то наметао дух времена католичке обнове и како му је то диктирао његов висок положај у редовима католичког клера, а независно од дијалекта којим је вероватно приватно говорио“.

Садржај:

УВОД.....	15–16
Живот и рад.....	19
књижевна дела.....	25
коментар на битне моменте у животу и раду.....	27
аутентичност и ауторство дела онога времена.....	28
ГРАФИЈА И ПРАВОПИС.....	31–17
употреба ћирилице и латинице у западним крајевима.....	31
карактер латинице.....	32
Филиповићев графички и правописни систем.....	34
закључак и паралела са правописом Бадрића и Матића.....	43
једначења, одвојено и заједничко писање речи, велика слова.....	44
УДВОЈЕНИ СУГЛАСНИЦИ, УДВОЈЕНИ ВОКАЛИ, АКЦЕНАТСКИ ЗНАЦИ.....	48–58
опште напомене.....	48
удвојени сугласници.....	49
удвојени вокали.....	54
акцентски знаци.....	54
закључак о њиховој фонолошкој вредности.....	57
АКЦЕНАТ И КВАНТИТЕТ.....	59-66
дуге наставци у деклинацији и конјугацији.....	59
дужине појединих суфикса.....	61
предсонантска дуљења.....	61
дуљења у сантхију.....	64
дуге слогови појединих лексема.....	64
кановачко дуљење.....	65
закључак.....	65
ФОНЕТИКА.....	67–77
фонетски систем.....	67
рефлекси полугласника.....	68
рефлекси назала.....	69
иницијално <i>в-</i>	70
рефлекси јата.....	70
вокално <i>l</i>	75
лексема <i>гроб</i> , <i>красти</i> и <i>сл</i>	75
алтернација <i>-or/-er-</i>	75

сажимање и раздвајање вокала	76
покретни вокали	77
КОНСОНАНТИЗАМ	78–104
консонантски систем	78
сугласник <i>h</i>	78
сугласник <i>j</i>	78
сугласник <i>v</i>	80
сугласници <i>f</i> и <i>dž</i>	82
алтернације добијене палатализацијама	83
алтернације добијене старим јотовашем	83
групе <i>*tj</i> и <i>*dj</i>	83
групе <i>*stj</i> , <i>*skj</i> , <i>*zdj</i> , <i>*zgj</i>	84
- <i>l</i> на крају речи и слога	89
групе <i>-jt-</i> и <i>-jd-</i>	94
ново јотовање	96
лексема типа <i>rodjak</i> , <i>netjak</i>	99
асимилација, дисимилација	101
скраћивање и губљење сугласника	102
метатеза, уметање сугласника	104
МОРФОЛОГИЈА	105–141
колебање у деклинационим типовима и роду	105
одступања у роду	108
појаве непроменљивости	109
именице мушког и средњег рода	110
именице старих консонантских основа	113
именице женског рода на <i>-a</i>	113
именице женског рода на сугласник	114
генитив множине	115
датов, инструментал и локатив множине	116
личне заменице	121
придевска и заменичка парадигма	125
поређење придева	130
облик и парадигма бројева	130
опште напомене о конјугацији	131
особине појединих глагола према врстама	133
презент, императив, прилог времена садашњег	138
инфинитив, аорист, имперфекат,	139
прилог времена прошлог	140
трпни придев сложени глаголски облици	141

ТУМАЧЕЊЕ И ЗАКЉУЧАК О ФИЛИПОВИЋЕВОМ

ЈЕЗИКУ	143–157
Филиповићев језик као целина	143
однос према икавским говорима РБ и Далмације	144
однос према исељеничким говорима	145
однос према босанским говорима	146
однос према књижевним језицима	147
етнички проблеми и метанастазичка кретања	150
књижевни језик код поборника обнове.....	153
закључак	157

15.

Синтакса језика Лазе К. Лазаревића. [Део] 2 : Реченички односи / Живојин Станојчић; уредник Михаило Стевановић. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1980. – 144 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 6)

Синтакса језика Лазе К. Лазаревића, II, реченички односи : Институт за српскохрватски језик – Библиотека Јужнословенског филолога, 5, нова серија, Београд, 1980, 1–144 / Милосав Вукићевић // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – 25, 2 (1982), 155–159. | Приказ

Уп. Синтакса језика Лазе К. Лазаревића. [Део] 1 : Синтагматски односи / Живојин Станојчић; уредник Михаило Стевановић. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1973. – 147 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 4)

У другом делу дводелне монографије посвећене језику Лазе К. Лазаревића, *Синтакса језика Лазе К. Лазаревића. [Део] 2, Реченички односи*, аутор Живојин Станојчић бави се реченичним односима, тј. субјекатским и предикатским функцијама у језику наратије овог нашег писца, што је омогућило да се одреди место Лазаревићевог језика према књижевнојезичкој норми тог времена, па и оног касније.

У првом поглављу *Субјекат и елементи у његовој сфери* аутор се бави формалним обележјима категорије субјекта, онако како се схватају са генеративног аспекта, и уочава – *йрави* секвенцијски ниво и *условни* секвенцијски ниво.

Прави секвенцијски ниво показује да се субјекат јавља као: а. синтетичка категорија, тј. као обележје форме предиката (нпр. /Ø/ *Надам се да ми /Ø/ нећеће* за зло примити; /Ø/ *Дозволићеће ми да вас – /Ø/ уверим како сам /Ø/ лош свирач* и др.), или као б. аналитичка категорија, тј. као издвојена формална ознака говорног/саговорног/3. лица чији је тип (нпр. *Ја погледах Ану. Она беше поцрвенела; Ја се нисам ништа срддио* и др.).

Условни секвенцијски ниво обухвата грађу чије се форме распоређују по законима конгруенције. Перцепција субјекатске секвенце је сложенија, јер се у предикатској секвенци различито огледају лексичко и граматичко значење субјектове групе (нпр. Ја ($C_{y_{6j1}}$) – вели поп – и народ ($C_{y_{6j2}}$) *рачунамо* да ми је тако седамдесет; Ова неизвесност ($C_{y_{6j1}}$) и нерад ($C_{y_{6j2}}$) *хоће да ме саише* и др.).

Друго поглавље *Предикаџи и елементи у његовој сфери* бави се временима и начинима, као битним обележјима реченице, па су ти облици анализирани с аспекта морфосинтаксе – 1. плусквамперфекат се јавља у облицима *био сам* и *бејаш* (+ радни гл. придев од перфективних глагола) (*Снег је био најагао*), 2. имперфекту и аористу аутор посвећује око 40 страница своје студије, истичући да се код Л. Лазаревића на 187 страница имперфекат јавља 272 пута, а аорист – 38, сматрајући да је тако широко заступљен имперфекат код писца у складу са општом тенденцијом употребе овог глаголског облика код писаца 19. века (Вук, Његош, С. М. Љубиша и др.) (*Ја луйах орахе и давах* њој), и 3. док футура нема у језику приповедака Л. Лазаревића, футур II се јавља у форми гл. *биџи* + радни гл. придев несвршеног или свршеног глагола (*Ви јако грешите ако будеџе чекали*). Као морфосинтаксички еквивалент футуру II јавља се и перфективни презент с префиксом *уз-* (*Чим узмоџнеш пиши*).

Аутор анализира просту, сложену и непотпуну реченицу у језику Л. Лазаревића, запажајући да писац често користи граматички непотпуне реченице (А на њој слаба промјена), као и последишно-начинске реченице без корелатива (А Павао шиба коња Ø да све врта крв).

На крају своје студије, као општи закључак, аутор истиче да „језик Лазе К. Лазаревића највећи ослонац налази у језику Вука Караџића и тенденцијама писаца 19. века“, али додаје и став А. Белића, који каже: „Све је као код Вука, па ипак све другачије“.

Садржај:

I. Субјекат и елементи у његовој сфери.....	3
(А) Прави секвенцијски ниво	5
(а) Синтетичка категорија	5
(б) Аналитичка категорија	5
(с) Секвенца морфематског карактера.....	10
(В) Условни секвенцијски ниво (конгруенција)	11
(а) Номинативни двочлани/вишечлани субјекат	12
(б) Номинативни двочлани/вишечлани субјекат са укљученим 3-им лицем.....	12
(с) Номинативни двочлани/вишечлани субјекат са свим члановима у 3-ем лицу	12
(д) Номинативни једночлани субјекат са	

додатним/инструменталним агенсом (S_n/i).....	14
(e) субјекатска секвенца са	
квалификатором/квантификатором (S_q)	15
(aa) Квалификатор/квантификатор реда.....	15
(bb) Квантификатор тоталитета (позитивног/негативног).....	16
(cc) Квалификатор/квантификатор неодређене	
дистрибуције	16
(dd) Квалификатор/квантификатор реципроцитета	16
(ee) Квалификатор/квантификатор инклузивности	16
(f) Секвенце типичне граматичке метонимије	20
(1) се-конструкције.....	21
(2) 2-го граматичко лице/одговарајући падеж заменице <i>џи</i> ...	21
(3) 3-ће граматичко лице са лексемом <i>ко/неко</i> , <i>шџо/нешџо</i> ...	22
(4) 3-ће граматичко лице у множини синтетског вида	22
(bb) Синегдошки тип.....	22
(cc) Секвенца са категоријом броја/количине.....	24
(1) Основни број/бројна именица	24
(2) Збирни број	24
(3) Количински прилози	25
II. Предикат и елементи у његовој сфери	27
(A) Апсолутне реченичне категорије	29
(a) Времена	30
(1) Плусквамперфекат.....	30
(2) Крњи перфекат.....	36
(3) Имперфекат и имперфективни аорист	44
(a) Имперфекат	46
(b) Имперфективни аорист.....	66
(c) Текстурално амбигвални облици	75
(4) Морфосинтакса перфекта/плусквамперфекта	
и сродних појава.....	83
(5) Футур I и његови морфосинтаксички еквиваленти.....	90
(6) Футур II и његови морфосинтаксички еквиваленти	96
(a) Футур II са гледишта аспекта	97
(b) Футур II глагола бити.....	100
(c) Форма пасива футура II.....	101
(d) Префиксалне, одн. суфиксалне форме перфективног	
презента.....	101
(b) Начини	102
(1) Потенцијал	102

(2) Императив.....	105
(3) Инфинитив	107
(В) Условне реченичне категорије.....	111
(а) Однос граматички непотпуна реченица : проста реченица.....	113
(б) Однос граматички непотпуна реченица : сложена реченица.....	118
Закључак.....	125
Summary	131
Литература поменута у раду.....	133
Скраћенице и извори	135
Предметни регистар.....	137

16.

О функцији и природи заменица / Ivan Klajn; urednik Milka Ivić. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1985. – VII, 133 стр. ; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 7)

Zamjenjuju li zamjenice? Ivan Klajn, О функцији и природи заменица, Institut za srpskohrvatski jezik, Beograd 1985 / Miloš Kovačević // Odjek. – 39, 23 (1986), 25. | Приказ I. Klajn, О функцији и природи заменица, Institut za srpskohrvatski jezik, Biblioteka Južnoslovenskog filologa 7, Beograd 1985 / Gordana Terić // Sol : lingvistički časopis. – 5, 3/1 (1988), 108–109. | Приказ

Академик Иван Клајн (1937–2021) / Предраг Пипер // Јужнословенски филолог. – 77, 2 (2021), 233–238. | In memoriam

Тихи одлазак тихог професора. Академик Иван Клајн / Срето Танасић // Наш језик. 38, 1–4 (2007), 143–144. | In memoriam.

Иван Клајн : дописни члан // Годишњак САНУ. – 107 (2001), 501–519. | Библиографија; Аутор није назначен

Иван Клајн : редовни члан / приредила Светлана Симоновић-Мандић // Годишњак САНУ. – 115 (2009), 391–397. | Наставак библиографије

Монографија *О функцији и природи заменица*, аутора Ивана Клајна, представља ауторов општелингвистички поглед на синтаксу заменица у савременим европским језицима. Мада је крајем шездесетих година 20. века у оквирима трансформационо-генеративне граматике (ТГГ) оживело интересовање за изучавање заменица, а генеративисти открили одређене специфичности у функционисању заменица у језицима, они нису успели да понуде адекватна теоријска објашњења. Лингвистичка природа проблема заменица остала је у сенци филозофије, логике и других сродних наука. С

идејом да изучавање *заменица* врати под окриље лингвистике и да пресек данашњег стања заменичке проблематике у европским језицима, аутор Иван Клајн анализира и описује ставове о заменицама засноване на европској лингвистичкој литератури, позивајући се, умногоме, и на класичне језике.

У првом поглављу *Неусіех ірансформационе ірамаішике* аутор изражава своје мишљење у вези са теоријама о заменицама које нуди ТГГ, сматрајући највећим недостатком то што генеративисти на језик гледају као на затворен семиотички систем, са исконструисаним реченицама и правилима, што је онемогућило давање правих одговора.

У другом поглављу аутор полази од Блумфилдовога традиционалног тумачења заменица (*Bloomfield, Language, 1933*) и *суісійішцуіје* као опште језичке појаве. Описује четири могућа модела: 1. заменице = супституенти; 2. заменице су део шире категорије супституената; 3. неке заменице су супституенти и 4. заменице ≠ супституенти (морају се проучавати као посебне категорије). Аутор се одлучује за 4. модел и каже: „Заменице замењују (заступају), али не све, нити је замењивање њихово битно својство“.

Треће и четврто поглавље посвећени су односу заменица и других врста речи, као и њиховом дефинисању. Заменице се могу, истиче аутор, користити за номинацију и детерминацију, али никако као придеви, јер не поседују нека од основних својстава дате класе (компарацију, предикативну употребу, могућност модификације прилозима или другим детерминаторима). Постоји три основна типа дефиниција заменица – *морфолошке* (заменице су поткласа именица, придева), *семантичке* (заменице су празне речи које тек у контексту добијају лексичко значење) и *деиктичке* дефиниције (упућивачка природа заменица).

Клајн се залаже за гледиште по којем се деикса односи на упућивање уопште (а не само на лица и предмете физички присутне или присутне у мислима), док је анафора само оно упућивање на контекст када заменица има антецедент, а за рећи случај упућивања са постцедентом предлаже се назив катафора.

Закључак да је заменица деиктичка реч не значи да је деиктичност универзална особина, нити да је подједнако изражена код свих заменица. Она је несумњива, истиче аутор, код показних, личних и присвојних заменица. Оне увек дејствују деиктички, било у језичком контексту (ендофорички), било ван њега (егзофорички). Такође, постоје заменице које немају деиктичких својстава или их имају сасвим мало, а то су неодређене заменице.

Посебно поглавље посвећено је *показним заменицама*. О њима Клајн каже: „Ако прихватимо концепцију о деикси као битном својству заменица, то значи да би убудуће показне заменице, а не више личне, морале да заузимају почасно место међу заменичким подгрупама“. Показне заменице немају особине имена и не показују никакву преференцију за живе или људске денотате. Њихова је основна функција

придевска, јер дејствују као знаци кореференције између антецедента и неке друге именице (нпр. *Пеџар* [...] *тај* човек). У свим језицима света показне заменице образују системе од два, три или више елемената на основу опозиција по удаљености (овај : тај : онај). Клајн закључује: „По сложености употребе, по променљивости и разноврсности чинилаца који утичу на њихов избор, показне заменице могле би се упоредити са глаголским временима, начинима и видовима“.

Оно што ову монографију може издвојити и учинити је пријемчивом језичким зналцима и лаицима јесте њен општелингвистички карактер. Поред теоријског дела у којем се описују и критички коментаришу ставови различитих лингвистичких школа и праваца, књига пружа и велики број примера из многих европских језика.

Садржај:

Predgovor	V
1. Neuspeh transformacione gramatike	1
2. Zamenjuju li zamenice?	12
3. Zamenice u odnosu na druge vrste reči	20
4. Definicije zamenica	29
5. Deiksa i anafora	40
6. Odnos zamenice i antecedenta	56
7. Između endofore i egzofore	84
8. Egzofora	91
9. Pokazne i druge zamenice	102
Summary: On the Function and Nature of Pronouns	124
Bibliografija	129

17.

Заменички прилози у српскохрватском, руском и пољском језику : (семантичка студија) / Предраг Пипер; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српскохрватски језик, 1988. – 189 стр.; 23 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 8)

Предраг Пипер: Заменички прилози у српскохрватском, руском и пољском језику, Београд 1988 / Владо Ђукановић // Јужнословенски филолог. – 46 (1990), [129]–132. | Приказ

„За суштине, које су сталне, време не постоји“ : Кроз призму свједочанства о једној изузетној личности : In memoriam: Академик Предраг Пипер (1950–2021) / Дојчил П. Војводић // Зборник Матице српске за славистику. – 100 (2021), 893–920. | In memoriam.

Академик Предраг Пипер (1950–2021) / Биљана Марић // Славистика. – 25, 2 (2021), 346–347. | In memoriam.

Предраг Пипер : дописни члан / приредила Лидија Јелић // Годишњак САНУ. – 110 (2004), 519–546. | Библиографија

Предраг Пипер : дописни члан / приредила Милена Марковић // Годишњак САНУ. – 118 (2012), 577–611. | Наставак библиографије

Монографија *Заменички прилози у српскохрватском, руском и пољском језику (семантичка сјудија)*, аутора Предрага Пипера, посвећена је истраживању и опису заменичких прилога као семантичких система у српскохрватском, пољском и руском језику, њиховој семантичкој интерпретацији и типолошком одређивању.

Аутор се, теоријски, ослања на локалистичку теорију падежа – идеју да се просторни критеријуми метафорички преносе на непросторне сфере, док је рад методолошки утемељен на принципима компоненцијалне анализе. Суштину његовог приступа чини концепција о *експиралокализацији*, која каже да се и базична и остале, уже семантичке категорије деле према принципу одвајања просторних појмова *унушар* и *сјоља*. Највећи део примера који чини грађу за истраживање ексцерпиран је из белетристике и текстова дневне и недељне штампе, делимично из преводне књижевности и, напослетку, из највећих једнојезичних речника трију разматраних језика.

Основна поставка теоријског приступа у овом раду јесте да *семантичке сјруктуре заменичких прилога представљају функционалне сјојеве сема катеоријалне природе* (место, време, правац, узрок, циљ и др.). Семантички типови заменичких прилога деле се на две групе, у зависности од тога да ли је њихова примарна функција *локализација* или *квантификација*. У том смислу се заменички прилози деле на заменичко-прилошке локализаторе и заменичко-прилошке квантификаторе. Ове поделе нису стриктне и искључиве, будући да није реткост да се ове подврсте преклапају, тј. да појава једне често прати другу.

Заменичко-прилошки локализатори су они заменички прилози код којих је функција локализације као упућивање на одређене елементе текста или ситуације доминантна (овде / онде, сада / онда и др.). У основи опозиције је степен удаљености између локализатора и објекта локализације, схваћених конкретно-просторно или временски. Они обухватају две подврсте – *сјуајивну* локализацију и *шексјуалну* локализацију.

Заменичко-прилошки квантификатори су они којима се одређени садржај квантификује. Језичка средства у функцији квантификације, независно од језичког нивоа којем припадају, аутор назива *квантификаторима*. У питању су ненумерички квантификатори, иако постоје прелазни случајеви као што је квантификатор *оба*, у чију су семантичку структуру уграђени садржаји нумеричког квантификатора *два* и ненумеричког квантификатора *сви*. Они обухватају две подврсте – *ајсолујивну* („свуда“) и *релативну* („где-где“) квантификацију.

Поређење семантичких система заменичких прилога у три словенска језика показало је многе сличности, али и одређене разлике. Оне се, пре свега, односе на квантитативне (укупан инвентар заменичких прилога) и квалитативне разлике (оне које се тичу могућности исказивања одређених значења). На пример, што се сличности тиче, у сва три језика постоје универзални квантификатори афирмативног и негативног типа (*увек* и *никад*), док се разлике примећују у томе што српскохрватски језик има трочлани систем просторне локализације (централ – перифер – дистал), док је у пољском и руском језику тај систем двочлани (централ – дистал).

До изласка ове монографије, радови су се, углавном, бавили проблематиком заменичких прилога, пре свега, са становишта историјске творбе или из угла синтаксе и прагматике. Такође, у фокусу датих радова биле су заменичке именице и заменички придеви, док је незнатна пажња била посвећена заменичким прилозима. У том смислу, основна идеја аутора била је да се дата празнина попуни и да се природа заменичких прилога осветли компаративно-семантичком анализом њихових семантичких система и подсистема.

Садржај:

Предговор.....	5
Уводне напомене.....	7
1. Заменичко-прилошка локализација.....	15
1.1 Ситуативна локализација.....	16
1.1.1. Просторна локализација.....	16
1.1.2. Процесуална локализација.....	44
1.1.2.1. Временска локализација.....	44
1.1.2.2. Други типови процесуалне локализације.....	62
1.1.2.2.1. Прилози са личним значењем.....	62
1.1.2.2.2. Прилози без личног значења.....	63
1.1.2.2.2.1. Унутрашња локализација.....	63
1.1.2.2.2.1.1. Начинска локализација.....	63
1.1.2.2.2.1.2. Количинска локализација.....	67
1.1.2.2.2.2. Спољашња локализација.....	70
1.1.2.2.2.2.1. Узрочна локализација.....	70
1.1.2.2.2.2.2. Циљна локализација.....	73
1.2. Текстуална локализација.....	74
2. Заменичко-прилошка квантификација.....	77
2.1. Апсолутна квантификација.....	78
2.2.1. Универзална квантификација.....	78
2.2.2. Неодређена квантификација.....	98

2.2. Релативна квантификација	132
Закључак	149
Резиме	155
Извори	159
Библиографија	165
Регистар	172

18.

Начински прилози у савременом српскохрватском књижевном језику / Стана Ристић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српскохрватски језик САНУ, 1990. – 172 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 9) | Монографија је прерађена докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду, октобра 1989. године.

Стана Ристић, Начински прилози у савременом српскохрватском књижевном језику (лексичко-граматички приступ). Институт за српскохрватски језик (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 9), Београд 1990, 1–172 / Даринка Гортан-Премк // Јужнословенски филолог.– 48 (1992), 177–179. | Приказ Ристић, др Стана / [Злата Бојовић, Драгана Мршевић-Радовић, Снежана Самарџија] // Биобиблиографски речник МСЦ : [1971–2000]. – Београд : Међународни славистички центар, 2005, 323. | Биобиблиографски подаци

Рад је посвећен начинским прилозима као лексичко-семантичкој подгрупи прилога, њиховом граматичком и лексичко-семантичком опису.

Ауторка се у првом поглављу бави основним карактеристикама граматичког статуса начинских прилога у српскохрватском језику, одређивањем њихових функција и идентификацијом њихових облика.

Друго, умногоме обимније и сложеније поглавље представља централну лексичко-семантичку анализу начинских прилога. Ауторка издваја 11 поткласа, од којих само прилози прве групе одређују појаве непосредно, док прилози осталих група чине то посредно, означавајући различите околности или односе који доприносе утиску о начину. Остале групе ауторка обједињује у две надређене класе: а. прилози *прашећих односа* (2, 3, 4, 5) и б. прилози *односа у најширем смислу* (6, 7, 8, 9, 10).

У наставку наводимо називе поткласа начинских прилога и неколико основних представника: 1. прилози који означавају својства *инхерентна појавама које се одређују* (пажљиво, цвркутаво, нагло, хитро, свирепо, утешно и др.); 2. прилози *са значењем својства учесника радње и саме радње*, односно дате ситуације исказане предикатом (тврдо, меко, метално, дугачко, кисело и др.); 3. прилози *са значењем осећања (расположења) и стања* као својства учесника радње и саме радње, односно ситуације иска-

зане предикатом (узбуђено, жалосно, нервозно, задовољно, здраво и др.); 4. прилози *са значењем стињања појава у природи и средини* (топло, врело, вруће, мрачно, тамно, јасно, глуво, пусто и др.); 5. прилози *са значењем свих друћих стиољашњих околности* које доприносе утиску о начину вршења радње, трајања процеса (оберучке, подруку, ћутуре, кришом, илегално, непресушно и др.); 6. прилози *са значењем оцене* (добро, зло, недостојно, сумануто, паметно и др.); 7. прилози *са значењем стијеена, интиензиитиша* (страшно, краљевски, сувише, прилично, мизерно и др.); 8. прилози *са модалним значењем* (вероватно, заиста, истински, уобичајено, апсурдно и др.); 9. прилози *који указују на појаве у поилегу којих се реализују садржаји уйравних речи* (телесно, социјално, мисаоно, надлежно, политички и др.); 10. *поредбени прилози* (људски, лудачки, зверски, зимски, момачки и др.); и 11. прилози *са значењем оиштих односа* (непосредно, тачно, погрешно, сходно, напредо и др.).

У закључним разматрањима ауторка износи најважнија сазнања о начинским прилозима, до којих је дошла у својој лексичко-семантичкој анализи, смештајући их у општу слику о прилозима као врсти речи: 1. начински прилози представљају посебну поткласу лексичко-граматичких јединица које припадају прилозима; 2. то су пунозначне, непроменљиве или променљиве, углавном незаменичке речи, којима се исказују одређена својства, а чија се функција у реченици најопштије може одредити као функција одредбе; 3. начински прилози као јединствени систем функционишу, пре свега, на лексичком плану, јер се све најважније појаве везане за њихово значење и функцију могу објаснити њиховим лексичким особинама; 4. синтаксичке (граматичке) појаве које утичу на семантичку структуру начинских прилога јесу различити видови сажимања и замена сложених конструкција простим лексичким јединицама, условљени језичком економијом и стилским ефектима; и 5. лексичко-семантичка група начинских прилога показује сложене парадигматске односе који се, осим синонимије и антонимије, испољавају и као односи степеневане и допунске антонимије, привативне опозиције, односи инкомпатибилности и комплементарни односи.

На крају рада ауторка истиче да су, када су у питању начински прилози, утврђена и правила њиховог граматичког функционисања у реченици. Утврђени су системски односи међу овим јединицама, као и између њих и других језичких јединица: класа и поткласа прилога, других врста речи, неких граматичких облика, поредбених и других конструкција, делова исказа и целих исказа.

Садржај:

УВОД.....	7
ГРАМАТИЧКИ СТАТУС.....	14
Начински прилози у српскохрватској језичкој науци.....	14
Одређивање појма „начински прилози“	20

Одређивање функција начинских прилога.....	26
Идентификација облика начинских прилога.....	42
ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА НАЧИНСКИХ ПРИЛОГА	50
Прилози који означавају својства инхерентна појавама које се одређују	56
Прилози са значењем својства учесника радње и саме радње, односно дате ситуације исказане предикатом.....	74
Прилози са значењем осећања (расположења) и стања као својства учесника радње и саме радње, односно ситуације исказане предикатом	84
Прилози са значењем стања појава у природи и средини	90
Прилози са значењем свих других спољашњих околности које доприносе утиску о начину вршења радње, трајања процеса.....	96
Прилози са значењем оцене	103
Прилози са значењем степена, интензитета.....	112
Прилози са модалним значењем.....	122
Прилози који указују на појаве у погледу којих (у вези с којим) се реализују садржаји управних речи.....	131
Поредбени прилози	138
Прилози са значењем општих односа.....	144
ЗАКЉУЧАК.....	157
РЕЗЮМЕ	161
ЛИТЕРАТУРА	164

19.

Хидронимски систем слива Јужне Мораве / Звездана Павловић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1994. – 208 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 10)

Звездана Павловић, Хидронимски систем слива Јужне Мораве, Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 10, Београд, 1994, 208 стр. / Радмила Жугић // Јужнословенски филолог. – 51 (1995), 349–352. | Приказ

Z. Pavlović, Hidronimski sistem sliva Južne Morave, Beograd 1994 / Ewa Rzetelska-Feleszko // Onomastica. – 42 (1997), 271–273. | Приказ

Монографија *Хидронимски систем слива Јужне Мораве*, аутора Звездане Павловић, има за циљ да прикаже целовиту слику речног слива Јужне Мораве, посматрајући и анализирајући материјал који чине текуће воде – реке и потоци. Лингвистичка анализа речних имена треба да омогући добијање слике ономастичког материјала који у себи чува специфичне говорне особине.

Језички материјал обухвата *хидрониме* – властита географска имена са лингвистичким садржајем, допуњене етнографским и историјским чиниоцима, а прикупљене из различитих географских студија, старијег и новијег датума.

У уводном делу рада ауторка описује физичко-географски изглед терена, етнички састав предсловенског слоја овог подручја и даје кратак преглед дотадашњих проучавања у области хидронимије. За њим следе поглавља о имену *Морава* и *Речник хидронима*. Два централна поглавља посвећена су *лексичко-семантичкој* (хидроними од именичких, придевских, глаголских и других основа, непосредно и посредно именовани хидроними) и *структурално-морфолошкој* (једночлани – основни и изведени, и двочлани хидроними) класификацији хидронима. За њима следи *Обрнути репистар хидронима* и поглавље посвећено именима река које припадају сливу Јужне Мораве, а налазе се на територији Бугарске.

У *Закључним разматрањима* ауторка истиче да хидронимски систем слива Јужне Мораве обухвата водене токове на југоисточној територији Србије, због чега је у питању словенски систем имена вода, који у себи носи и туђа језичка обележја. Дијахронички посматрано, присутни су супстратни предромански и романски, те словенски слојеви, као и каснији наноси (грчки, арбанашки и турски).

Увид у синхроничко језичко стање добијен је анализом хидронима, како појединачно тако и у систему. Ауторка издваја три лингвистичка приступа: а. преглед и општа анализа хидронима, б. лексичко-семантичка анализа и в. анализа суфиксалне структуре.

У *Речнику хидронима* описани су прикупљени хидроними, дати су њихови географски подаци, подаци о изворима који потврђују њихово постојање и објашњено је њихово порекло. Ауторка их класификује на следећи начин: 1. непосредно именовани хидроними (Врнешка река, Сенска река, Морава, Нишава, Мокра, Млака и др.), 2. атрибутски именовани хидроними, који се јављају у спојевима *квалификатив-ајелатив* (нпр. уз апелатив *долина* јављају се – дубока, калуђерска, војничка, ајдучка и др.; уз апелатив *река* – сува, велика, врла, тамна, пуста и др.), и 3. хидроними који су једнаки ојконимима (Дреновац, Козара, Бистрица, Пуста река, Студена и др.).

Називи река из слива Јужне Мораве који су проучавани у овој студији налазе се у областима у којима се у говору употребљавају два дијалекатска типа: призренско-јужноморавски и косовско-ресавски. У том смислу су локалне говорне особине из круга фонетских промена и специфичне лексеме најчешће запажене у ономастичким речима (Водни дол, Дубоки до, Мечи до и Мечи дол; Длугојница, Длибока долина,

Дибоки поток; Ајдучка долина, Ораовачка река и др.). Такође, драгоценост особина ономастичких речи јесте и конзервација покрајинских лексема у њиховом склопу (*їњила* – Гњиланска река, *лайай* – Лапатински поток, *ријайи* – Рипаљка и др.).

Сразмерно величини, односно површини слива, мења се и структура *онима* у оквиру њега. Већа површина слива обухвата већи број хидронима и топонима, а самим тим је већа могућност за настајање разноликих и бројних семантичких типова.

У том смислу, проучавање имена вода у оквиру разгранатог слива Јужне Мораве, са 1353 хидронима, дало је ауторки више могућности за формирање опште слике о хидронимима једне географске области у којој они чине систем.

Садржај:

ОПШТЕ НАПОМЕНЕ	9
МЕТОДОЛОШКЕ НАПОМЕНЕ	9
УВОДНИ ДЕО	12
1. Физичко-географски изглед терена	12
2. Етнички састав предсловенског слоја овога терена	13
3. Кратак преглед проучавања у области хидронимије	14
О ИМЕНУ МОРАВА	16
РЕЧНИК ХИДРОНИМА	22
ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА КЛАСИФИКАЦИЈА	122
I ИМЕНИЧКЕ ОСНОВЕ	141
ХИДРОНИМИ ОД НЕЛИЧНИХ АПЕЛАТИВА	141
А. ТОПОНОМАСТИЧКИ АПЕЛАТИВИ	141
1. ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКИ ОБЈЕКТИ	141
а) Хидрографија	141
б) Орографија	142
в) Састав воде, корита, околног терена	143
2. ФИТОНИМИ	143
а) Имена трава и различитог биља	143
б) Гајене биљке; воће	143
в) Жбуње; дрвеће	144
г) Делови биљке	144
д) Место где расту биљке	144
3. ЗООНИМИ	144
а) Шумске животиње	144
б) Домаће животиње	144
в) Птице	145
г) Остали зооними	145

4. ОБЈЕКТИ КАО РЕЗУЛТАТ ЉУДСКОГ РАДА	145
а) Називи земљишта (обрадиве и остале површине)	145
б) Називи за објекте из сеоског живота, места на коме се обавља посао	145
в) Објекти значајни у животу човека (социјални, верски, комуникација)	145
Б. НЕТОПОНОМАСТИЧКИ АПЕЛАТИВИ.....	146
ХИДРОНИМИ ИМЕНОВАНИ ОПШТИМ АПЕЛАТИВИМА	146
В. ЛИЧНИ АПЕЛАТИВИ.....	146
1. а) Родбинске везе, узраст.....	146
б) Сеоска занимања; занати.....	147
в) Функције; дужности	147
2. а) Антропоними	147
б) Етноними.....	147
II ПРИДЕВСКЕ, ГЛАГОЛСКЕ И ДРУГЕ ОСНОВЕ	148
ПРИДЕВСКЕ ОСНОВЕ.....	148
1. Одредба за величину.....	148
2. Облик	148
3. Боја	148
4. Природне особине (воде, гла)	148
5. Положај	149
6. Укус	149
7. Различите особине као резултат индивидуалне процене ..	149
ГЛАГОЛСКЕ ОСНОВЕ	149
ЗАМЕНИЦЕ	149
ПРИЛОЗИ.....	149
ПРЕДЛОЗИ	150
III НЕПОСРЕДНО И ПОСРЕДНО ИМЕНОВАНИ ХИДРОНИМИ.....	150
1. ПРИМАРНИ ХИДРОНИМИ (непосредно именовани).....	150
а) Прави хидроними	150
б) Преузети хидроними.....	151
в) Изведени хидроними	152
2. СЕКУНДАРНИ ХИДРОНИМИ (посредно именовани)	152
а) Изведени од других топонима са антропонимском основом.....	152
б) Изведени од других топонима.....	154
СТРУКТУРАЛНО-МОРФОЛОШКА КЛАСИФИКАЦИЈА	157
ЈЕДНОЧЛАНИ ХИДРОНИМИ	158

А. ОСНОВНИ ХИДРОНИМИ	158
I Хидроними образовани од именица	158
1. ХИДРОНИМИ – ТОПОНОМАСТИЧКИ	
АПЕЛАТИВИ	158
2. ХИДРОНИМИ – НЕТОПОНОМАСТИЧКИ	
АПЕЛАТИВИ	158
II Хидроними образовани од придева	158
Б. ИЗВЕДЕНИ ХИДРОНИМИ	158
I Хидроними изведени именуцима суфиксима	158
Суфикс <i>-ица</i>	158
Суфикс <i>-ац</i>	159
Суфикс <i>-шћица/-шница</i>	160
Суфикс <i>-ишће</i>	161
Суфикс <i>-ава</i>	162
Суфикс <i>-ої/a</i>	162
Суфикс <i>-ај/аја</i>	162
Суфикс <i>-ија</i>	162
Суфикс <i>-је</i>	162
Суфикс <i>-ак</i>	163
Суфикс <i>-ак</i>	163
Суфикс <i>-ик</i>	163
Суфикс <i>-ло/-ило</i>	163
Суфикс <i>-ељ</i>	163
Суфикс <i>-уља</i>	163
Суфикс <i>-ина</i>	163
Суфикс <i>-ић</i>	164
II ХИДРОНИМИ ИЗВЕДЕНИ ПРИДЕВСКИМ	
СУФИКСИМА	164
Суфикс <i>-ск-</i>	164
Суфикси типа <i>ч</i>	167
Суфикси <i>-ев/-ева; -ов/-ова</i>	170
Суфикс <i>-јљ/-ја/-је</i>	171
Суфикс <i>-инљ/-ина/-ино</i>	171
Суфикси <i>-ан/-на/-но; -ен/-ена/-ено</i>	171
III ПРЕФИКСИ У ГРАЂЕЊУ ХИДРОНИМА	171
ДВОЧЛАНИ ХИДРОНИМИ	172
ОБРНУТИ РЕГИСТАР ХИДРОНИМА	175
ИМЕНА РЕКА КОЈЕ ПРИПАДАЈУ СЛИВУ ЈУЖНЕ	
МОРАВЕ А НАЛАЗЕ СЕ НА ТЕРИТОРИЈИ БУГАРСКЕ	188

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ	190
ЛИТЕРАТУРА И СКРАЋЕНИЦЕ	196
STRESZCZENIE.....	207

20.

Etimologija i male folklorne forme / Biljana Sikimić; urednik Milka Ivić. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1996. – 345 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужно-словенског филолога, нова серија; 11) | Монографија је прерађена и допуњена докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду, октобра 1993. године.

Simikić, Biljana: Etimologija i male folklorne forme / Klaus Steinke // Südost-Forschungen : Vierteljahresschrift. – 55 (1996), 431–433. | Приказ

Биљана Сикимић: Етимологија и мале фолклорне форме, Београд, 1996 / Александар Лома // Књижевност и језик. – 45, 1 (1997), 135–136. | Приказ

Мале фолклорне форме Биљане Сикимић, Etimologija i male folklorne forme, Institut za srpski jezik SANU, Biblioteka Južnoslovenskog filologa, nova serija, knj. 11, Beograd 1996, 345 стр. / Александар Лома // Расковник. – 22, 85/86 (1996), 123–124. | Приказ

Монографија Биљане Сикимић *Етимологија и мале фолклорне форме* представља прерађену и допуњену докторску дисертацију ауторке, одбрањену под насловом *Методолошки проблеми етимолошких исцртавања лексике народних умотворина на српскохрватском језичком материјалу*.

Мале фолклорне форме (басме, клетве, загонетке, пословице и дечји фолклор) имају осим комуникативне и важну ритуалну функцију, а јављају се у посебним, културолошки одређеним контекстима. Због свог ограниченог обима и строге кодификације, они дозвољавају примену и проверу система релативно једноставних правила описивања и систематизације.

Лексикографски гледано, лексика малих фолклорних форми често је ближе одређивана као: „без одређеног значења“, „само у загонеткама“, „само у разбрајалицама“ и сл. У том смислу се и полазна идеја ауторке односила на уочавање извесног система међу овако квалификованим лексемама, као основни услов за етимолошку обраду такве лексике.

Коришћена је следећа основна терминологија – *паремема* (лексема која се не јавља ван паремииолошког текста), *екстензија* (физичко проширење лексеме на суседну или неку другу лексему у оквиру истог текста, којим се креира нова лексема), *екстензор* (иницијална лексема или један њен сегмент), и *реџије* (трагови екстензора у тексту).

Водећи се све време етимолошким принципима, ауторка инсистира на томе да постоји сродност између аутентичних српскохрватских малих фолклорних форми.

Реч је о истраживању савремених приступа етимологији фолклорног лексикона и реконструкцији текста.

Корпус српскохрватских загонетки, које нису имале етимолошки транспарентан лексикон, класификоване су у одређене моделе, без обзира на денотат на који се односе. Лексеме су повезиване са својим позицијама у структури текста и са функцијом у њему.

Загонетке се могу анализирати: а. у односу на први денотат и б. у односу на секундарни денотат. Тако су могућа језичка поређења, пре свега са корпусом басми, док уочене језичке везе загонетки са магијским текстовима бацају другачије светло на њихову генезу.

Уочене трансформације у тексту загонетке показују да је најчешће у питању замена денотата. Афикси окупљени око основе чине минимални базични корпус исто-значних афикса, што је посебно уочљиво на примеру суфикса (нпр. за денотат „очи“ уз глаголску основу „глед-“ везују се суфикси *-ало*, *-ала*, *-ана*, *-ава*, *-ина*, *-ура*, а да се значење изведене лексеме у тексту не промени).

Такође је могућа реконструкција текстова који су саставни део дечјих игара, који показују велику старину, али и иновативност у балканском окружењу.

Етимолошка анализа разбрајалица могућа је искључиво у оквиру конкретног модела, пре свега због њихове семантичке испражњености.

Представљање свих могућих варијанти одређених сегмената фолклорног текста пружа бољи увид у иновативне језичке механизме и творбене могућности. У анализи се полази од основе и њеног творбеног потенцијала.

Прикупљена и систематизована грађа која је представљена у овом раду може послужити као полазна тачка за даљу лингвистичку надградњу, при чему је неопходно имати у виду версификацијску компоненту и стилску фигуративност.

Садржај:

0. Uvod	7
1. Prethodne etimološke napomene	8
1.1. Savremena etimološka istraživanja	8
1.2. Ka etimologiji teksta	11
1.3. Ka rehabilitaciji narodne etimologije	12
1.4. Ka etimologiji folklornog teksta: princip paradigmaticnosti.....	13
1.4.1. Leksema	13
1.4.2. Parememema	15
1.4.3. Ekstenzija	16
1.4.4. Tekst	20
1.5. Ka etimologiji folklonog teksta: zagonetka.....	24

1.6. Male folklome forme: mogućnosti dosadašnje etimološke prakse.....	26
1.7. Metodologija rada na etimologiji leksema iz srpskohrvatskog folklora	29
2. Etimologija lekseme: paremema kao zamena denotata u zagonetkama.....	35
3. Etimologija lekseme: paremema, druge mogućnosti	93
3.1. Paremema kao funkcija denotata: onomatopeje	93
3.2. Paremema kao funkcija denotata: glagoli.....	99
3.3. Brojevi kao parememe	108
4. Paremema ka ekstenziji.....	124
5. Etimologija formule: ekstenzija lekseme	129
5.1. Ekstenzor van teksta: parememe kao enigmatski konstrukti	129
5.2. Ekstenzor u tekstu	134
5.2.1. Mocija: binarna ekstenzija u folklornom tekstu	134
5.2.2. Deminucija: binarna ekstenzija <i>roditelj : potomci</i>	142
5.2.3. Parna konstrukcija kao binarna ekstenzija.....	144
5.2.4. Ekstenzija tipa <i>figura etymologica</i>	178
5.2.5. Ekstenzija tipa <i>tajni jezici</i>	207
5.2.6. Negacija kao ekstenzija.....	219
5.2.7. Ekstenzija cele formule	223
6. Etimološka magija.....	232
7. Etimologija teksta	240
7.1. Ka rekonstrukciji praslovenskog teksta: zagonetke	240
7.2. Tekstovi u okviru dečijih igara.....	256
7.3. Razbrajalice.....	263
8. Završna razmatranja.....	275
Rezime.....	278
Skraćenice	280
Izvori.....	281
Literatura.....	296
Registar denotata u zagonetkama	311
Registar reči i ekstenzija	315

21.

Презент у савременом српском језику / Срето Танасић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1996. – 192 стр.; 23 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 12). | Монографија је измењена верзија

докторске дисертације одбрањене на Филозофском факултету Универзитета у Сарајеву, априла 1991. године.

Др Срето Танасић, Презент у савременом српском језику, изд. Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 12, Београд, 1996, стр. 192. / Ирена Грицкат // Јужнословенски филолог. – 53 (1997), 215–216. | Приказ

Срето Танасић, Презент у савременом српском језику / Љиљана Милићевић // Књижевност и језик. – 44, 4 (1999), 115–125. | Приказ

Срето Танасић: Презент у савременом српском језику, Београд, 1996 / Мићо Морача // Борба. – 75, 142 (1997), 1. | Приказ

Библиографија радова др Срете Танасића / Весна Н. Ђорђевић // Наш језик. – 50, 2 (2019), 9–30. | Библиографија

Монографија *Презент* у савременом српском језику представља допуњену докторску дисертацију аутора Срета Танасића, у којој је предмет истраживања *йрезент* – једини глаголски облик у српском језику којим се изражавају радње у садашњости, прошлости и будућности.

У уводном делу свога рада аутор систематизује појмовно-теоријске оквире у којима се кретала српска наука о глаголским облицима. Целокупно истраживање представљено је кроз пет основних поглавља: 1. Презент за исказивање садашњих радњи, 2. Презент за исказивање релативних радњи, 3. Презент у пасивним конструкцијама, 4. Временска транспозиција презента, и 5. Презент у модалној конструкцији.

Презент за исказивање *садашњих радњи* – обликом презента исказују се референцијалне (На дрвећу *йрейери* пожутело лишће) и неререференцијалне радње (Често се *свађа* са Вуком). Увођењем ове опозиције пронађен је прави пут за доследније сагледавање улоге презента у погледу неререференцијалности. У простој реченици и референцијално и неререференцијално саопштене радње могу се временски детерминисати у смислу временске локализације и оријентације.

При *временској локализацији* исказује се временски одсек у којем се врши садашња радња (*И сад* те се ништа не тиче), док се при *временској оријентацији* исказује временски одсек испред којег, односно након којег се врши садашња радња. Дату функцију имају прилози (*Након* његова повратка живимо мирније) и предлошко-падежне конструкције (*Она* ме прати још *из сиройишија* у Требињу). Аутор се специфичностима употребе презента бави узимајући у обзир три типа реченица – просту, независносложену и зависносложену.

Релативна уйошреба йрезентиа – подразумева ситуацију у којој се радње исказане презентом временски не оријентишу према моменту говора, већ према вршењу неке друге радње у прошлости или будућности. Тада, презентом исказана радња увек стоји

са другом радњом у односу истовремености: прошлих радњи (Виђао сам је како прође преко пијаци, mine преко каквог мостића) и будућних радњи (А кад оздравите, нешто ћете нам свираџи).

Презент у пасивним конструкцијама – при представљању референцијалне радње, пасивно значење исказује се само у оквиру рефлексивне конструкције (У Београду се одржавају два конгреса), до се код неререференцијалних радњи јављају се још две конструкције: а. са трпним придевом и презентом глагола *биваџи* (Дијалог *бива онемоућен*) и б. са трпним придевом и презентом глагола *биџи / бугем* (Међу овцама увак ован *буде одликован*).

При временској транспозицији обликом презента се исказују радње које су се вршиле у прошлости (Тај догађај *добива* маха у доба Ренесансе) или будућности (Аутобус *полази* тек ујутру).

Презент у модалној конструкцији може својим присуством сигнализирати она значења која иначе собом исказују императив и потенцијал, уносећи у њих специфичне семантичке нијансе: императивно значење (*Нека га вежу у кућу*), модално значење (Књиговође *да набавиш*), значење потенцијала (*Да понесем ранац?*), или значење намере (Намамили сте ме *да* ми срце *украдеџе*).

Аутор на више места истиче улогу контекстуалних чинилаца у разумевању радњи исказаних презентом.

Садржај:

1. УВОД	7
1.1. Презент у систему глаголских облика – досадашња истраживања	7
1.2. Новији приступи у синтакси глаголских облика.....	22
2. ПРЕЗЕНТ ЗА ИСКАЗИВАЊЕ САДАШЊИХ РАДЊИ	49
2.1. Проста реченица	49
А. Садашње референцијалне радње.....	49
Б. Садашње неререференцијалне радње.....	52
2.2. Независносложена реченица.....	78
2.3. Зависносложена реченица.....	91
3. ПРЕЗЕНТ ЗА ИСКАЗИВАЊЕ РЕЛАТИВНИХ РАДЊИ	123
3.1. Презент за исказивање прошлих радњи.....	123
3.2. Презент за исказивање радњи које се у будућности врше истовремено са радњама исказаним футуром првим.....	130
3.3. Перфективни презент као замјена футура другог	132
4. ПРЕЗЕНТ У ПАСИВНИМ КОНСТРУКЦИЈАМА	139
4.1. Исказивање садашњих референцијалних радњи	139

4.2. Исказивање садашњих нереференцијалних радњи.....	142
5. ВРЕМЕНСКА ТРАНСПОЗИЦИЈА ПРЕЗЕНТА.....	147
5.1. Транспозиција у прошлост.....	147
5.2. Транспозиција у будућност.....	158
6. ПРЕЗЕНТ У МОДАЛНОЈ КОНСТРУКЦИЈИ.....	165
7. ЗАКЉУЧАК.....	173
Презенс в современном сербском языке.....	179
Извори.....	185
Цитирана литература.....	187

22.

Хидроними Србије / Звездана Павловић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1996. – 421 стр., 10 стр. са географским картама: илустр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 13)

Z. Pavlović, Hidronimi Srbije, Beograd 1996 / Ewa Rzetelska-Feleszko // Onomastica. – 42 (1997), 273–274. | Приказ

Монографија *Хидроними Србије* настаје као резултат дугогодишње посвећености ауторке Звездане Павловић ономастичким истраживањима, пре свега изучавању водених токова Србије.

Основна идеја рада односила се на очување специфичних назива мањих река и њихових притока од заборавља. Будући да су за претходних 120 година многи мањи токови нестали, померали се, неки нови су настајали или су им се називи променили, указала се потреба да се забележи оно што је у тадашњем тренутку, од имена вода, било регистровано, тј. познато. Сви подаци о именима вода до којих се могло доћи представљали су користан основ за ономастичка истраживања.

За лингвисту-ономастичара име воденог тока је предмет истраживања. Оно може да означава – својства корита и особине околног терена, физичка својства воде, да говори о изгледу већине објеката у близини и да носи у себи називе околних објеката (топонима или ојконима).

Будући да неки хидроними настају од других онима, може се рећи да, у већини случајева, они нису примарно именоване ономастичке јединице.

Велики речни токови носе стара имена која су данас нејасна, најчешће имена изведена из старих индоевропских корена који имају значење „вода, влага; ток, течење“ (нпр. *Сава* је од индоевропског корена **seu-* / **sou-*, који значи течност, влага).

Централно поглавље у књизи представља сам речник хидронима Србије. У првом његовом делу материјал је дат азбучним редом, док је у другом делу представљен *a tergo* (обратни) индекс свих имена река.

Целокупан материјал садржи око 9300 имена.

Сваки водени ток одређен је апелативом – *џош*ок или *река*.

Свака одредница праћена је до главног слива, кроз токове у које се улива, нпр. Бели ТИМОК р. = Јужни ТИМОК = КЊАЖЕВАЧКИ ТИМОК р., д. сас. Тимока; ВРАЊАЧА п., д. Курјачког потока л. Дичине л. Чемернице л. З. Мораве.

Уколико су водени токови локалног карактера или мањи токови за које није пронађен податак да ли се уливају у неки већи ток, код њих је наведен најближи ојконим (или други оним) и име шире области у којој се налазе, нпр. ЛАУШЕВИЋА п., ојк. Нова Топола, слив Јабланице, л. Ј. Мораве.

Целокупан хидронимски материјал подељен је на 11 главних сливова, тако да се сваки ток прати до главне реке која носи тај слив – *Велика Морава*, *Јужна Морава*, *Зайадна Морава*, *Дрина*, *Колубара*, *Тимок*, *Дрим*, *Вардар*, *Сџрумица*, *Сава* и *Дунав*.

Садржај:

УВОД.....	7
ТЕХНИЧКЕ НАПОМЕНЕ.....	15
СКРАЋЕНИЦЕ.....	16
РЕЧНИК ХИДРОНИМА.....	17
А ТЕРГО РЕЧНИК ХИДРОНИМА.....	359
ИЗВОРИ.....	411
КАРТЕ.....	422

23.

Полисемија и организација лексичког система у српскоме језику / Даринка Гортан-Премк; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1997. – 188 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 14) Даринка Гортан-Премк: Полисемија и организација лексичког система у српскоме језику, Београд, 1997 / Милка Ивић // Јужнословенски филолог. – 54 (1998), 201–203. | Приказ

Даринка Гортан-Премк: Полисемија и организација лексичког система у српскоме језику, Београд, 1997 / Рајна Драгићевић // Лингвистичке актуелности. – 1, 2 (2000), 12–17. | Приказ

Даринка Гортан-Премк, Полисемија и организација лексичких система у српскоме језику (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 14, Институт за српски језик САНУ, Београд, 1997) / Вујовић Душанка // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – 41, 2 (1998), 180–185. | Приказ

Особеностите на полисемијата како лексичка појава (Даринка Гортан-Премк,

Полисемија и организација лексичког система у српском језику, Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, Београд 1997. година) / Елизабета Ралповска // Македонски јазик. – 48–50/1997–1999 (2000), 394–401. | Приказ

Библиографија проф. др Даринке Гортан Премк / Марија С. Ђинђић // Путевима речи : зборник радова у част Даринке Гортан Премк / уредник Рајна Драгићевић. – Београд : Филолошки факултет, 2017, стр. [15]–37. | Библиографија

Монографија *Полисемија и организација лексичког система у српском језику* ауторке Даринке Гортан-Премк посвећена је речима – најмањим, основним, самосталним јединицама лексичког система српског језика.

Број речи у једном језику готово је непребројив, па их је тешко обухватити чак и огромним дескриптивним речницима. Међутим, иако се све те речи могу класификовати и анализирати на различите начине, у свом истраживању ауторка наводи три основне поделе, које су засноване на семантичким елементима, функционалним вредностима и обличким, морфолошким карактеристикама.

Један је основни циљ њеног истраживања – да се сагледају начелне могућности у оквиру сваке врсте речи за њихово међусобно повезивање различитим семантичким односима у границама лексикона датог језика.

Врсте речи анализирају се тако да се покаже шта се може, у погледу семантичких вредности, очекивати у свакој од постојећих категорија и да се одреде у оквиру сваке категорије они представници који су подложни семантичком варирању, полисемантичком и деривационом, антонимском повезивању и синонимском замењивању.

У поглављу *Полисемија* ауторка се бави централним лексичким механизмом у организацији лексичког система. Он је заснован на способности лексема да се реализује у више значења. Основне врсте полисемантичких индукција су: *илаџисемија* (*илава* човека – *илава* коња), *меџонимија* (*трад* је леп – *трад* спава), *синеџоха* (*илава* човека – *илава* покрета) и *меџафора* (*илава* човека – *илава* клина).

У *деривацији* такође имамо повезивање двају семантичких садржаја, с тим што је у овај процес укључен нов семантички елемент (изражен творбеним формантима), што у секундарној номинацији даје нову лексему, која је дериват прве (*глава* → *лавоња*; *главоња* човек, *главоња* мачор).

Синонимија је механизам асоцијативног повезивања лексема са истом архисемом и бар једном истом семом нижег ранга, односно лексема истог или сличног семантичког садржаја (*лице* – *фаца* – *њушка*).

Анџонимија је механизам асоцијативног повезивања лексема чији семантички садржаји имају исту архисему неког појма одређене особине, једну исту сему дате особине и десемантизоване све остале семе. Ово повезивање засновано је на супрот-

ности, која је утемељена на односу знатна / незнатна заступљеност или присуство / одсуство неке особине. Антонимија спада у основне лексичке механизме у организацији лексичког система, само је ограниченог дејства.

Хомонимија није системска појава, већ је питање идентификовања посебних јединица лексичког фонда језика.

У закључним разматрањима ауторка издваја следеће: а. богатство могућих семантичких остварености речи зависи од тога јесу ли оне основне или деривирани, б. лексичка синонимија је појава секундарног порекла, настала у процесу полисемије и једног типа деривације, и в. антонимија се индукује у основним лексемама, што је чини основним механизмом у организовању лексичког система.

Садржај:

А. О РЕЧИМА.....	9
1. Место речи у језичком систему	9
1) Морфема и други несамостални семантички елементи у структури лексеме	9
2) Лексема	15
2. Типови и врсте речи.....	18
3. Реч као јединица лексичког система	33
Б. ПОЛИСЕМИЈА.....	38
1. О општим појмовима	38
2. О семантичкој реализацији и о семантичком садржају	43
3. О семантичкој позицији	49
4. Семантичке трансформације	58
1) Платисемија	59
2) Метонимија.....	67
3) Синегдоха 79	
4) Метафора 85	
5) Метонимија, синегдоха и метафора у лексичком систему и у стилу.....	109
6) О месту термина у лексичком систему	116
В. ПОЛИСЕМИЈА И ДЕРИВАЦИЈА.....	126
1. Основне речи и деривати.....	126
1) О семантичком односу творбене основе према деривату	129
2) О структури и семантици деривата	132
2. О регуларности семантичког варирања	136
Г. ПОЛИСЕМИЈА И СИНОНИМИЈА	140

Д. ПОЛИСЕМИЈА И АНТОНИМИЈА	146
Ђ. ПОЛИСЕМИЈА И ХОМОНИМИЈА	150
ЗАКЉУЧАК	157
SUMMARY	160
Цитирана литература и речници	163
Индекс цитираних аутора	169
Регистар појмова	171
Регистар примера	179

24.

Огледна свеска / [аутори Марта Бјелетић, Јасна Влајић-Поповић, Павле Ивић, Александар Лома, Снежана Петровић, Биљана Сикимић]; уредник свеске Павле Ивић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1998. – 50, 99 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 15) | Податак о ауторима преузет из колофона.

Огледна свеска, Београд, 1998 / Предраг Пипер // Јужнословенски филолог. – 55 (1999), 143–149. | Приказ

Ogledna sveska / Klaus Steinke // Südost-Forschungen : Vierteljahresschrift. – 58 (1999), 623–625. | Приказ

Огледна свеска: Етимолошки одсек Института за српски језик, Београд, 1998 / Маја Р. Ђокић // Лингвистичке актуелности. – 1, 3 (2000), 23–27. | Приказ

Када је 1998. године објављена *Огледна свеска* Етимолошког одсека Института за српски језик САНУ, она је представљала важан корак ка изради Етимолошког речника српског језика.

Огледна свеска садржи *Речник* (на 85 страна), а поред њега и *Предговор*, *Увод*, *Литературу*, *Скраћенице* и поглавље на енглеском језику о самом раду на речнику.

Основни елементи речника су одреднице, а при њиховом уобличавању била су могућа два основна приступа – *инездовни њринциј* (сегментација по етимолошким гнездима) и *лексемни њринциј* (сегментација по појединачним речима). У раду на *Огледној свесци* Етимолошког речника српског језика (ЕРСЈ) усвојена су оба приступа, али је у већој мери примењиван други.

Одредница се састоји из три дела – у првом делу дају се српски (односно и хрватски) облици речи, у другом делу се изриче етимолошки суд (позитиван, делиберативан, негативан) и у трећем се представља етимолошка дискусија.

Основни лексички фонд српског језика словенског је порекла и пројектује се на прасловенску раван, што значи да највећи део одредница представљају домаћи рефлексни прасловенских лексема.

Позајмљенице из других језика улазиле су у речник на основу три критеријума – старине, распрострањености и етимолошке занимљивости, док се термилошка лексика (нпр. *бошаничка*, *зоолошка*, *занайска* и др.) уносила рестриктивно.

Фолклорна лексика дата је у оквиру одредница са поузданим семантичким садржајем и у свом фолклорном контексту.

Експресивна лексика представља значајан део укупног лексичког фонда. У том смислу *Огледна свеска ЕРСЈ* настоји да предочи основне моделе експресивних лексема, тј. да покаже која су средства експресивизације карактеристична за српскохрватски језик, која су најфреквентнија и сл.

У речник је ушао и одабрани ономастички материјал (*анџројоними*, *џојоними*, *миџолошка имена* и др.).

Аутори наводе да се основна идеја при избору одредница које ће ући у *Огледну свеску ЕРСЈ* може сагледати кроз два циља: да се пружи што репрезентативнији исечак из будућег речника и да се на што убедљивији начин предочи сврсисходност самог подухвата писања речника.

Огледна свеска садржи сразмерно мањи број речи из основног лексичког фонда, а сразмерно више дијалектизама, архаизама и ономастике, него што ће их бити у самом речнику.

У сваком другом погледу аутори су настојали да дају пресек кроз све језичке слојеве тиме што би биле заступљене различите врсте речи и речи различитог порекла.

У духу савремене етимолошке методологије, у ЕРСЈ ће се посебна пажња посвећивати творбеним и семантичким питањима, синтаксичким односима у које улази основа односно реч, било да су у питању сложенице, устаљени спојеви, фразеологизми и сл., што води реконструкцији фрагмената прајезичког текста.

Садржај:

Предговор	VII
Увод	XI
Литература и скраћенице	XXIII
Речник	1
Starting a New Serbian Etymological Dictionary	87

25.

Детерминативни падежи у говору северозападне Боке / Слободан Павловић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2000. – 169 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 16) | Моно-

графија је прерађен магистарски рад одбрањен на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, 1997. године.

Слободан Павловић, Детерминативни падежи у говору северозападне Боке, Београд, 2000 / Срето Танасић // Јужнословенски филолог. – 58 (2002), 137–139. | Приказ

Слободан Павловић, Детерминативни падежи у говору северозападне Боке, Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 16, Београд 2000. / Вера Васић // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – 44, 1/2 (2001), 280–282. | Приказ

Монографија *Детерминативни падежи у говору северозападне Боке* представља нешто измењен и допуњен магистарски рад аутора Слободана Павловића.

На самом почетку свога рада аутор каже: „Тема овог рада – *Детерминативни падежи у говору северозападне Боке* – мора се нужно двојачко одређивати. По свом корпусу то је рад из дијалектологије, а по приступу том корпусу из синтаксе“.

Будући да говори Боке Которске немају одговарајуће монографске описе, аутор истиче да и те како постоји научни интерес да се они опишу и да се њихови описи објаве. Конкретно, у монографији пред нама, у питању је говор који припада источнохерцеговачком дијалекту, а граничи се са ловћенско-комским говорима.

Циљ рада је опис функционисања дијалекатских падежних форми са детерминативном функцијом.

Дијалекатска грађа као синтаксички корпус обухвата – 15 сати снимљених разговора (на основу којих су добијени подаци о фреквенцији појединих падежних конструкција и њиховој зависности од теме разговора) и допунске податке добијене из појединачних реплика (бележењем примера са конструкцијама које нису добијене снимањем, или је њихов број био недовољан за анализу).

Дакле, теренски је прикупљен дијалекатски материјал који репрезентује цело испитивано подручје. Аутор се одлучио за опис функционисања падежног система у оквиру појединих семантичких поља (нпр. који све падежи и по каквим параметрима при адвербијалној детерминацији могу исказивати просторна значења, временска значења и др.).

Два централна поглавља посвећена су *адвербијалној* и *адноминалној* детерминацији.

У оквиру поглавља *Адвербијална детерминација* аутор се бави падежима са *ситуацијалним* значењем (интралокализација, ареалокализација, дифузна локализација, центрирана локализација, супралокализација, сублокализација, антелокализација, постлокализација, интерлокализација, јуксталокализација и екслокализација), *шематичким* значењем (симултаност, антериорност, постериорност, интериорност и јук-

стериорност), *ситуативно-квалификативним* значењем (медијативност, инструмент, критериј, пропратна околност, дистрибутивност и компаративност), *каузалним* значењем (ефектор, мотив и иницијализатор), *финалним*, *кондиционалним* и *концесивним* значењем.

У поглављу *Агноминална дејтерминација* аутор се бави падежима са *йосесивним*, *квалификативно-ситуативним* (карактеристична појединост, фабрикатив, дименсив, компаративност, мовенс и дестинатив), *сјацијалним* и *шешоралним* значењем.

Након представљених поглавља аутор даје шематски приказ структура семантичких поља са различитим значењима, а затим и табеларни приказ односа падежних форми и семантичких параметара.

Овако конципирана и спроведена анализа даје нам увид у језичку ситуацију на испитиваном подручју, са фокусом усмереним на детерминативна падежна значења. Аутор утврђује која падежна конструкција као језичко средство за изражавање неког семантичког поља припада простору северозападне Боке. Он прати и пореди утврђено стање са стањима у другим говорима српског језика, али и са стањем у савременом стандардном језику.

Садржај:

1. УВОД	9
1.1. Дијалекатска грађа као синтаксички корпус.....	9
1.2. Теоријско-методолошки приступ.....	11
1.3. Скраћенице	12
2. АДВЕРБИЈАЛНА ДЕТЕРМИНАЦИЈА	14
2.1. Падежи са спацијалним значењем.....	14
2.1.1. Интралокализација.....	16
2.1.2. Ареалокализација	20
2.1.3. Дифузна локализација.....	25
2.1.4. Центрирана локализација	27
2.1.5. Супралокализација	31
2.1.6. Сублокализација.....	35
2.1.7. Антелокализација	37
2.1.8. Постлокализација	39
2.1.9. Интерлокализација.....	40
2.1.10. Јуксталокализација.....	42
2.1.11. Екслокализација	47
2.2. Падежи са темпоралним значењем	48
2.2.1. Симултаност	53
2.2.2. Антериорност.....	72

2.2.3. Постериорност	76
2.2.4. Интериорност.....	78
2.2.5. Јукстериорност.....	79
2.3. Падежи са ситуативно-квалификативним значењем	80
2.3.1. Медијативност	81
2.3.2. Инструмент.....	83
2.3.3. Критериј	92
2.3.4. Пропратна околност.....	95
2.3.5. Дистрибутивност.....	98
2.3.6. Компаративност	100
2.4. Падежи са каузалним значењем	102
2.4.1. Ефектор	102
2.4.2. Мотив	107
2.4.3. Иницијализатор.....	110
2.5. Падежи са финалним значењем.....	115
2.6. Падежи са кондиционалним значењем	118
2.7. Падежи са концесивним значењем	119
3. АДНОМИНАЛНА ДЕТЕРМИНАЦИЈА	122
3.1. Падежи са посесивним значењем.....	122
3.2. Падежи са квалификативно-спецификативним значењем	129
3.2.1. Карактеристична појединост	129
3.2.2. Фабрикатив	133
3.2.3. Дименсив.....	133
3.2.4. Компаративност	134
3.2.5. Мовенс.....	136
3.2.6. Дестинатив.....	137
3.3. Падежи са спацијалним значењем.....	140
3.4. Падежи са темпоралним значењем	143
ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ СТРУКТУРА СЕМАНТИЧКИХ ПОЉА	144
ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ОДНОСА ПАДЕЖНИХ ФОРМИ И СЕМАНТИЧКИХ ПАРАМЕТАРА	149
ЗАКЉУЧАК.....	157
ZUSAMMENFASSUNG	162
ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА.....	167

26.

Турски суфикси у српском језику са освртом на стање у македонском и бугарском / Првослав Радић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски

језик САНУ, 2001. – 211 стр. : графички прикази; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 17)

П. Радић, Турски суфикси у српском језику са освртом на стање у македонском и бугарском / Снежана Петровић // Јужнословенски филолог. – 58 (2002), 132–136. | Приказ

Повекевековно јазично зрачење : Првослав Радић, Турски суфикси у српском језику са освртом на стање у македонском и бугарском. Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, 17, Београд / Васил Дрвошанов // Литературен збор. – 49, 3/4 (2002), 115–133. | Приказ

Књига о турским суфиксима : Првослав Радић, Турски суфикси у српском језику (са освртом на стање у македонском и бугарском), Институт за српски језик САНУ, Београд, 2001 / Лидија Неранџић–Чанда // Српски језик. – 6, 1/2 (2001), 563–569. | Приказ

Првослав Радић, Турски суфикси у српском језику, изд. Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, књ. 17, Београд 2001., 211 стр. / Милица Радовић-Теших // Наш језик. – 36, 1/2 (2001), 162–165. | Приказ

Значајна студија из творбе речи : Првослав Радић : Турски суфикси у српском језику, Београд, 2001 / Божо Б. Ћорић // Књижевност и језик. – 49, 1/2 (2002), 133–136. | Приказ

Радић, др Првослав / [Злата Бојовић, Драгана Мршевић-Радовић, Снежана Самарџија] // Биобиблиографски речник МСЦ : [1971–2000]. – Београд : Међународни славистички центар, 2005, стр. 308. | Библиографија

Монографија *Турски суфикси у српском језику са освртом на стање у македонском и бугарском* представља резултат дугогодишњег рада аутора Првослава Радића на проблематици суфикса страног порекла, посебно турског, у српском и у суседним словенским језицима.

Књига обухвата два основна поглавља, при чему је прво посвећено продуктивним суфиксима (-чија/-џија, -лија, -лук, -ана) и мање заступљеним суфиксима (-ли, -баша, -и, -иле, -џар/-џар, -суз, -џик), док се у другом делу аутор бави суфиксним дериватима, хибриднијим речима, конкурентним суфиксима и формално-граматичким статусом изведеница. Посебан део посвећен је турским суфиксима у Вуковом *Српском рјечнику*.

За разлику од семантичких и етимолошких анализа, творбена анализа турцизама дуго је остајала по страни истраживачких интереса. Због тога је монографија П. Радића посебно значајна. Она показује колико је, заправо, турски језик оставио трага на творбени систем српског језика, конкретно на именичку суфиксацију.

Аутор показује како су творбене именичке морфеме турског порекла у 17. и 18. веку захватиле народне говоре и разговорни језик, пренеле се у текстове књижевно-

-уметничких вредности и наметнуле се као значајно творбено средство у лексици српског језика. Гледајући савремено стање у српском језику, аутор истиче да је стилски аспект, тј. експресивност, важан фактор у савременој употреби турцизама.

Најпродуктивнији суфикс турског порекла у творби именица је суфикс *-чија/-џија*. За творенице са овим суфиксом аутор утврђује три семантичке категорије: 1. изведенице са значењем *носиоца делатности, вршиоца радње* (чајџија, млекаџија, бонбонџија и др.), 2. изведенице које значе *особу са неком доминантном особином* (кавгаџија, инаџија, галамџија и др.) и 3. изведенице које значе *особу са доминантном црпшом* *припадања, пошшицања, учешћивања у нечему* (мобаџија, зборџија и др.).

Суфикс *-лија* заступљен је у творби етника (нпр. Нишлија, Сараџлија, Санџаклија и др.).

Суфикс *-лук* најчешће је заступљен у творби апстрактних именица (нпр. поганлук, тврдичлук, себичлук и др.).

Суфикс *-ана* уочен је у три слоја: а. архаизми (нпр. мусафирхана), б. лексеме без правих лексичких елемената (нпр. барутана, кафана, шећерана), и в. нови лексички слојеви (нпр. електрана, куглана, топлана).

Поглавље *Конкурентни суфикси* посвећено је конкурентним творбеним односима између домаћих и страних суфикса. Наиме, турски суфикси покривају широк опсег творбено-семантичких категорија, а аутор у њима препознаје обратан процес појаве речи турског порекла са домаћим конкурентним суфиксом (*манџулук* : *манџуљиво*).

Посебно истичемо многобројност примера који су заступљени у монографији П. Радића. Они показују у каквом су статусу именички турцизми у савременом српском језику и наводе на закључке у вези са творбено-семантичком анализом речи са суфиксима турског порекла. Све је то посебно значајно лексикографима, који се неретко суочавају са обрадом и дефинисањем турцизама са датим суфиксима.

Аутор се, на крају, осврће и на ситуацију у бугарском и македонском језику, и истиче да је у бугарском однос према суфиксима турског порекла нешто толерантнији, као и да у савременој творби постоји тенденција њиховог оживљавања.

Садржај:

Реч унапред.....	7
1.	
Суфикс <i>-чија/-џија</i>	17
Суфикс <i>-лија</i>	34
а) Опште карактеристике изведеница.....	34
б) Суфикс <i>-лија</i> у грађењу имена становника.....	46
Суфикс <i>-лук</i>	63
Суфикс <i>-ана</i>	79

Ситније појаве.....	95
а) Суфикс <i>-ли</i>	95
б) Суфикс <i>-баша</i>	99
в) Суфикс <i>-и</i>	101
г) Суфикс <i>-иле</i>	103
д) Суфикс <i>-гар/-шар</i>	104
ђ) Суфикс <i>-суз</i>	105
е) Суфикс <i>-џик</i>	106
2.	
Суфиксни деривати.....	109
Хибридне речи.....	131
Конкурентни суфикси.....	141
Формално-граматички статус изведеница.....	153
Турски суфикси у Вуковом <i>Српском рјечнику</i>	166
Уместо закључка.....	177
Résumé.....	191
Литература.....	197
Индекс цитираних аутора.....	209

27.

Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику : творбена и семантичка анализа / Рајна Драгићевић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2001. – 281 стр.; 24 ст. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 18) | Монографија је незнатно измењена докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду, октобра 1999. године.

Рајна Драгићевић, Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику – творбена и семантичка анализа, Институт за српски језик, Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 18, Београд 2001, 1–281. / Даринка Гортан-Премк // Јужнословенски филолог. – 57 (2001), 110–121. | Приказ Рајна Драгићевић, Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2001. / Александра Марковић // Наш језик. – 34 (2001), 166–169. | Приказ

Монографија *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику (творбена и семантичка анализа)* представља једну од првих творбено-семантичких анализа посебне лексичко-семантичке групе речи у српском језику. Утемељена је у теоријским основама структурализма, компоненцијалне анализе и теорије прототи-

па и једно је од првих когнитивнолингвистички усмерених истраживања у науци о српском језику.

Истраживање је засновано на грађи која обухвата 1350 придева, од којих је у анализу ушло 600 придева са значењем људских особина (ЉО). Иако су у фокусу истраживања придеви, ауторка узима у обзир целокупно семантичко поље лексема са значењем људских особина (именице, придеве, глаголе и прилоге).

Монографија формално садржи две целине – Творбу придева који означавају људске особине у савременом српском језику (11–152) и Семантику придева који се односе на људске особине (162–272).

У оквиру првог поглавља, посвећеног творби придева ЉО, ауторка се бави следећим питањима: творбено-семантичким описом дате лексичко-семантичке групе речи; одређивањем места сваког суфикса у систему суфикса за грађење придева ЉО; граматичком и семантичком анализом творбене основе и анализом њеног семантичког садржаја који се преноси у мотивисану реч; анализом деривационих система простих и изведених придева и анализом творбено-семантичког утицаја придева ЉО као мотивних речи на речи које мотивишу; семантичким и творбеним поређењем придева који означавају физичке особине и оних који означавају духовне особине.

Основна подела придева ЉО је на оне који означавају *физичке* особине и на оне који означавају *духовне* особине. Прости придеви ЉО обухватају тзв. праве просте придеве (*блаї, чисї*) и секундарне просте придеве (*гобар, висок*). Сви прости придеви, као мотивне речи, мотивишу творбу и дају: именице са значењем ЉО и продуктивним формантима *-осї, -оћа, -ина* и *-оїа* (благ: *блаїосї, блаїоћа*); глаголе са значењем добијања, чињења да неко добије, испољавања и интензификације особине означене мотивним придевом (*їрубейши, лудїїши, храмуцкаїши, мекшаїши*); придеве синониме (*блажан : блажен*) и придеве субјективне оцене (*їргешан, малецак, їлавушав, мекушасї* и др.); прилоге изведене од придева ЉО средњег рода (*Урадила је то їорго*). Изведени придеви ЉО подељени су на: праве деривате, са њиховим продуктивним формантима *-(а)н, -ав, -(љ)ив, -асї, -ен, -иї, (-овиї), -(а)к, -аї* (блудан: *блудносї, блудња, блудник, блудница*) и ономаатопејске придеве (*їрїшасї, цанїризав, шеїрїљав, шенуїї, шануїї* и др.). Општи закључак на крају овог поглавља је да су деривациони системи изведених придева сиромашнији од деривационих система простих придева ЉО.

Предмет другог поглавља су семантичке особености придева ЉО и са њима у вези циљеви примарно семантичке природе – разрада процедуре којом се издвајају придеви ЉО од других придева и утврђивање семантичких типова датих придева на основу њихове творбене структуре. Сви придеви ЉО деле се на оне које означавају *їожељне* и *неїожељне* особине. Придеви којима се означавају духовне вредности анализирају према ситуационим контекстима у којима се особине испољавају (нпр. *који је (+)* у одређеној ситуацији и *који је (-)* у одређеној ситуацији). Придеви који примарно означавају физичке особине могу секундарно и метафорички означавати духовне

особине, и обрнуто (оштар нож : оштар човек, глуп човек : глуп шешир). Придеви ЉО су хијерархијски организовани тако што централно место заузимају придеви *добар* (пожељна духовна особина) и *леп* (пожељна физичка особина).

Свеукупне резултате ове обимне студије можемо представити у форми неколико општих закључака: 1. придеви ЉО означавају физичке и духовне особине; 2. основна подела придева ЉО је на просте и изведене; 3. деривациони системи неких придева ЉО заснивају се на њиховим секундарним значењима, која су доминантна (нпр. *ћросћ*, *ћућ*); 4. деривати се појмовно осамостаљују од мотивних речи и граде асоцијативне везе са својим синонимима, антонимима, хипонимима и др; 5. придеви ЉО показују да постоје полисемантичке структуре са много примарних значења (као резултат платисемије), а са мало секундарних; 6. систем придева ЉО хијерархијски је организован, са централним члановима: *добар*, *леп*, *јак* и *слаб*; 7. деривациони систем придева ЉО затворен је и законит; и 8. творбени форманти садрже пет основних значењских информација: *ојскрбљеносћ* (-ит, -ен, -ив, -ав (+)):(-ак, -ат, -аст, -љив, -ав (-)); *карактеристична њојединосћ* (-ат, -аст, -ав (+)):(-ак, -ен, -ив (-)); *сличносћ* (-аст, -ен (+)):(-ит/-овит, -ат, -ак, -ив/-љив (-)); *ћридеви акције, девербаћивни* (-ав, -ан, -љив):(-ат, -аст, -ен, -ит/-овит, -ак) и *субјективна оцена* (-ав, -аст, -ит/-овит):(-ан, -љив/-ив, -ен).

Садржај:

Белешка о књизи	4
УВОД.....	9
I. ТВОРБА ПРИДЕВА КОЈИ ОЗНАЧАВАЈУ ЉУДСКЕ ОСОБИНЕ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	11
1. ПРЕЛИМИНАРНА РАЗМАТРАЊА	11
1.1. Почетне напомене	11
1.2. Опис грађе.....	12
1.3. Циљеви творбене анализе придева са значењем људских особина.....	12
1.4. Претходне опаске.....	15
2. ПРОСТИ ПРИДЕВИ СА ЗНАЧЕЊЕМ ЉУДСКИХ ОСОБИНА .	18
2.1. Значењски и творбени критеријуми уврћивања лексема у групу простих придева са значењем људских особина	18
2.1.1. Значењски критеријуми	18
2.1.2. Творбени критеријуми.....	21
2.2. Структура деривационог система простих придева са значењем људских особина	23
2.2.1. Именице са значењем особине	23
2.2.2. <i>Nomina attributiva</i> мушког и женског рода од простих	

придева са значењем људских особина	27
2.2.2.1. Nomina attributiva мушког рода од придева са значењем људских особина.....	31
2.2.2.2. Nomina attributiva женског рода од придева са значењем људских особина.....	34
2.2.3. Глаголи мотивисани простим придевима са значењем људских особина	35
2.2.4. Придеви изведени од простих придева са значењем људске особине	36
2.2.4.1. Дублетски придеви изведени од простих придева са значењем људских особина.....	36
2.2.4.2. Придеви субјективне оцене	38
2.2.5. Прилози настали од простих неизведених придева	41
2.3. Индивидуална деривација	44
2.4. Однос простог придева према деривату у свести говорника.....	45
3. СЕКУНДАРНИ ПРОСТИ ПРИДЕВИ.....	49
3.1. О основама секундарних простих придева.....	50
3.2. О формантима секундарних простих придева	52
3.3. Значењски критеријуми за укључивање придева у групу секундарних простих	53
3.4. Структура деривационог система секундарних простих придева који означавају људске особине	54
3.4.1. Именице са значењем особине	54
3.4.2. Nomina attributiva мушког и женског рода од секундарних простих придева са значењем људских особина	58
3.4.2.1. Nomina attributiva мушког рода	58
3.4.2.2. Nomina attributiva женског рода.....	59
3.4.2.3. Сличности и разлике између nomina attributive изведених од простих неизведених и секундарних простих придева.....	59
3.4.3. Глаголи изведени од секундарних простих придева са значењем људских особина.....	60
3.4.4. Придеви изведени од секундарних простих придева са значењем људских особина.....	62
3.4.5. Прилози настали од секундарних простих придева са значењем људских особина.....	64
3.4.6. Индивидуална деривација	65

4. ИЗВЕДЕНИ ПРИДЕВИ СА ЗНАЧЕЊЕМ ЉУДСКИХ ОСОБИНА	69
4.1. Творбени формант <i>-(a)но, -на, -но</i>	70
4.1.1. Деноминални придеви на <i>-(a)н</i> са значењем људских особина	70
4.1.1.1. Значење деноминалних придева на <i>-(a)н</i>	71
4.1.2. Деадјективни придеви на <i>-(a)н</i> са значењем људских особина	72
4.1.3. Девербативни придеви на <i>-(a)н</i> са значењем људских особина	72
4.1.4. Утицај творбене основе на значење придева на <i>-(a)н</i>	73
4.1.4.1. Именичке творбене основе	73
4.1.4.2. Глаголске творбене основе	76
4.1.5. Варијанте творбеног форманта <i>-(a)н</i>	78
4.1.6. Форманти <i>-(a)н</i> и <i>-ни</i>	79
4.1.7. Деривациони систем придева на <i>-(a)н</i>	83
4.1.7.1. Именице са значењем људске особине изведене од придева на <i>-(a)н</i>	83
4.1.7.2. Прилози настали од придева на <i>-(a)н</i>	84
4.1.7.3. <i>Nomina attributiva</i> од придева на <i>-(a)н</i>	86
4.1.7.4. Однос између именица мушког и женског рода које не значе лица	88
4.2. Творбени формант <i>-ав</i> , <i>-а, -о</i>	92
4.2.1. Деноминални придеви на <i>-ав</i>	92
4.2.2. Девербативни и деадјективни придеви на <i>-ав</i>	93
4.2.3. Однос творбене основе према форманту <i>-ав</i>	94
4.2.4. Именичке и глаголске творбене основе	95
4.2.5. Деривациони систем придева на <i>-ав</i>	96
4.3. Творбени формант <i>-ив</i> / <i>љив</i> , <i>-и, -о</i>	99
4.3.1. Значење девербативних придева на <i>-љив</i>	101
4.3.2. Деноминални и деадјективни придеви на <i>-љив</i>	103
4.3.3. Придеви на <i>-ив</i>	104
4.3.4. Деривациони систем придева на <i>-(љ)ив</i>	105
4.4. Творбени формант <i>-аси</i> , <i>-а, -о</i>	109
4.4.1. Анализа деноминалних и деадјективних придева са значењем људских особина на <i>-аси</i>	110
4.5. Творбени формант <i>-ен</i> , <i>-а, -о</i>	114
4.5.1. Деноминални и деадјективни придеви на <i>-ен</i>	115
4.5.2. Девербативни придеви на <i>-ен</i>	116

4.5.3. Деривациони систем придева са значењем људских особина на <i>-ен</i>	118
4.6. Творбени формант <i>-ӣџ/-овӣџ, -а, -о</i>	120
4.6.1. Деноминални и деадјективни придеви на <i>-ӣџ/-овӣџ</i> ..	120
4.6.2. Напомене о деривационом систему придева на <i>-ӣџ/-овӣџ</i>	122
4.7. Творбени формант <i>-(а)кџ, -ка, -ко</i>	123
4.7.1. Напомене о деривационом систему придева са значењем људских особина на <i>-(а)к</i>	124
4.8. Творбени формант <i>-а̄џ, -а, -о</i>	125
4.9. Покушај значењске систематизације творбених форманатан за грађење придева који се односе на људске особине.....	126
4.10. Однос деривираног придева према мотивној речи у свести говорника.....	131
4.11. Ономатопејске изведенице	133
4.11.1. Творбене основе ономатопејских придева са значењем људских особина	134
4.11.1.1. Глаголске ономатопејске творбене основе.....	134
4.11.1.2. Именичке ономатопејске творбене основе	136
4.11.1.3. Закључне напомене о ономатопејским творбеним основама	137
4.11.2. Творбени форманти ономатопејских придева са значењем људских особина.....	140
4.11.2.1. Закључне напомене о творбеним формантима ономатопејских изведених придева са значењем људских особина	141
4.11.3. Деривациони систем ономатопејских придева са значењем људских особина.....	142
5. ОПШТЕ ОДЛИКЕ ТВОРБЕ ПРИДЕВА СА ЗНАЧЕЊЕМ ЉУДСКИХ ОСОБИНА.....	144
5.1. Прости придсви са значењем људских особина.....	144
5.2. Изведени придеви са значењем људских особина	153
II. СЕМАНТИКА ПРИДЕВА КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ЉУДСКЕ ОСОБИНЕ	
1. Претходне напомене	162
2. Семантичка анализа придева и њен однос према анализи именица	165
3. Примарне семантичке реализације придева са значењем	

људских особина.....	169
3.1. Физичке особине.....	170
3.2. Духовне особине.....	172
3.3. О придевима који истовремено означавају физичке и духовне особине.....	178
4. Имплицитна компарација.....	181
5. Антонимија придева са значењем људских особина.....	187
6. Хијерархијска структура придева са значењем људских особина.....	193
6.1. Анализа прототипа.....	195
6.2. Инпут анализа (анализа упутница).....	206
7. Развој секундарних значења придева који се односе на људске особине (теоријска анализа).....	217
8. Развој секундарних значења придева који се односе на људске особине (практична анализа).....	221
9. Семантика простих придева према семантици деривата.....	232
10. Перспективизација придева са значењем људских особина.....	239
11. Придеви који се односе на људске особине непотпуног значења.....	243
12. Везана употреба придева са значењем људских особина.....	245
13. Закључна разматрања о семантици придева са значењем људских особина.....	250
14. Главне поделе придева са значењем људских особина изнесене у овој књизи.....	259
Списак акцентованих простих и изведених придева са значењем људских особина који су разматрани у раду.....	264
БИБЛИОГРАФИЈА.....	273
АПСТРАКТ.....	281
ABSTRACT.....	282

28.

Језик Павла Папића, босанског фрањевца из прве половине XVII века / Бранкица Б. Чигоја; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2001. – 190 стр. : факс.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 19) | Монографија је докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду, 28. јуна 1995. године.

Још једна књига о језику фрањеваца / Биљана Панић-Бабић // Српски језик. – 7, 1/2 (2002), 547–550. | Приказ

Бранкица Чигоја (рођ. Гвоздић) : (1956–2014) / Вељко Ж. Брборић // Српски језик. – 20 (2015), 829–832. | In memoriam

Бранкица Чигоја (1956–2014) / Ана З. Ранђеловић // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – 63, 1 (2015), 315–317. | In memoriam

Монографија *Језик Павла Папића, босанској фрањевца из прве половине XVII века* представља објављену докторску дисертацију ауторке Бранкице Чигоја.

Рад обухвата шест целина, од којих је у пет анализирана структура језика Павла Папића, док су у првом поглављу изнети подаци у вези са фрањевцима и почецима њиховог књижевног рада, о животу и раду П. Папића и о његовом делу *Седам шрубљи за шробудићи шрешника на шокору*.

Почеци босанске фрањевачке литературе почетком 17. века ослањају се на традиције глагољске и дубровачко-далматинске побожне литературе. У вези са слојевитом књижевно-језичком израза фрањевачких писаца ауторка каже да је она формирана од језичких особина које су заступљене код свих писаца, језичких особина које су специфичне за поједине писце и језичких особина које су настале под утицајем језика оригинала, са којих се преводило.

У првом, уводном делу рада ауторка се бави почецима књижевног рада фрањевачких писаца, графичким и ортографским одликама Папићевог дела и правописом; друго поглавље посвећено је *фонетици* (вокалима и вокалским променама и сугласницима); у трећем поглављу анализирају се врсте речи у *морфолошким* оквирима; четврто поглавље посвећено је *шворби* (грађењу речи и лексички), док се у петом поглављу, из *синтаксичке* перспективе, анализира ред речи, ред енклитика, негација и романски утицај на пишчев језик.

У шестом, закључном поглављу ауторка каже: „Фрањевачки писци створили су културно наслеђе у оквирима два реалитета – заједнице босанских католика и провинције Босне Сребрене, и то на латинском народном језику“. Павао (Павле) Папић својим преводом са италијанског језика Салутијевог дела *Le sette trombe* утиче на формирање тог језичког израза.

Ако се сагледају народне језичке црте Папићевог рукописа, у њему се препознају црте босанских ијекавских шћакавских говора. У погледу фонетских, а делимично и морфолошких црта Папић се у највећој мери ослањао на народни говор.

Мањи број народних црта подлегао је особинама књижевно-језичког стила, нарочито у погледу синтаксе, где је јак утицај романске синтаксе (синтаксички калкови везани за конструкције са инфинитивом, партицип). Такав је утицај П. Папић у свом рукопису могао да оствари на три начина – директно, преко Салутијевог дела које је преводио, преузимањем одлика из приморских говора далматинских писаца и под утицајем латинског и италијанског језика за време школовања у Италији.

На крају рада ауторка закључује да су за књижевно-језички израз Павла Папића релевантни спољашњи, ванјезички фактори (социјалне, политичке и културне прилике) и унутрашње функционисање језика и структура времена 17. века.

Садржај:

ПРВИ ДЕО	
УВОД.....	11
Почеци књижевног рада фрањевачких писаца.....	13
Фрањевачки писци XVII века.....	16
Опште одлике књижевног језика фрањевачких писаца.....	18
Фра Павао Папић (Сарајево, 1593 – Високо, 1649).....	22
Папићевих <i>Сегам џрубљи</i> у односу на Салутијево дело <i>Le sette trombe</i>	24
Папићев аутограф <i>Сегам џрубљи за џробудийи џрешника</i> <i>на џокору</i>	29
Графијске и ортографске одлике Папићевог дела.....	30
Босанчица.....	30
Палеографски опис Папићевог дела <i>Сегам џрубљи</i>	35
Правописне одлике Папићевог рукописа.....	40
Обележавање вокала.....	40
Вокал о.....	41
Вокално р.....	41
Обележавање консонаната.....	41
Сугласник ј.....	41
Обележавање сугласника љ и њ.....	46
Обележавање сугласника њ.....	48
Обележавање сугласника љ.....	50
Обележавање сугласника ћ и ђ.....	52
Обележавање сугласника ч и џ.....	53
Употреба графеме шта (ψ).....	54
Правопис.....	56
Преглед обележених и необележених асимилација у префиксима.....	57
Везе основе и наставка.....	59
Удвојено писање вокала и консонаната.....	60
Удвојено писање вокала.....	61
Удвојено писање консонаната.....	62
Писање сугласника х.....	62

ДРУГИ ДЕО	
ФОНЕТИКА	69
Вокали и вокалске промене	69
Глас <i>ʋ</i>	69
Рефлекси јата.....	69
Остали вокали	80
Самогласник <i>a</i>	80
Сажимање и асимилација вокала	83
Губљење вокала.....	84
Покретни вокали.....	85
Покретне речце	85
Сугласници	86
Сугласник <i>x</i>	86
Сугласник <i>j</i>	90
Сугласник <i>ʃ</i>	92
Сугласник <i>l</i>	93
Сугласници <i>h, ħ</i> и <i>č, č</i>	95
Сугласници у страним речима	96
Јовање	97
Губљење сугласника	103
Асимилација, дисимилација сугласника и друге појаве	104
Палатализација.....	105
ТРЕЋИ ДЕО	
МОРФОЛОГИЈА	111
Именице	111
Род именица.....	111
Појединачне именице	111
Плурал именица	113
Датив, инструментал и локатив множине	116
Локатив множине	121
Заменице	125
Придеви	127
Бројеви	129
Глаголи.....	130
Презент	130
Императив	131
Глаголски прилог садашњи.....	132
Глаголски прилог прошли.....	133
Инфинитив	133

Аорист	133
Трпни придев	134
Имперфекат	134
Перфекат	135
Плусквамперфекат	135
Футур	135
Потенцијал	136
Прилози, предлози, везници, узвици	136
ЧЕТВРТИ ДЕО	
ИЗ ТВОРБЕ	145
Из грађења речи	145
Из лексике	148
ПЕТИ ДЕО	
ИЗ СИНТАКСЕ	155
Ред речи	155
Ред енклитика	156
Негација	156
Романски утицај (синтаксички калкови)	156
ШЕСТИ ДЕО	
ЗАКЉУЧАК	161
ЛИТЕРАТУРА	183

29.

Именице с префиксима у српском језику / Милица Радовић-Тешић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2002. – 216 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 20) | Монографија је делимично измењена и допуњена верзија докторске дисертације одбрањене на Филолошком факултету Универзитета у Београду, 19. јуна 2000. године.

Милица Радовић-Тешић, Именице с префиксима у српском језику, Београд, 2002 / Живојин Станојчић // Наш језик. – 34, 3/4 (2002/2003), 290–292. | Приказ

Монографија *Именице с префиксима у српском језику* представља нешто измењену и допуњену, истоимену докторску дисертацију Милице Радовић-Тешић.

Предмет истраживања је творба префиксалних (нпр. *подрго*) и префиксално-суфиксалних (нпр. *подрђе*) именица, са тежиштем на функцији префикса као важног семантичког и формалног елемента творбе. Анализа грађе врши се са синхронијског аспекта, посматрањем префикса као творбеног елемента који има статус основне јединице семантичке класификације.

Грађу за истраживање и анализу чине *Речник САНУ*, *Речник Маџице српске*, *Рјечник ЈАЗУ*, као и више појединачних речника (Д. Симоновића, А. Костића, М. Вујаклије, И. Клајна и др.). Узети су, такође, и примери из прозне литературе, публицистике, новинске грађе, из дневних и недељних листова, као и речи из језика радија и телевизије, говорног језика, поузданих граматика, лингвистичких расправа и студија.

Семантичка функција префикса у структури добијених именица представља основну јединицу класификације. У том смислу, издвојене су основне семантичке групе именица у којима префикси иницирају творбено значење: префикси негације и супротности (*без-*, *не-*, *анти-*, *а-*, *против-*, *контра-*), префикси просторних односа (*до-*, *за-*, *међу-*, *на-*, *над-*, *по-*, *под-*, *пред-*, *при-*, *уз-*), префикси за исказивање социјативности, заједнице (*су-*, *са-*, *ко-*), префикси за исказивање неистинитости (*нагри-*, *назови-*, *квази-*, *исеудо-*), префикси са значењем порекла, сродности, старости (*пра-*, *по-*), префикси за означавање интензивности (*супер-*, *екстра-*, *ултра-*, *хијер-*, *архи-*, *полу-*, *иа-*), префикси са значењем рашчлањивања, одвајања, уклањања (*ге(з)-*, *дис-*, *раз-*), префикси за исказивање понављања, обнављања (*ре-*), префикси за исказивање наклоњености, симпатије (*про-*) и префикси за исказивање споредности, узредности (*нуз-*, *суб-*).

Ауторка издваја неколико лексичко-семантичких категорија творбених именица које означавају: лица, особе (*доушник*, *нашчовек*, *суредактор* и др.), место, простор, локалитет (*међуречје*, *Полимље*, *низбрдица* и др.), део тела човека, ређе животиње (*занокшица*, *међумозак*, *прешкомора* и др.), апстрактне појмове (*бесмисао*, *прегосећај*, *праискон* и др.), временске појмове (*горучак*, *завечерје*, *међуејоха* и др.), конкретне предмете или појаве (*наруквица*, *суснежица*, *ултразвук* и др.), именице које припадају различитим термилошким областима, као што су ботаника (*бесцветница*), зоологија (*бескрилац*), медицина (*аријмија*), економија (*хијеринфлација*), спорт (*суперлија*) и др.

Такође, као критеријум за условну класификацију префикса ауторка узима њихово лексичко-граматичко порекло, према којем их дели на: префиксе настале од предлога (*без-*, *до-*, *за-*, *међу-*, *на-*, *над-*, *нуз-*, *иа-*, *по-*, *под-*, *при-*, *пред-*, *против-*, *са-*, *уз-*), домаће префиксе непредлошког порекла (*раз-*, *про-*, *пра-*, *полу-*, *нагри-*, *не-*) и префиксе страног порекла (*а-*, *анти-*, *архи-*, *ге(з)-*, *дис-*, *екстра-*, *квази-*, *ко-*, *контра-*, *исеудо-*, *ре-*, *суб-* (*суп-*), *супер-*, *ултра-*, *хијер-*).

У посебном поглављу обрађују се најважнија питања међусобних односа творбених модела, као што су питања конкурентности префикса у оквирима антонимне и хомонимне творбене везе.

Посматран у целини, овај рад даје први системски преглед и представља прву анализу датог модела именичке творбе, који дотад није имао довољну и адекватну обраду. Уз стављање у центар формалног аспекта, ауторка обрађује и семантичку страну творбе датих именица, примењујући најважније резултате модерних лексиколошких приступа. Уз успешну класификацију и детаљну формалну и семантичку анализу типова именица с префиксима, закључци воде ка једној теоријској поставци

помоћу које је могућа предиктабилност многих творбених модела. Из анализираног материјала може се претпоставити да ће се даљи развојни правци префиксалне творбе именица ослањати превасходно на стране префиксе, јер се творбени модели са префиксима страног порекла лако примају у стандардном језику као облику општекомуникативног језичког средства.

Садржај:

Увод	9
Функција префиксалне морфеме у именичкој творби	25
I. Префикси негације и супротности	25
Префикс БЕЗ-	25
Префиксални начин творбе	26
Творбени тип: без- + именица	26
Префиксалано-суфиксални начин творбе	29
Творбени тип: без- + им. основа + суфикс	29
Префикс НЕ-	35
Префиксални начин творбе	39
Творбени тип: не- + именица	39
Префикс АНТИ-	44
Префиксални начин творбе	44
Творбени тип: анти- + именица	44
Префикс А-	49
Префиксални начин творбе	49
Творбени тип: а- + именица	49
Префикс ПРОТИВ- (ПРОТИВУ-, ПРОТИВО-, ПРОТУ-)	51
Префиксални начин творбе	51
Творбени тип: против- (противу-, противо-, проту-)	51
Префикс КОНТРА-	55
Префиксални начин творбе	55
Творбени тип: контра- + именица	55
II. Префикси просторних односа	58
Префикс ДО-	58
Префиксални начин творбе	59
Творбени тип: до- + именица	59
Префиксално-суфиксални начин творбе	59
Творбени тип: до- + им. основа + именица	59
Префикс ЗА-	62
Префиксачни начин творбе	62

Творбени тип: <i>за-</i> + именица	62
Префиксално-суфиксални начин творбе	63
Творбени тип: <i>за-</i> + им. основа + суфикс	63
Префикс <i>МЕЂУ-</i>	68
Префиксални начин творбе	68
Творбени тип: <i>међу-</i> + именица	68
Префиксално-суфиксални начин творбе	71
Творбени тип: <i>међу-</i> + им. основа + суфикс	71
Префикс <i>НА-</i>	72
Префиксално-суфиксални начин творбе	73
Творбени тип: <i>на-</i> + им. основа + суфикс	73
Префикс <i>НАД-</i>	75
Префиксални начин творбе	75
Творбени тип: <i>над-</i> + именица	75
Префиксално-суфиксални начин творбе	79
Творбени тип: <i>над-</i> + им. основа + суфикс	79
Префикс <i>ПО-</i>	81
Префиксални начин творбе	81
Творбени тип: <i>по-</i> + именица	81
Префиксално-суфиксални начин творбе	82
Творбени тип: <i>по-</i> им. основа + суфикс	82
Префикс <i>ПОД-</i>	86
Префиксални начин творбе	86
Творбени тип: <i>под-</i> + именица	86
Префиксално-суфиксални начин творбе	89
Творбени тип: <i>под-</i> + им. основа + суфикс	89
Префикс <i>ПРЕД-</i>	94
Префиксални начин творбе	94
Творбени тип: <i>пред-</i> + именица	94
Префиксачно-суфиксални начин творбе	97
Творбени тип: <i>пред-</i> + им. основа + суфикс	97
Префикс <i>ПРИ-</i>	99
Префиксални начин творбе	99
Творбени тип: <i>при-</i> + именица	99
Префиксално-суфиксални начин творбе	101
Творбени тип: <i>при-</i> + им. основа + суфикс	101
Префикс <i>УЗ-</i>	104
Префиксални начин творбе	104
Творбени тип: <i>уз-</i> + именица	104

Префиксално-суфиксални начин творбе.....	105
Творбени тип: уз- + им. основа + суфикс.....	105
III. Префикси за исказивање социјативности, заједнице.....	106
Префикс СУ-.....	106
Префиксални начин творбе.....	107
Творбени тип: су- + именица.....	107
Префиксално-суфиксални начин творбе.....	111
Творбени тип: су + им. основа + суфикс.....	111
Префикс СА-.....	114
Префиксални начин творбе.....	114
Творбени тип: са- + именица.....	114
Префиксално-суфиксални начин творбе.....	115
Творбени тип: са + им.основа.....	115
Префикс КО-.....	116
Префиксални начин творбе.....	116
Творбени тип: ко- + именица.....	116
IV. Префикси за исказивање неистинитости.....	117
Префикс НАДРИ-.....	119
Префиксални начин творбе.....	119
Творбени тип: <i>надри-</i> + именица.....	119
Префикс НАЗОВИ-.....	121
Префиксални начин творбе.....	121
Творбени тип: <i>назови-</i> + именица.....	121
Префикс КВАЗИ-.....	123
Префиксални начин творбе.....	123
Творбени тип: <i>квази-</i> + именица.....	123
Префикс ПСЕУДО-.....	124
Префиксални начин творбе.....	124
Творбени тип: <i>ipseudo-</i> + именица.....	124
V. Префикси са значењем порекла, сродности, старости.....	126
Префикс ПРА-.....	126
Префиксални начин творбе.....	126
Творбени тип: <i>пра-</i> + именица.....	126
Префикс ПО-.....	130
Префиксални начин творбе.....	130
Творбени тип: <i>по-</i> + именица.....	130
Префиксално-суфиксални начин творбе.....	130
Творбени тип: <i>по-</i> + им. основа + суфикс.....	130
VI. Префикси за означавање интезивности.....	132

Префикс СУПЕР-.....	132
Префиксални начин творбе.....	132
Творбени тип: <i>сујер-</i> + именица.....	132
Префикс ЕКСТРА-.....	139
Префиксални начин творбе.....	139
Творбени тип: <i>ексѝра-</i> + именица.....	139
Префикс УЛТРА-.....	141
Префиксални начин творбе.....	141
Творбени тип: <i>улѝра-</i> + именица.....	141
Префикс ХИПЕР-.....	142
Префиксални начин творбе.....	142
Творбени тип: <i>хийер-</i> + именица.....	142
Префикс АРХИ-.....	143
Префиксални начин творбе.....	143
Творбени тип: <i>архи-</i> + именица.....	143
Префикс ПОЛУ-.....	144
Префиксални начин творбе.....	144
Творбени тип: <i>ѝолу-</i> + именица.....	144
Префикс ПА-.....	147
Префиксални начин творбе и префиксално-суфиксални начин творбе.....	149
Творбени тип: <i>ѝа-</i> + именица и <i>па</i> + им. основа + суфикс.....	149
VII. Префикси са значењем рашчлањивања, одвајања, уклањања.....	152
Префикс ДЕ(З)-.....	152
Префиксални начин творбе.....	152
Творбени тип: <i>де(з)-</i> + именица.....	152
Префикс ДИС-.....	155
Префиксални начин творбе.....	155
Творбени тип: <i>дис-</i> + именица.....	155
Префикс РАЗ-.....	156
Префиксални начин творбе.....	156
Творбени тип: <i>раз-</i> + именица.....	156
Префиксално-суфиксални начин творбе.....	157
Творбени тип: <i>раз-</i> + им. основа + суфикс.....	157
VIII. Префикси за исказивање понављања, обнављања.....	158
Префикс РЕ-.....	158
Префиксални начин творбе.....	158

Творбени тип: <i>re-</i> + именица	158
IX. Префикси за исказивање наклоњености, симпатије	161
Префикс <i>ПРО-</i>	161
Префиксални начин творбе	161
Творбени тип: <i>ѝro-</i> + именица	161
X. Префикси за исказивање споредности, узгредности	163
Префикс <i>НУЗ-</i>	163
Префиксални начин творбе	163
Творбени тип: <i>нуз-</i> + именица	163
Префикс <i>СУБ-</i>	164
Префиксални начин творбе	164
Творбени тип: <i>суб-</i> + именица	164
XI. Други мање продуктивни префикси	166
Међусобни односи творбених модела	168
Закључна разматрања	174
Литература	180
Речници	185
Скраћенице	186
Регистар именичких речи	187
Summary	216

30.

Историјска семантика глагола ударања у српском језику : преко етимологије до модела семасиолошког речника / Јасна Влајић-Поповић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2002. – 424 стр., [4] пресавијена листа са табелама; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 21) | Монографија је прерађена и допуњена докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду, 6. јула 1998. године.

Монографија *Историјска семантика глагола ударања у српском језику (преко етимологије до модела семасиолошког речника)* представља прерађену и допуњену верзију докторске дисертације ауторке Јасне Влајић-Поповић.

Систематичност и изузетна прегледност у представљању основне идеје, анализа и резултата истраживања представљају посебан квалитет ове монографије.

У уводном делу свога рада ауторка рашчлањује наслов, прецизно дефинишући појмове – *историјски, семантика, глагол, ударање и српски (српско-хрватски) језик*. Она се бави историјском перспективом истраживања – од етимологије до семантике, од семантике до семантичке типологије и од семантичке типологије до семасиолошког речника.

Истраживање има два основна циља – *нейосредни циљ* (осликавање што потпунијих семантичких портрета 6 глагола са основним значењем *ударати*) и *крајњи циљ* (да резултати рада подстакну даља етимолошка истраживања и дају предлог модела семасиолошког речника).

Ауторка објашњава – зашто баш ударање: у питању је стара, врло једноставна радња из које проистиче велики број глагола. Ударање може бити тренутно и трајно, а радња прелазна или непрелазна, изражена глаголом у радном или трпном стању.

Пре саме језичке анализе, ауторка даје шифрирани списак значења као водич за разумевање описа семантичког потенцијала конкретних глагола (чисто ударање, продирање ударањем, одвајање, одузимање ударањем, додавање ударањем, ударање звуком, силе које ударају – *сџихије*, ударање по тлу – *крешање*, телесне радње и *termini tecnici* – секундарне специјализације самог ударања).

Централно поглавље овог научног рада носи кратак наслов – *Глајоли*.

У наставку наводимо сажетке историјско-семантичко-етимолошке слике шест анализираних глагола, редоследом којим их ауторка у свом раду представља.

БИТИ: „обичан“ глагол, етимолошки неспоран, веома развијене регуларне префиксације, несклон суфиксацији и експресивизацији, реализује 60 од 120 издвојених значења (*ударати се*, *рвати се*, *свађати се*, *убићи*, *ослабићи*, *којати*, *забијати*, *жуљати*, *ломити*, *јечати*, *смрдећи*, *красћи*, *бојати се*, *шумарати* и др.).

КОСИТИ: „обичан“ глагол, у неким сегментима етимолошки споран још на раном прасловенском нивоу, показује ограничену регуларну и никакву експресивну префиксацију, минималну суфиксацију, реализује 29 од 120 значења (*ударати*, *рвати се*, *љушити се*, *убићи*, *забадати*, *дувати*, *вејати*, *тешко ходати*, *мрсити* и др.).

ДЕРАТИ: „обичан“ глагол који делимично залази у ономатопеју, базично етимолошки неспоран, веома склон регуларној префиксацији и суфиксацији, реализује око 75 од 120 значења (*ударати*, *рвати се*, *свађати се*, *љушити се*, *јасћи*, *јокварићи се*, *којати*, *клијати*, *кидати*, *красћи* и др.).

ЛУПАТИ: „обичан“ глагол који делимично залази у ономатопеју, етимолошки је још споран на прасловенском нивоу, умерено склон регуларној префиксацији, у неким значењима веома склон експресивној суфиксацији, реализује 45 од 120 значења (*ударати*, *умрећи*, *јасћи*, *малаксаћи*, *жуљати*, *сећи*, *јерушати се*, *јесћи*, *јићи*, *звонити*, *лићи*, *шумарати* и др.).

БУХАТИ: ономатопејски глагол, етимолошки су спорне основе са финалним -с, умерено склон регуларној префиксацији, умерено склон експресивној суфиксацији, реализује 60 од 120 значења (*ударати*, *свађати се*, *брецаћи се*, *убићи*, *јасћи*, *којати*, *сакрићи се*, *крићи*, *шовити*, *бојати се* и др.).

ЛЕПАТИ: изразито ономатопејски глагол, етимолошки спорне основе са вокализмима -а и -и, ограничене префиксације, склон експресивизацији, реализује 70 од 120

значења (*ударати*, *рвати се*, *убићи*, *умрећи*, *ћасћи*, *сиљескати (се)*, *клаћити (се)*, *радићи* лоше, *сакрићи се*, *љушћити*, *јесћи/ћити*, *шећурићи се* и др.).

У својим закључним разматрањима Ј. Влајић-Поповић истиче да је анализа грађе у овом раду указала на важност проучавања језичких појава на великим корпусима и на системски начин. То се постиже описом творбено-семантичких породица глагола, тако што се облици групишу по већим и мањим семантичким скупинама, а затим се приступа реконструкцији праваца и путева развијања значења из одређеног семантичког језгра, у овоме раду – из језгра глагола *ударати*.

Анализом глагола *бићи*, *косићи*, *дерићи*, *лућићи*, *бухаћи* и *лејаћи* показало се да сваки од њих интензивније развија одређене сегменте укупног семантичког дијапазона примарног значења *ударати*, док неке друге делимично развија, или их пак запоставља. Језичка анализа глагола у овоме раду даје велики допринос етимолошким анализама лексичких породица датих глагола, али и српској и словенској етимологији уопште.

Садржај:

I. УВОД

(A) О наслову овог рада.....	11
(B) Циљеви овог рада.....	15
(C) Општи историјат теме.....	15
(a) Од етимологије до семантике	15
(b) Од семантике до семантичке типологије	20
(c) Од семантичке типологије до семасиолошког речника.....	21
(D) Модел који се предлаже	25
(a) Неке специфичности теме	25
(b) Израда списка значења	27
(c) Шифрирани списак значења	32
(E) Техничке напомене.....	36

II. ГЛАГОЛИ

1. <i>бићи</i>	43
0.1 Општа слика	43
0.2 Етимолошки преглед	44
0.3 Етимолошка дискусија	45
0.4 Шифрирани семасиолошки речник	45
2. <i>косићи</i>	73
0.1 Општа слика	73
0.2 Етимолошки преглед	77
0.3 Етимолошка дискусија	80

0.4 Шифрирани семасиолошки речник	84
3. <i>дeрaйш</i>	111
0.1 Општа слика	111
0.2 Етимолошки преглед	113
0.3 Етимолошка дискусија	116
0.4 Шифрирани семасиолошки речник	120
4. <i>лyйaйш</i>	165
0.1 Општа слика	165
0.2 Етимолошки преглед	173
0.3 Етимолошка дискусија	174
0.4 Шифрирани семасиолошки речник	176
5. <i>бyхaйш</i>	217
0.1 Општа слика	217
0.2 Етимолошки преглед	219
0.3 Етимолошка дискусија	222
0.4 Шифрирани семасиолошки речник	225
6. <i>лeйaйш</i>	271
0.1 Општа слика	271
0.2 Етимолошки преглед	274
0.3 Етимолошка дискусија	277
0.4 Шифрирани семасиолошки речник	281
<i>лoйaйш</i>	305
0.1 Општа слика	305
0.2/0.3 Етимолошки преглед и дискусија	306
0.4 Шифрирани семасиолошки речник	307
<i>лaйaйш</i>	319
0.1 Општа слика	319
0.2/0.3 Етимолошки преглед и дискусија	319
0.4 Шифрирани семасиолошки речник	321
<i>лuйaйш</i>	335
0.1 Општа слика	335
0.2 Етимолошки преглед	335
0.3 Етимолошка дискусија	338
0.4 Шифрирани семасиолошки речник	339
III. ЗАКЉУЧАК.....	351
IV. ИЗВОРИ, ЛИТЕРАТУРА, СКРАЋЕНИЦЕ.....	359
V. SUMMARY	385
VI. РЕГИСТАР.....	399
VII. ТАБЕЛА ЗНАЧЕЊА И ГЛАГОЛСКИХ ДЕРИВАТА.....	427

31.

Ономастика Качера / Миодраг Јаћимовић, Драгољуб Петровић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2003. – 178 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 22)
Вредно дело / Мато Пижурца // Слово Ђирилово. – 1, 1 (2004), 115–118. | Приказ

Монографија *Ономасџика Качера* резултат је дугогодишњих теренских истраживања обављаних у подручју северне и западне подгорине планине Рудник, почев од 1992. године. Главни део грађе М. Јаћимовић објавио је у својој књизи *Качер – ѓрегели и љуги* 1997. године, а она је у овој монографији допуњена и преуређена.

Качер обухвата простор који се на истоку граничи с Јасеницом, на југу и југозападу са таковским крајем, а на северозападу и северу с мионичким и колубарским подручјима. Њему припадају 33 села и 3 варошице, а река Качер целом својом дужином тече кроз ову област и представља њен највећи водоток.

Основни циљеви и задаци постављени пред ауторе подразумевали су: 1. бележење свих макротопонима и микротопонима, 2. пописивање свих патронима, секундарних презимена и породичних надимака, 3. бележење свих антропонима (из сваког петог села), тј. свих личних имена и личних надимка, и 4. пописивање што већег броја зоонимијских података из сваког места.

У уводном делу књиге аутори представљају основне географске, топографске, антрополошке и историјске карактеристике качерске области. Дају податке о водама које се у њој налазе, расељавањима качерског становништва за време Турака, староседеоцима, пописима становништва и броју породица, о крсним славама и броју цркава, именима и презименима и др.

О етимологији речи *качер* аутори цитирају А. Лому, који каже: „Етимологију хидронима Качер треба тражити у раздобљу између краја антике и турске окупације, дакле у Средњем веку, у језицима који су се тада говорили на нашем простору: старосрпском и влашком [...] сме се помишљати на неку везу са нашим глаголом качити (се) који у дијалектима значи *ѓеѓи се*, *верѓи се* [...] качер би био назив за врлетно, тешко проходно земљиште“.

Поред уводног, прегледног дела рада, монографија обухвата шест поглавља у којима је прикупљена грађа систематизирана по одређеним подобластима: 1. *ѓоѓонимија* (Аврамовићи зас., Агалуци „раван“, Бездан изв., Боблија зас., Јабука „поток“, Каменица „речица“ и др.), 2. *ѓрезимена* (Аврамовић: Бљ. (1), досељени од Сјенице за време Првог српског устанка, сл. Св. Ѓорђе), 3. *лична имена* (Аврам м (1476, 1572), Ангелина ж; уз стара средњовековна имена наводи се година када је име забележено; актуелна имена доносе се испред одговарајућих старијих помена и означена су акцентом), 4. *ѓородични надимци* (Бомбонѓија (Бр: Антонијевић), Њоња (Мр: Пантелић)), 5. *лични надимци* (Брбљо, Букача, Сврака, Сивоња – аутори показују да су психосоцијалне окол-

ности изузетно значајне за настанак надимака и њихова је мотивација сасвим јасна) и 6. зооними (Бећар, -ара м (7: к[оњ]), Зеленка ж (Др: кр[ава]), Зија ж (Шл: кб[кобила])).

У посебном пододељку дају се подаци о *етницима* и *кџетницима*, изведеним од качерских села, на пример: БЕЛАНОВИЦА: Белановчанин, Белановчанка, белановачки, Љиг: Љижанин, Љижанка, љишки, док су етници и кџетници од имена заселака врло ретки, па се уместо њих користе различите предлошке конструкције, на пример: из *Широковца* (*Широковчанин), из *Лаза* (*Лазанин), са Блата (*Блаћанин).

Уводни део ове монографске студије, као и све регистре ономастичке грађе у полазној верзији припремио је М. Јаћимовић, а према упутствима Д. Петровића. Све допуне и проверу података из штампаних извора, као и научну и техничку обраду рукописа, припремио је Д. Петровић. Једини сегмент грађе у који се Д. Петровић није упуштао јесте онај који се односи на регистар средњовековних личних имена, те се она дају у оном облику у којем их је М. Јаћимовић приредио на основу својих ранијих исписа.

Садржај:

УВОД.....	7
Етници и кџетници.....	19
ТОПОНИМИЈА.....	25
Регистар одредбених речи.....	78
ПРЕЗИМЕНА.....	85
ЛИЧНА ИМЕНА.....	127
ПОРОДИЧНИ НАДИМЦИ.....	147
ЛИЧНИ НАДИМЦИ.....	154
ЗООНИМИ.....	171
СКРАЋЕНИЦЕ.....	176
ЛИТЕРАТУРА.....	178

32.

Српскословенски речник јеванђеља : огледна свеска / саставио Виктор Савић; уредник огледне свеске Гордана Јовановић; уредник Милка Ивић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2007. – XLVII, 136 стр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 23)

Српскословенски речник јеванђеља, Огледна свеска, саставио Виктор Савић, Београд, 2007. / Бранкица Чигоја // Књижевност и језик. – 54, 3/4 (2007), 397–400.

| Приказ

Српскословенски речник јеванђеља, огледна свеска / Јасмина Грковић-Мејдор // Зборник Матице српске за књижевност и језик. – 56, 2 (2008), 463–464. | Приказ

Огледна свеска *Српскословенској речника јеванђеља* написана је и објављена као први корак ка изради *Речника српскословенској језика* и, даље, заједничког црквено-словенског речника. Саставио ју је и уобличио Виктор Савић, док је уредник *Огледне свеске* Гордана Јовановић.

У обимном уводном делу, пре самог речника, књига нуди прегршт информација у виду пратећих текстова, који се односе на различите фазе и аспекте рада на *Огледној свесци* (стр. VII–XLIV): 1. Увод (Корпус јеванђељских текстова, Методологија обраде одредница и Структура пуне одреднице), 2. Извори и њихове скраћенице у тематско-хронолошком низу, 3. Речници и њихове скраћенице, 4. Огледне свеске, 5. Литература, 6. Скраћенице књига Новог завета, 7. Граматичке и друге скраћенице, и 8. Стара словенска ћирилица употребљена у Речнику.

Тако конципиран уводни део опсежно информисе читаоца о приступу и методологији рада на Речнику, даје податке о коришћеним изворима, скраћеницама, а посебним *именицима* омогућава проналажење одговарајућих српских и грчких лексема датих у одредницама.

У раду на *Огледној свесци* коришћен је репрезентативан корпус који обухвата – 35 српских јеванђеља, која се упоређују са 5 старословенских, са 6 превода Новог завета на савремени српски језик и са 2 критичка издања грчког Новог завета.

У *Изворе* су укључени најстарији српски глагољски споменици, као и споменици средњовековне Босне.

Речник. Заглавље чине одредница и основни пратећи подаци. Примењује се ортографска стандардизација према уређеном рашком правопису. У заглављу се дају граматички подаци, старословенски еквивалент, фреквенција, превод на грчки, превод на српски. Сажетак одреднице даје податке о њеним везама са старословенским јеванђељима и са српским апостолима. Главни део чланка упућује на место у јеванђељу где се пример налази, даје цитат из српскословенског текста, ознаку јеванђеља, разночтенија, цитат из грчког критичког издања, савремене преводе, синониме. Речник даје много текстолошких и правописних података, као што су подаци о начинима адаптације грчких речи, о творбеним и лексичким новинама у српским текстовима у односу на старословенске споменике. Семантички аспект сваке лексема такође је пажљиво и исцрпно обрађен.

Именици. Огледна свеска садржи и два именика – *српско-српскословенски* и *грчко-српскословенски*. Њима је обухваћена сва српскословенска лексика која је представљена у речнику, али у свом нормализованом виду. Циљ именика био је да представи, у том тренутку, моделе будућих српско-српскословенских и грчко-српскословенских речника, на којима би се радило по завршетку рада на текућем речнику. У *српском именику* одреднице су формиране по узору на речнике страних језика, при чему се одредница акцентује, даје се основни граматички податак, упућује се на сродне облике и даје се њихова (не)потврђеност у другим речницима. Иста начела, само упрошћена, примењена су у грчком именику, због чега он више има форму индекса.

У завршним поглављима *Огледне свеске* читаоцу се отварају двери прошлости и он се упознаје са временом и приликама које су претходиле њеној изради. У потпоглављима *Из историје Одсека* и *О Огледној свесци* сазнајемо о Димитрију Богдановићу и Димитрију Е. Стефановићу, зачетницима идеје о изради Речника старословенског (црквенословенског) језика српске редакције, давне 1969. године у *Институту за српскохрватски језик*, где је касније формиран и Старословенски (Старословенистички) одсек. Надаље се дознаје о сарадницима Николи Родићу, Радмили Ковачевић, Љиљани Ламбић-Божовић и Андреју Пешикану, који су 1973. године завршили рад на ексерпцији *Мирослављевој јеванђеља*. Ексерпирани су, затим, и *Вуканово јеванђеље*, *Мајичин ајосџол*, као и 10 апостола из XIII и XIV века. Формиран је корпус који је садржао 150 хиљада листића са новозаветном лексиком. Године 1977. Н. Родић и М. Пешикан објављују чланак у ЈФ под насловом: *Огледу обраде речи у јеванђељском речнику српске редакције*. После неколико година М. Пешикан завршава упутства на основу којих се приступило изради Речника. Неколико сарадника радило је на речнику, да би се, после смрти Н. Родића 2003. године, са радом у потпуности стало.

Да све што је дотад било урађено не би пропало, В. Савић, уз подршку Ђорђа Трифунковића, наставља рад на пројекту. Много су пута вођени разговори о будућем *Речнику јеванђеља* и из таквих консултација рађала се идеја о томе како би речник могао да изгледа. Године 2005. руководилац Одсека постаје Гордана Јовановић.

Садржај:

Увод.....	VII
Корпус јеванђељских текстова.....	VII
Методологија обраде одредница.....	IX
Структура пуне одреднице.....	XIV
Извори и њихове скраћенице у тематско-хронолошком низу.....	XV
Старословенска јеванђеља.....	XV
Српскословенска изборна јеванђеља и апостоли-јеванђеља.....	XV
Српскословенска четворојеванђеља.....	XVI
Српски апостоли.....	XVIII
Остали извори.....	XIX
Савремени преводи на српски језик.....	XX
Критичка издања на грчком језику.....	XX
Називи установа и њихове скраћенице.....	XXI
Речници и њихове скраћенице.....	XXIII
Огледне свеске.....	XXV

Литература.....	XXVII
Скраћенице књига Новог завета.....	XLIII
Граматичке и друге скраћенице.....	XLIV
Стара словенска ћирилица употребљена у Речнику.....	XLIV
РЕЧНИК.....	1
ИМЕНИЦИ.....	75
О коришћењу именика.....	77
Именик српско-српскословенски.....	79
Именик грчко-српскословенски.....	91
Из историје Одсека.....	97
Издавачка делатност Одсека.....	101
О Огледној свесци.....	103
Обрада речи.....	116
Резюме. Σύνοψη. Résumé. Summary.....	125

33.

Библиографија у часопису *Јужнословенски филолої* / Ана Голубовић; уредник Предраг Пипер. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2013. – 228 стр.; 24 ст. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 24)

Ана Голубовић, Библиографија у часопису *Јужнословенски филолої*, Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, 24, Београд 2013. – 230 стр. / Јасна Б. Влајић Поповић // *Јужнословенски филолог*. – 71, 3/4 (2015), 377–380. | Приказ

Приказ књиге Библиографија у часопису „Јужнословенски филолог“ / Марија Јованцаи // *Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића* : (зборник радова са научног састанка одржаног 14. новембра 2014. године) – 19 (2014 [штамп. 2016]), 245–247. | Приказ

Монографска публикација *Библиографија у часопису Јужнословенски филолої* аутора Ане Голубовић даје нам свеобухватан, опсежан опис настанка и развоја библиографије једног од наших најстаријих лингвистичких часописа посвећеног језичким питањима, како српског и других словенских језика, тако и општелингвистичким темама уопште.

Основна је идеја овога рада да се развој и значај библиографског рада у часопису *Јужнословенски филолої* представи научној и стручној јавности. Ауторка користи савремени библиографски научни метод. Библиографије су сачињене према Међународном стандарду за опис саставних делова публикација ISBD (CP). Оне су путем

компаративног и историјског научног метода представљене, анализирани и упоређене са другим српским, славистичким и међународним научним и лингвистичким библиографијама.

Монографија обухвата 13 поглавља, два регистра и обима је 230 страна.

Након уводног поглавља у којем ауторка представља своју идеју, предмет и циљеве истраживања следи поглавље насловљено *Јужнословенски филолој*. У њему се износе историјски подаци у вези са оснивањем часописа, његовом структуром и изгледом, наводе се имена светски признатих и чувених лингвиста и филолога који су својим прилозима обогатили штиво ЈФ и утицали на изграђивање његовог кредибилитета и важности. Ауторка описује периодичку излажења ЈФ пре, за време и после рата, наводи ко су све били уредници, секретари часописа, коме су одређени бројеви часописа били посвећени.

Часопис су 1913. године основали А. Белић и Љ. Стојановић, а библиографски прилози се у њему објављују од самог почетка. У првом броју постојала је рубрика „Белешке“, у којој су читаоцима представљане неке научне публикације. Већ од другог броја та рубрика прераста у нову, са називом „Библиографија“, коју ће надаље имати скоро сваки од 69 објављених бројева до 2013. године. У оквиру ове рубрике објављено је 12 персоналних библиографија. Прву такву објавио је С. Куљбакин, у трећем броју часописа, као библиографију селективних радова Ватрослава Јагића. Такве, персоналне библиографије излазиле су и касније, најчешће поводом одређених јубилеја или догађаја везаних за рад истакнутих научника.

Следи треће, централно поглавље, насловљено као *Текућа лингвистичка библиографија у часопису Јужнословенски филолој*. У њему су потпоглавља дефинисана према периодима (који најчешће обухватају 10 година) у којима су се одвијале фазе развоја библиографије. Свако потпоглавље садржи: општи опис, преглед одељака, попис часописа и списак сарадника.

Наредна поглавља дају опис и тумачење библиографија у *Јужнословенском филолоју* према различитим критеријумима – 4. Библиографија текуће лингвистичке библиографије у часопису ЈФ, 5. Библиографија у часопису ЈФ у поређењу са другим лингвистичким и библиографијама у периодици, 6. Персоналне библиографије у часопису ЈФ, 7. Библиографија персоналних библиографија у ЈФ, 8. Аналитичка библиографија ЈФ и 9. Библиографско читање ЈФ.

Следе *Закључак*, *Лишераштура*, *Резимеи* на руском и енглеском, као и два *рејисџра* (регистар имена и регистар часописа и зборника).

Окосницу библиографске делатности ЈФ чини њена стална рубрика „Библиографије“. У закључним разматрањима ауторка се дотиче савременог статуса библиографске делатности у ЈФ, истичући како се она негује на исти начин, са истим идејама и циљевима, као и пре стотину година када је настајала. Реформом од 2003. године, њено уређивање пренето је на професионалног библиографа. Развоју библиографске

делатности умногоме је допринела и дигитализација извора, нове технологије и централизиција базе библиотичких каталога.

И, на крају, како ауторка истиче, остаје потреба за оснивањем библиографске институције која би олакшала организационе проблеме библиографа и пружила им стручну подршку.

Садржај:

1. УВОД	5
2. ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ	10
3. ТЕКУЋА ЛИНГВИСТИЧКА БИБЛИОГРАФИЈА У ЧАСОПИСУ ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ	26
3.1. Први број Јужнословенског филолога и почеци стварања библиографске рубрике у њему	29
3.2. „Библиографија“ Јужнословенског филолога у периоду 1921–1929.	32
3.3. 1929. година (Први конгрес словенских филолога у Прагу)	39
3.4. „Библиографија“ Јужнословенског филолога у периоду 1930–1939.	42
3.5. „Библиографија“ Јужнословенског филолога у периоду 1949–1959.	47
3.6. „Библиографија“ Јужнословенског филолога у периоду 1960–1973.	53
3.7. „Библиографија“ Јужнословенског филолога у периоду 1974–1991.	57
3.8. „Библиографија“ Јужнословенског филолога у периоду 1992–2002.	68
3.9. „Библиографија“ Јужнословенског филолога у периоду након 2003. године	74
4. БИБЛИОГРАФИЈА ТЕКУЋЕ ЛИНГВИСТИЧКЕ БИБЛИОГРАФИЈЕ У ЧАСОПИСУ ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ	83
5. „БИБЛИОГРАФИЈА“ У ЧАСОПИСУ ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГУ ПОРЕЂЕЊУ СА ДРУГИМ ЛИНГВИСТИЧКИМ И БИБЛИОГРАФИЈАМА У ПЕРИОДИЦИ	125
6. ПЕРСОНАЛНЕ БИБЛИОГРАФИЈЕ У ЧАСОПИСУ ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ	159
6.1. Библиографија радова Ватрослава Јагића	160
6.2. Библиографија радова Олджиха Хујера	161

6.3. Библиографија радова Матије Мурка	162
6.4. Библиографија радова Александра Белића	163
6.5. Библиографија радова Степана Михайловича Куљбакина	165
6.6. Библиографија радова Михаила Стевановића	166
6.7. Библиографија радова Берислава Николића	168
6.8. Библиографија радова Радосава Бошковића	168
6.9. Библиографија радова Михаила Стевановића	169
6.10. Библиографија радова Павла Ивића.....	171
6.11. Библиографија радова Ирене Грицкат.....	172
6.12. Библиографија радова Милке Ивић.....	173
7. БИБЛИОГРАФИЈА ПЕРСОНАЛНИХ БИБЛИОГРАФИЈА У ЧАСОПИСУ ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ.....	177
8. АНАЛИТИЧКА БИБЛИОГРАФИЈА ЈУЖНОСЛОВЕНСКОГ ФИЛОЛОГА.....	179
9. БИБЛИОГРАФСКО ЧИТАЊЕ ЈУЖНОСЛОВЕНСКОГ ФИЛОЛОГА.....	182
10. ЗАКЉУЧАК.....	199
11. ЛИТЕРАТУРА.....	202
11.1. Библиографије из којих су преузимани примери библиографског описа.....	208
12. БИБЛИОГРАФИЈА В ЖУРНАЛЕ ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ.....	211
13. BIBLIOGRAPHY IN THE JUŽNOSLOVENSKI FILOLOG JOURNAL.....	217
Регистар имена.....	222
Регистар назива часописа и зборника.....	227

34.

Синтакса падежа у говору романијског платоа : метафоризација простора / Зоран Симић; уредник Рајна Драгићевић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2018. – 373 стр., [1] пресавијен лист с геогр. картама : илустр.; 24 см. – (Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија; 25) – ISBN 978-86-82873-67-9. | Монографија је незнатно измењен и делимично скраћен текст докторске дисертације одбрањене на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, 24. јуна 2016. године.

Зоран Симић, Синтакса падежа у говору романијског платоа: метафоризација простора. Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 25, Београд:

Институт за српски језик САНУ, 2018, стр. 373. / Софија Р. Милорадовић // Зборник радова Филозофског факултета. – 50, 1 (2020), 341–345. | Приказ
Падежносинтаксичке особине романијских говора Старог Влаха у светлу когнитивне метафоре / Лука З. Николић // Зборник Матице српске за књижевност и језик. – 68, 3 (2020), 989–992. | Приказ
Зоран Симић. Синтакса падежа у говору романијског платоа: метафоризација простора. Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 25. Рајна Драгићевић (ур.). Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018, 373 стр. / Срето З. Танасић // Јужнословенски филолог. – 76, 1 (2020), 166–173. | Приказ
Зоран Симић. Синтакса падежа у говору романијског платоа: метафоризација простора. Београд: Институт за српски језик САНУ. Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 25, 2018, 373 стр. / Марина Јуришић // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – 63, 2 (2020), 210–218. | Приказ

Монографија *Синтакса падежа у говору романијског платоа: метафоризација простора*, аутора Зорана Симића, бави се одликама падежног система романијског говора Старог Влаха, који има особине југоисточног поддијалекта херцеговачко-крајишког дијалекта.

У раду су представљени резултати синтаксичко-семантички усмереног дијалектолошког истраживања српског језика, а формално-синтаксички рад је ограничен на падежне моделе детерминативног типа. Научно-истраживачки рад З. Симића може се одредити двојачко – по корпусу који је у истраживању коришћен он припада дијалектологији, а по методолошком приступу припада синтакси.

Централни део рада чини седам поглавља у оквиру којих се аутор посебно бави проблемима просторности и темпоралности: I. *Предлошко-падежни формализатори просторности*: 1. просторна локативност, 2. просторна транслокативност: перлативност, 3.а. просторна транслокативност: адлативност, 3.б. просторна транслокативност: аблативност; II. *Темпоралност*: 1. темпорална идентификација: временска локализација, 2. темпорална квантификација; III. *Квалификативност*; IV. *Интенционалност*; V. *Каузалност*; VI. *Кондиционалност* и VII. *Концесивност*.

Следе *Закључак*, *Литература*, *Реферис* предлога и падежних конструкција и *Прилози* – табеларни, шематски и карте.

У закључним разматрањима аутор сумира резултате свог истраживања, а ми их укратко представљамо – 1. говор романијског платоа показује припадност структурално конзервативним дијалектима, тј. говорима са новом акцентуацијом као чуварима конзервативности; 2. просторност: а. постоји стабилност система и локативних и адлативних предлошко-падежних конструкција, као и система перлативних и аблативних предлошко-падежних конструкција; б. формализатори основних видова из семантичке тетраде – локативност : перлативност : адлативност : аблативност очекивано не

показују већих особености у свом функционисању у односу на остале новоштокавске говоре; 3. темпоралност: а. *симултаносћ* (стабилну позицију у систему падежа са значењем темпоралне симултаности имају генитивна и акузативна падежна форма са обавезним детерминатором у функцији временског актуализатора реченичне предикације); б. *сукцесивносћ* (у оквиру значења *антериорносћ* регистроване су генитивне конструкције с предлозима ПРИЈЕ, УОЧИ, ИСПРЕД, БЛИЗУ, као и ПРЕД + акуз.; *постериорносћ* је изражена конструкцијама ПОСЛЕ, ИЗА + ген., НАКОН + ген., ЗА + инстр.); в. *шемјорална квантификација* (доминација акузатива са обавезним детерминаторима са количинским значењем ЧИТАВ, ЦИЈЕЛИ/ЦИО); 4. квалификативност: а. *инструменталносћ* (беспредлошки инструментал је основни формализатор спроводничког инструмента, затим СА + инстр.); б. *квалификативносћ* у ужем смислу обухвата квалификативну детерминацију глаголске радње и именичког појма (беспредлошки инструментал, СА + инстр., НА + акуз.); в. *пројрајна околносћ* (СА + инстр.); г. *кријеријум/основ квалификативної шийа* (ПО + лок.); д. *комјаративносћ* (ОД + ген., МЕЂУ + инстр., МИМО + акуз., НА + акуз.); ђ. *квантификативносћ* (облик акузатива бројних именица *сјоштина* и *иљага*, именица *јодина*, затим *сјоштина* и *иљага* у облику беспредлошког инструментала множине, ОД + акуз., ДО + ген.); 5. интенционалност: најфреквентнији формализатори интенционалности су протоадлативне акузативне конструкције с предлозима У и НА; 6. каузалност: конструкција ОД + ген. врши функцију обележавања унутрашњег и спољашњег узрока; 7. кондиционалност: конструкција Б(Р)ЕЗ + ген. указује на одсуство одређеног фактора неопходног за реализацију реченичне предикације; 8. концесивност: концесивна детерминација управне предикације падежним конструкцијама није честа појава у говору романијског платоа (понегде Б(Р)ЕЗ + ген., С + инстр.); и 9. метафоризација простора: семантичка структура већине посматраних апстрактних категорија у највећој је мери уобличена протолокационим предлошко-падежним конструкцијама, које су у циљне домене унеле своја инхерентна обележја.

У свом раду З. Симић отвара многа појединачна истраживачка питања, и синхронског и дијахронског карактера, те се може рећи да је поставио темеље будућим, различито усмереним синтаксичким испитивањима на дијалекатској грађи.

Садржај:

УВОД.....	11
ПРЕДЛОШКО-ПАДЕЖНИ ФОРМАЛИЗАТОРИ	
ПРОСТОРНОСТИ	27
I. ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ	28
1. КОНТАКТНА ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ	28
11. ОСНОВНА КОНТАКТНА ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ ..	29

Падежна конструкција с обележјем интерне контактности: просторне интралокативности	30
Падежна конструкција с обележјем екстерне контактности: просторне ареалокативности	32
1.2. ОСТАЛИ ВИДОВИ КОНТАКТНЕ ПРОСТОРНЕ ЛОКАТИВНОСТИ	33
Падежна конструкција с обележјем неспецификоване контактности: просторне (дифузно-) дистрибутивне локативности	33
Падежне конструкције с обележјем удвојене контактности: централне просторне локативности	36
Падежне конструкције с обележјем удвојене контактности: периферне просторне локативности.....	38
Падежне конструкције с обележјем немаркиране контактности – са значењем посесора имплицитног просторног локализатора	39
2. ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ.....	41
2.1. СПЕЦИФИКОВАНА ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ.....	41
Падежне конструкције с обележјем спецификоване дистантности: просторне антелокативности.....	42
Падежне конструкције с обележјем спецификоване дистантности: просторне постлокативности.....	44
Падежне конструкције с обележјем спецификоване дистантности: просторне сублокативности	46
Падежне конструкције с обележјем спецификоване дистантности: просторне супралокативности	47
2.2. НЕСПЕЦИФИКОВАНА ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ.....	49
Падежне конструкције с обележјем неспецификоване дистантности: просторне интерлокативности.....	50
Падежне конструкције с обележјем неспецификоване дистантности: просторне циркумлокативности.....	51
Падежне конструкције с обележјем неспецификоване дистантности: просторне јуксталокативности посебног типа	53
Падежна конструкција с обележјем неспецификоване дистантности: просторне јуксталокативности општег типа...	58
II. ПРОСТОРНА ТРАНСЛОКАТИВНОСТ: ПЕРЛАТИВНОСТ	58
1. КОНТАКТНА ПРОСТОРНА ПЕРЛАТИВНОСТ	60

11. ОСНОВНА КОНТАКТНА ПРОСТОРНА ПЕРЛАТИВНОСТ	60
Падежна конструкција с обележјем интерне контактности: просторне интраперлативности	60
Падежна конструкција с обележјем екстерне контактности: просторне ареаперлативности	62
1.2. ОСТАЛИ ВИДОВИ КОНТАКТНЕ ПРОСТОРНЕ ПЕРЛАТИВНОСТИ	64
Падежна конструкција с обележјем екстерне контактности: просторне ареаперлативности са смером 'нагоре'	64
Падежна конструкција с обележјем екстерне контактности: просторне ареаперлативности са смером 'надоле'	65
Падежна конструкција с обележјем неспецификоване контактности: просекутивности	65
2.1. НЕСПЕЦИФИКОВАНА ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА ПЕРЛАТИВНОСТ	67
Падежна конструкција с обележјем неспецификоване дистантности: просторне јукстаперлативности посебног типа.....	67
III.1. ПРОСТОРНА ТРАНСЛОКАТИВНОСТ: АДЛАТИВНОСТ	68
1. КОНТАКТНА ПРОСТОРНА АДЛАТИВНОСТ	69
1.1. ОСНОВНА КОНТАКТНА ПРОСТОРНА АДЛАТИВНОСТ ..	70
Падежна конструкција с обележјем интерне контактности: просторне интраадлативности	71
Падежна конструкција с обележјем екстерне контактности: просторне ареаадлативности	75
1.2. ОПШТА ПРОСТОРНА АДЛАТИВНОСТ	79
Падежне конструкције с обележјем немаркиране контактности: опште просторне адлативности	79
Падежне конструкције с обележјем немаркиране контактности – са значењем посесора имплицитног адлативног просторног локализатора–циља.....	82
2. ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА АДЛАТИВНОСТ.....	85
2.1. СПЕЦИФИКОВАНА ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА АДЛАТИВНОСТ	86
Падежна конструкција с обележјем спецификоване дистантности: просторне антеадлативности.....	86
Падежна конструкција с обележјем спецификоване дистантности: просторне постадлативности.....	87
Падежна конструкција с обележјем спецификоване	

дистантности: просторне субадлативности	88
2.2. НЕСПЕЦИФИКОВАНА ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА АДЛАТИВНОСТ	89
Падежна конструкција с обележјем неспецификоване дистантности: просторне интерадлативности	89
III.2. ПРОСТОРНА ТРАНСЛОКАТИВНОСТ: ДИРЕКТИВНОСТ	90
Падежне конструкције с обележјем одсуства контактности: с обележјем просторне директивности	90
IV. ПРОСТОРНА ТРАНСЛОКАТИВНОСТ: АБЛАТИВНОСТ	95
1. КОНТАКТНА ПРОСТОРНА АБЛАТИВНОСТ	95
1.1. ОСНОВНА КОНТАКТНА ПРОСТОРНА АБЛАТИВНОСТ	96
Падежна конструкција с обележјем интерне контактности: просторне интрааблативности	96
Падежна конструкција с обележјем екстерне контактности: просторне арааблативности	97
1.2. ОПШТА ПРОСТОРНА АБЛАТИВНОСТ	98
Падежна конструкција с обележјем немаркиране контактности: опште просторне аблативности	98
ТЕМПОРАЛНОСТ	101
I. ТЕМПОРАЛНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА – ВРЕМЕНСКА ЛОКАЛИЗАЦИЈА	101
1. НЕПОСРЕДНА ВРЕМЕНСКА ЛОКАЛИЗАЦИЈА – СИМУЛТАНОСТ	101
2. ПОСРЕДНА ВРЕМЕНСКА ЛОКАЛИЗАЦИЈА – СУКЦЕСИВНОСТ	134
2.1.1. Спецификована сукцесивност: антериорност (временска антелокализација)	135
2.1.1.1. Квантификована антериорност	139
2.1.2. Спецификована сукцесивност: постериорност (временска постлокализација)	141
2.1.2.1. Квантификована постериорност	145
2.2. НЕСПЕЦИФИКОВАНА СУКЦЕСИВНОСТ	147
II. ТЕМПОРАЛНА КВАНТИФИКАЦИЈА	148
1. ТЕМПОРАЛНА КВАНТИФИКАЦИЈА У УЖЕМ СМИСЛУ	148
1.1. ЛОНГИТУДИНАЛНОСТ	148
1.2. ТЕРМИНАТИВНОСТ	159
1.3. ИНГРЕСИВНОСТ	162

2. ТЕМПОРАЛНА ФРЕКВЕНЦИЈА	164
2.1. РЕГУЛАРНОСТ	164
2.2. ПОВРЕМЕНОСТ (ОКАЗИОНАЛНОСТ)	168
3. ТЕМПОРАЛНА ЕФЕКТНОСТ – БРЗИНА	170
ТЕМПОРАЛНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА	172
КВАЛИФИКАТИВНОСТ	181
ИНСТРУМЕНТАЛНОСТ	182
А. Инструмент спроводничког типа	182
Б. Инструмент омогућивачког типа	191
КВАЛИФИКАТИВНОСТ У УЖЕМ СМISЛУ	202
ПРОПРАТНА ОКОЛНОСТ	215
КРИТЕРИЈУМ / ОСНОВ КВАЛИФИКАТИВНОГ ТИПА	220
КОМПАРАТИВНОСТ	221
КВАНТИФИКАТИВНОСТ	225
КВАЛИФИКАТИВНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА ..	230
ИНТЕНЦИОНАЛНОСТ	245
ИНТЕНЦИОНАЛНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА ..	264
КАУЗАЛНОСТ	269
Директни узрок	269
Инди­ректни узрок	274
КАУЗАЛНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА	280
КОНДИЦИОНАЛНОСТ	283
КОНДИЦИОНАЛНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА ..	285
КОНЦЕСИВНОСТ	287
КОНЦЕСИВНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА	289
ЗАКЉУЧАК	291
ЛИТЕРАТУРА	314
СКРАЋЕНИЦЕ И СИМБОЛИ	344
SUMMARY	345
РЕГИСТАР ПРЕДЛОГА И ПАДЕЖНИХ КОНСТРУКЦИЈА	347
ПРИЛОЗИ: ТАБЕЛАРНИ И СХЕМАТСКИ ПРИКАЗИ, КАРТЕ .	355

Цитирана литература

ВРАНЕШ, Александра. *Библиографија*. Београд: Филолошки факултет, 2013.

ДАМЉАНОВИЋ, Дара. „Оснивање и развој универзитетске славистике у Србији“. *Универзитетска славистика: традиције, савремено стање, перспективе*. Ксенија Кончаревић (Ур.). Београд: Филолошки факултет, 2017, стр. 41–57.

ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „О српској славистици на почетку XX века из перспективе прве књиге Јужнословенског филолога“. *Јужнословенски филолоџ*, бр. LXIX (2013): стр. 33–48.

ПИПЕР, Предраг. „Сто година Јужнословенског филолога“. *Јужнословенски филолоџ*, бр. LXIX (2013): стр. 9–11.

СПАСОЈЕВИЋ, Марина. „Александар Белић као покретач лингвистичке периодике на почетку XX века“. *Научни саставак слависта у Вукове дане 44/1* (2015): стр. 39–48.

СТАНОЈЧИЋ, Живојин. „Јужнословенски филолог од 1960. до данас“. *Наш језик*, бр. XX (1973–1974): стр. 37–40.

СТОЈАНОВИЋ, Љубомир, Белић, Александар. „Поводом покретања Јужнословенског филолога“. *Јужнословенски филолоџ*, бр. I (1913): стр. 1–3.

*

BEATTY, Luke, Cochran, Cynthia A. *Writing the Annotated Bibliography: A Guide for Students and Researchers*. New York: Routledge, 2020.

EGAN, Margaret E., Shera, Jesse H. „Foundations of a Theory of Bibliography“. *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*, no. 22/2 (1952): pp. 125–37.

Резиме

Овом библиографијом имали смо жељу да представимо и библиографски опишемо *Библиотеку Јужнословенској филологији*, коју је 1928. године основао Александар Белић. У периоду пре Другог светског рата, у оквиру *својих серија*, објављено је девет књига. Библиотека је, тзв. *новом серијом*, поново покренута 1970. године, и у њој је до сада објављено 25 књига. Уредништво *Библиотеке* утицало је на напредак струке широким обухватом различитих области филолошких и лингвистичких истраживања. Испрва су ове књиге биле прерађене и публиковане докторске дисертације, са превасходно славистичким темама, да би од седамдесетих година двадесетог века, када је библиотека поново покренута, поред докторских и магистарских теза, њихов садржај био проширен и на друге лингвистичке теме. Циљ ове библиографије јесте да кроз описну и рефлективну анотацију покуша да представи основне тезе које износи свака студија. Осим основне библиографске јединице за сваку појединачну монографију, библиографија садржи и податке о првом публикавању студије у часопису *Јужнословенски филолог* (односи се на стару серију), библиографске јединице које упућују на штампане (критичке) приказе студије, као и оне јединице које ближе осветљавају професионални рад њеног аутора. Иза библиографских јединица у целости је пренет *Садржај*, онако како је дат у самој студији. На крају је дата исцрпна анотација, са циљем да садржински и теоријско-методолошки представи одређену студију. Библиографија садржи 34 анотиране библиографске јединице. Библиографски опис објављених студија урађен је у складу са савременим библиографским научним методом, утемељен на хронолошком организационом принципу. Тако се пружа најбољи увид у обрађиване језичке теме и најлакше се уочава општа језичка динамика. Библиографске јединице сачињене су према Међународном стандарду за опис монографских публикација ISBD (M) и саставних делова публикација ISBD (CP).

Summary

This annotated bibliography illuminates and bibliographically describes the *Library of the Južnoslovenski filolog*, which was founded by Aleksandar Belić in 1928. In the period before the Second World War 9 books were published in the so-called *old series*. The *Library of the Južnoslovenski filolog* was relaunched in 1970 (the *new series*), and since then, 25 books have been published. The *Library's* editorial board has influenced the progress of the profession by broadly covering various areas of philological and linguistic research. Usually, in the old series, the *Library* published doctoral dissertations with various topics within the field of Slavic studies. When it was relaunched, in addition to PhD and MPhil theses, its content was expanded and the *Library* started publishing works engaged in various linguistic topics. The aim of this *Bibliography* is to try to present the basic achievements of each study, through a descriptive and reflective annotation. In addition to the basic bibliographic unit for each individual study, the bibliography also contains data on its first publication in the *Južnoslovenski filolog* journal (refers to the old series), bibliographic units which refer to printed (critical) accounts of the study, as well as those units that shed more light on the professional work of its author. The *Table of Contents* for each book is transferred in full, as it is given in the study itself. At the end, an exhaustive annotation is given, with the aim of presenting the studies in terms of their content and theoretical-methodological principles, research aspect and scientific content. The Bibliography contains 34 annotated bibliographic units. The bibliographic description of the published studies was done in accordance with the modern bibliographic scientific method, based on the chronological organizational principle. This provides the best insight into the investigated linguistic topics and the general linguistic dynamics are the easiest to observe. The bibliographic units were made according to the International Standard for the Description of Monographic Publications ISBD (M) and the constituent parts of ISBD publications (CP).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

016:[655.413:811.163(49711)

81

МИЛЕНКОВИЋ, Ана В., 1979-

Анотирана библиографија Библиотеке Јужнословенског филолога
/ Ана Миленковић, Владимир Живановић. - Београд : Институт за
српски језик САНУ, 2022 (Београд : Planeta print). - 130 стр. ; 25 cm

Тираж 500. - Стр. 7-14: Прошлост Библиотеке Јужнословенског
филолога као путоказ за њену будућност / Рајна Драгићевић. -
Библиографија: стр. 114. - Summary: An Annotated bibliography of the
library of The Južnoslovenski filolog.

ISBN 978-86-82873-87-7

1. Живановић, Владимир, 1974- [аутор]

а) Библиотека Јужнословенски филолог -- Библиографије,
анотиране

б) Лингвистика

COBISS.SR-ID 75167753